PS
Progresívne Slovensko

SPOLU

BOD ZLOMU

Zlomový program pre zlomové volby

Obsah

Dobrý život 4

Vzdelávanie: múdre a inovatívne Slovensko 7
Zdravé Slovensko 27
Životné prostredie, klimatická kríza a energetika 47
Ľudské práva a občianska spoločnosť 71
Kultúra, cirkev, národnostné menšiny 87

Bezpečná a spravodlivá krajina 102

Spravodlivosť 105
Vnútorná bezpečnosť 125
Bezpečnosť a obrana 133
Hybridné hrozby a dezinformácie 147
Zahraničné veci 155

Silná ekonomika 168

Zamestnanosť, sociálne veci a rodina 171
Financie, ekonomika, štát bez oligarchov 185
Rozvoj regiónov a verejná správa 199
Digitálne Slovensko 217
Doprava, infraštruktúra a bývanie 227
Pôdohospodárstvo 235

Dobrý život

Cieľom novej politiky musí byť dobrý život ľudí na Slovensku. Preto urobíme také prelomové zmeny vo vzdelávaní, aby prinášalo spokojnosť, naplnenie a vysokú šancu na uplatnenie sa v rýchlo meniacom sa svete. Prinesieme kvalitnú starostlivosť o zdravie počas celého života, aj v ťažkých chvíľach. Dobrý život je aj o prostredí, v ktorom žijeme, o vzduchu, ktorý dýchame, o vode, ktorú pijeme. Nová politika preto chráni budúcnosť našej prírody a celej planéty.

Neoddeliteľnou súčasťou dobrého života pre nás všetkých sú hodnoty ľudskej dôstojnosti, slobody a rovnosti. Stará politika zlyhala a tieto hodnoty sú opäť ohrozené. Urobíme preto zásadne viac pre ochranu práv a slobôd a garanciu dôstojnosti každého jedného človeka. Nezabudneme ani na rozvoj kultúry väčšiny aj menšín na Slovensku, lebo v kultúre vidíme ochrankyňu prítomnosti a budúcnosti.

Vzdelávanie: múdre a inovatívne Slovensko

Svet je na prahu štyroch dramatických transformácií: technologickej, klimatickej, spoločenskej a geopolitickej.

Digitálna revolúcia preniká do každej spoločenskej oblasti a života každého človeka. Už to nie je jedna ohraničená oblasť informačných technológií. Stáva sa súčasťou všetkých oblastí. Mení dopravu, služby, priemysel, bezpečnosť, zdravotníctvo, vzdelávanie a vedu. Doteraz každá priemyselná a technologická revolúcia vyvolala aj revolúciu vo vzdelávaní. Ani teraz to nebude inak.

Technologická aj klimatická zmena sú spojené s transformáciou spoločnosti. Tradičné chápanie práce sa stáva minulosťou. Odhad pracovných miest, ktoré majú veľkú šancu byť automatizované, je vo svete 10 až 40 percent, na Slovensku 30 až 40 percent. Súčasťou spoločenských zmien je starnutie populácie aj významné posuny v hodnotách, ktorým veríme. Klesá dôvera mladých v liberálnu demokraciu, rastie podiel ľudí, ktorí nepovažujú vlastnú krajinu za férovú. To dokopy vytvára pocit nespokojnosti, nedôveru medzi ľuďmi a otvára priestor pre extrémizmus a populizmus.

Aj geopolitická transformácia spojená s nástupom netradičných geopolitických hráčov prispeje k zvýšeniu miery neistoty. Veda a inovácie sa menia z bipolárneho sveta EÚ – USA na minimálne trojpolárny

Vzdelávanie, tvorivosť a inovácie dáme do centra našej pozornosti a posunieme Slovensko medzi európsku špičku. Rozbehneme kurikulárnu reformu, ktorá bude postavená na inováciách, rozvoji životných, sociálnych a digitálnych zručností žiakov a žiačok, ako sú napríklad otvorenosť, flexibilita, tímová práca, komunikačné schopnosti, zvedavosť, odolnosť, adaptabilita, plánovanie a schopnosť organizovať.

EÚ – Čína – USA. V oblasti vzdelávania sa zvýši tlak na potrebu multikultúrnej komunikácie a spolupráce, kritického myslenia a odolnosti voči dezinformáciám.

Aby sme v tomto kontexte boli schopní sformulovať ambicióznu víziu, musíme si otvorene priznať stav vzdelávania, vedy a inovácií na Slovensku. Vzdelávanie sa výkonnostne od roku 2008 prepadlo, zároveň slabo podporuje sociálnu mobilitu. Učitelia a učiteľky sú na okraji záujmu spoločnosti a ich ohodnotenie rástlo len v posledných rokoch. Výkonnosť vedy je na chvoste v EÚ, univerzity stratili atraktívnosť a spolupráca s priemyslom je minimálna. V inováciách sme podpriemer Európy.

Máme však silný základ, vďaka ktorému môžeme dosiahnuť bod zlomu. Tým je silná motivácia a nasadenie veľkého počtu našich pedagógov a pedagogičiek, vychovávateľov a vychovávateliek, aktívnych rodičov, mládežníckych a športových organizátorov a organizátoriek, vedcov a vedkýň, technikov a techničiek, pracovníkov a pracovníčok neziskového sektora a mnohých iných. Aj napriek nepriaznivým vonkajším okolnostiam je ich vnútorná sila základom, na ktorom vieme postaviť lepší systém pre fungujúcu spoločnosť.

Vzdelávacie systémy tradične reagujú na problémy včerajška. Odhad budúcnosti z minulých a súčasných trendov a pozorovaní nám už nepomôže. V čase rýchlych a komplexných zmien nemá žiadnu výpovednú hodnotu. Vzdelávanie, veda a inovácie musia pripraviť ľudí aj spoločnosť na rýchle a komplexné zmeny blízkej budúcnosti. Len spoločnosť v pohybe schopná pružne reagovať na nepredvídané okolnosti môže rozkvitať.

Chceme, aby Slovensko bolo takou spoločnosťou. Chceme múdre, tolerantné, tvorivé a inovatívne Slovensko. Investovaním do občanov a občianok, ich vzdelávania a duchovného rozvoja počas celého života posilníme identitu, prosperitu, demokraciu, zdravie a zabezpečíme rovnosť šancí pre všetkých. Krízu systému, ktorej čelíme, premeníme na príležitosť. Vzdelávanie, tvorivosť a inovácie dáme do centra našej pozornosti a posunieme Slovensko medzi európsku špičku. Budeme so svetom súťažiť hlavou, nie nízkymi mzdami.

1. Učitelia a učiteľky: gravitačné centrum vzdelávania

Práca učiteľov a učiteliek aj ďalších pedagogických a odborných pracovníkov a pracovníčok patrí k najnáročnejším ľudským činnostiam. Je kľúčom k úspechu vzdelávacieho systému. Učitelia a učiteľky musia byť dostatočne finančne ocenení a musia mať adekvátne postavenie v spoločnosti. Na prácu musia byť dobre pripravení na vysokej škole a podporovaní kvalitným systémom celoživotného vzdelávania a metodickej podpory.

Väčšia podpora pre učiteľov a učiteľky, zamestnancov a zamestnankyne škôl (finančná, metodická a personálna) bude viesť k tomu, že práca v školstve sa stane konkurencieschopnejšou s inými odvetviami a školy budú schopné prilákať a udržať kvalitných ľudí. Učiteľské povolanie posilní svoje postavenie v spoločnosti.

1. 1. Vyššie platy pre učiteľov a učiteľky

- Zabezpečíme, aby sa platy učiteľov a učiteliek zvyšovali rýchlejšie ako rastie priemerná mzda. A postupne sa približovali k priemeru vysokoškolsky vzdelaných profesií. Každoročným zvyšovaním platov v priemere o 10 % prekročí v roku 2024 priemerný plat učiteľa a učiteľky 80 % priemernej mzdy vysokoškolsky vzdelaných ľudí. Rovnakým tempom sa budú zvyšovať platy vysokoškolských učiteľov a učiteliek, výskumných a vývojových pracovníkov a pracovníčok.
- Dôraz budeme klásť na odmeňovanie prostredníctvom pohyblivej zložky, na finančnú stimuláciu odborného vzdelávania v kľúčových oblastiach, ktoré potrebujeme posilniť (životné, sociálne a digitálne zručnosti) a zapájanie sa do inovačných projektov.
- Budeme hľadať spôsoby, ako zohľadniť regionálne rozdiely a náročnosť prostredia.

1. 2. Kvalitnejšie vzdelávanie učiteľov a učiteliek

- Na skvalitnenie odbornej prípravy pedagogických pracovníkov a pracovníčok vytvoríme Slovenskú učiteľskú akadémiu – združenie fakúlt poskytujúcich vzdelávanie učiteľom a učiteľkám, ktoré bude s rešpektom k akademickej slobode určovať hodnotiace kritériá vzdelávania na základe medzinárodných skúseností a štandardov.
- Akadémia bude spolupracovať s aktérmi vzdelávacieho systému na zmene obsahu pedagogickej prípravy učiteľov a učiteliek. Okrem iného by mala zaručiť výrazne dlhšiu pedagogickú prax na školách, schopnosť stimulovať digitálne a sociálne zručnosti, motivovať žiakov a žiačky, študentov a študentky, organizovať kreatívne dielne a projekty, podporovať spoluprácu.
- Členstvo fakúlt a implementácia prijatých odporúčaní budú naviazané na štátny finančný príspevok pre vysoké školy.

1. 3. Podpora pre učiteľov a učiteľky

- Vytvoríme systém metodicko-pedagogickej podpory učiteľov a učiteliek. Lokálne a regionálne predmetové a špecializované platformy im umožnia komunikovať, zdieľať skúsenosti a posúvať sa vo svojej odbornosti vpred. Platformy budú naviazané na zreformované metodicko-pedagogické centrá a budú úzko spolupracovať s relevantnými organizáciami rezortu ako aj s univerzitami.
- Každý učiteľ a učiteľka bude mať po dohode s nadriadeným či nadriadenou vypracovaný osobný plán profesionálneho rozvoja, ideálne postavený na analýze silných a slabých stránok.
- Pilotne odskúšame pre dlhoročných učiteľov a učiteľky možnosť niekoľkomesačného uvoľnenia z pedagogických povinností za účelom ďalšieho vzdelávania sa, mobility, alebo implementácie iného kreatívneho projektu spojeného so zvyšovaním kvality pedagogického procesu (sabatikal).

1. 4. Inovácie pre učiteľov a učiteľky

- Vytvoríme grantovú schému na podporu inovácií prípravy učiteľov a učiteliek. Jej cieľom bude podporiť vytváranie špičkových pedagogických fakúlt.
- Zavedieme grantovú schému pre inovatívne výchovno-vzdelávacie projekty v regionálnom školstve a podporíme experimentálne overovanie nových postupov a jeho následné plošné zavádzanie.
- V spolupráci so školami, odbormi, médiami, neziskovým sektorom budeme hľadať inovatívne formy zlepšovania spoločenského postavenia učiteľov a učiteliek a ich vzdelávania. Napríklad systematické verejné oceňovanie najlepších učiteľov a učiteliek, špeciálne mediálne produkty o životných príbehoch úspešných, rozširovanie nepeňažných výhod (učiteľská karta).

2. Rovnosť príležitostí vo vzdelávaní detí

Férovosť a rovnosť príležitostí sú dôležitými hodnotami liberálnej demokracie a sociálnej spoločnosti. Nik by nemal byť vylúčený. Žiaľ, významne v tom zlyhávame. Majetkové pomery rodiny a vzdelanie rodičov na Slovensku silno predurčujú úroveň vedomostí a dosiahnuté vzdelanie detí. Výsledky Slovenska sú v tejto oblasti na úplnom chvoste v OECD aj v EÚ.

Sme presvedčení, že záleží na každom dieťati. Bez ohľadu na to, či sa narodí v Bratislave alebo v Snine, malej dedinke alebo krajskom meste, zaslúži si vynikajúcich učiteľov a učiteľky. Každé dieťa si bez ohľadu na mentálne a fyzické zdravie, finančné podmienky rodiny, sociálne zázemie, národnosť, materinský jazyk zaslúži čo najlepšiu školu. Povinnosťou našej spoločnosti je takú sieť škôl vedieť ponúknuť tak, aby bola zabezpečená dostupnosť a bezplatné vzdelávanie garantované Ústavou SR.

2. 1. Garancia miesta v škôlke

- Základy pre rozvoj zručností sa najintenzívnejšie vyvíjajú v prvých rokoch života, pred nástupom do školy. Vo veku šiestich rokov už niektorí žiaci a žiačky majú výrazne sťaženú štartovú líniu. Je alarmujúce, že stále bojujeme s nedostatočnými kapacitami škôlok. Postupne zavedieme nárok na miesto v materskej škole pre deti od troch rokov.
- Kapacity a voľné miesta budeme posilňovať aj flexibilnejšími podmienkami pre vstup do siete materských škôl, úpravou podmienok fungovania detských skupín a firemných škôlok.

2. 2. Proti generačnej chudobe

- Budeme posilňovať inkluzívne princípy vo formálnom aj neformálnom vzdelávaní. Je to najefektívnejší nástroj rozvoja potenciálu všetkých detí, aj nástroj prevencie proti segregácii. Plne zohľadníme špecifiká sociálneho vylúčenia a zdravotného znevýhodnenia vo vzdelávaní. Zabezpečíme špeciálnu prípravu pedagógov na prácu s deťmi pochádzajúcimi zo sociálne znevýhodneného prostredia.
- Podporíme nástroje inkluzívneho vzdelávania – dostatočný počet asistentov a asistentiek, psychológov a psychologičiek, špeciálnych pedagógov a pedagogičiek.
- Prehodnotíme systém testovania detí pre zaradenie do špeciálnych škôl, aby reflektoval kultúrnu a jazykovú rôznosť aj sociálne znevýhodnenie.
- Zvýšime dostupnosť služieb včasnej intervencie pre deti so zdravotným postihnutím a pre deti zo sociálne znevýhodneného prostredia.

2. 3. Pomoc so slovenčinou

- Upravíme pedagogickú metodiku na vyučovanie slovenského jazyka (jazyka národnostných menšín) ako druhého jazyka všade tam, kde sú deti s nedostatočnou znalosťou vyučovacieho jazyka.
- Budeme motivovať pedagogické fakulty a metodické centrá, aby učiteľov a učiteľky pripravovali na integráciu detí s iným materinským jazykom ako je vyučovací jazyk na danej škole.

2. 4. Podpora „po škole“

- Posilníme školské kluby a systém „škola po škole“, aby vytvoril podmienky na vyučovanie v stimulujúcom prostredí pre všetky deti. Budeme hľadať spôsoby, ako zvýšiť návštevnosť školských klubov sociálne znevýhodnenými deťmi.
- Prostredníctvom kultúrnych, športových a mládežníckych aktivít budeme stimulovať inklúziu a motiváciu detí z extrémnej chudoby pre formálne vzdelávanie.
- V školách s výrazným podielom detí z marginalizovaných skupín vytvoríme podmienky na široké zapojenie rodičov do vzdelávacieho systému.

3. Kvalitný a tvorivý obsah vzdelávania a výchovy

To, čo sa v školách učí, ako sa to učí a aká atmosféra prevláda, predurčuje úspech detí počas štúdia, ale aj neskôr dospelých v reálnom živote. Obsah, najnovšie metódy, inkluzívne prostredie a pozitívna atmosféra sú nevyhnutnými časťami jedného celku tvoriaceho kvalitnú školu.

3. 1. Zmeníme obsah vzdelávania

- Rozbehneme kurikulárnu reformu, ktorá bude postavená na inováciách, rozvoji životných, sociálnych a digitálnych zručností žiakov a žiačok, ako sú napríklad otvorenosť, flexibilita, tímová práca, komunikačné schopnosti, zvedavosť, odolnosť, adaptabilita, plánovanie a schopnosť organizovať.
- Pilotné testovanie na vzorke škôl od piateho ročníka spustíme od septembra 2021. Vychádzame z princípu „dvakrát meraj, raz strihaj“. Testovaním a vyhodnocovaním zabezpečíme kvalitne pripravené plošné zavedenie kurikulárnej reformy.

3. 2. Slobodu učebniciam a žiakom

- Podporíme slobodu vo výbere učebníc. Všetky vzdelávacie materiály budú zadarmo k dispozícii elektronicky. Vzdelávacie materiály si učiteľ a učiteľka bude môcť prispôsobovať a robiť v nich prípade potreby rýchlo zmeny.
- Finančne podporíme lokálnu tlač materiálov, zavedieme rýchly a flexibilný systém tlače na požiadanie z portfólia elektronických učebníc a študijných materiálov.
- Obmedzíme prenášanie množstva učebníc žiakmi a žiačkami, študentmi a študentkami na vyučovanie a domov. Vytvoríme elektronickú školskú aktovku (e-vak): portál, cez ktorý budú k dispozícii učebnice a učebné texty v elektronickej forme pre každého žiaka a každú žiačku.

3. 3. Menej stresu

- Budeme hľadať cesty odklonu od hodnotenia na základe teoretických vedomostí smerom k hodnoteniu schopnosti analyzovať a pochopiť problematiku a diverzifikácie spôsobu hodnotenia tak, aby zohľadňovalo rozdielnosť osobnostných profilov študentov a študentiek.
- Budeme postupne odstraňovať stresujúce prostredie v škole zamerané na hľadanie chýb a trestanie za chyby.

3. 4. Viac vedy, kultúry a športu

- Podporíme zapájanie sa detí do vedeckých olympiád, v ktorých máme tradíciu aj výrazné úspechy. Koncepčne a finančne podporíme aktívnu kultúrnu a športovú činnosť na školách.
- Podporíme inovatívne formy neformálneho vzdelávania cez dobudovanie a finančnú podporu tvorivých dielní typu FabLab a Makerspace.
- Finančne a aj štrukturálne (bude súčasťou ich hodnotenia) podporíme otváranie sa univerzít a vedeckých pracovísk základným a stredným školám.

3. 5. Aktívne občianstvo

- Hodnoty a princípy slobodnej demokratickej spoločnosti považujeme za dôležité na všetkých stupňoch formálneho vzdelávania. Posilníme aktivity žiakov a žiačok, študentov a študentiek posilňujúce aktívne občianstvo.
- Podporíme spoločensky prospešnú dobrovoľnícku činnosť ako súčasť vzdelávacieho procesu (spolupráca s detskými domovmi, domovmi dôchodcov, starosť o opustených a invalidov, ochrana prírody). Dobrovoľníctvo je cesta k posilňovaniu empatie a emocionálnej inteligencie, ktorú negatívne ovplyvňuje zvyšujúca sa interakcia ľudí s digitálnymi technológiami.

3. 6. Lepšie odborné školy

- Podporíme kvalitné duálne vzdelávanie a odbornú prípravu na úrovni stredných škôl. Prijmeme opatrenia na zvýšenie záujmu žiakov a žiačok aj rodičov o duálne vzdelávanie. Zakomponujeme prvky duálneho vzdelávania do klasických stredných a vysokých škôl. Jeho zameranie budeme rozširovať tematicky, aby kopírovalo možnosti uplatnenia absolventov a absolventiek na trhu práce.
- Rozšírime a skvalitníme partnerstvá medzi školami a firmami. Podporíme vznik tréningových centier vo firmách.
- Podporíme kariérnych poradcov a poradkyne už na základných školách zvýšením hodín poradenstva a doplnkovým vzdelávaním poradcov, zlepšíme možnosti ich komunikácie so žiakmi a žiačkami aj s rodičmi.

3. 7. Digitálne zručnosti

- Do školského systému okamžite zavedieme hodnotiaci systém digitálnych kompetencií školy (SELFIE), ktorý je zdarma k dispozícii v Európskej komisii a zároveň zavedieme (pilotne 1. 9. 2020, plne 1. 9. 2021) kompetenčný rámec digitálnych zručností (DigComp), ktorý je rovnako zdarma k dispozícii.

4. Efektívne riadenie školstva a vedy

Bez kvalitného riadenia nemôže efektívne fungovať žiadny systém, ani vzdelávací. Naším cieľom bude zmeniť riadenie rezortu tak, aby jeho zložky uľahčovali dobré fungovanie a neboli zbytočnou prekážkou. Zefektívnenie riadenia regionálneho školstva zjednoduší všetky ďalšie procesy a umožní lepšie využívanie finančných aj ľudských zdrojov v školstve.

4. 1. Zlepšíme manažment škôl

- Finančne zatraktívnime pozíciu riaditeľa a riaditeľky tak, aby sme do riadenia škôl dostali tých najlepších. Odmeňovanie riaditeľov a riaditeliek naviažeme na dosahovanie stanovených cieľov tak, aby boli motivovaní k čo najlepším výkonom.
- Skvalitníme riadenie ľudských zdrojov na školách prostredníctvom rozvoja kompetencií riaditeľov a riaditeliek vyhodnocovať kvalitu práce učiteľov a učiteliek a zavedením transparentnosti a objektívnosti procesu hodnotenia.
- Podporíme zvyšovanie manažérskych zručností a líderstva riaditeľov a riaditeliek škôl cez skvalitnenie špecializovanej odbornej prípravy a individuálny program profesijného rozvoja.

4. 2. Regionálne školstvo vrátime rezortu školstva

- Naším cieľom bude na strednej úrovni riadenia regionálneho školstva prejsť k efektívnejšiemu modelu riadenia prostredníctvom špecializovanej štátnej správy. Vzhľadom na komplexnú agendu v oblasti školstva je efektívnejšie, aby činnosť v oblasti metodického riadenia a finančných tokov zabezpečovali krajské školské úrady, ktoré budú spadať priamo pod ministerstvo školstva.

4. 3. Efektívnejšia sieť škôl

- Prijmeme opatrenia na zvýšenie efektívnosti a optimalizáciu systému formálneho vzdelávania. Zachováme širokú sieť prvého stupňa základných škôl vrátane malotriedok, aby čo najviac detí v citlivom veku mohlo navštevovať školu blízko svojho bydliska.
- Plánujeme racionalizovať sieť škôl na druhom stupni základných škôl a stredných škôl spolu so zabezpečením dopravy. Racionalizácia

nebude obmedzovať žiakov a žiačky pri výbere tried s vyučovacím jazykom národnostných menšín.

4. 4. Kontrola aj pomoc

- Školskú inšpekciu doplníme o konzultačnú a poradenskú službu. Cieľom nebude len identifikácia nedostatkov, ale zároveň navrhovanie plánu opatrení v spolupráci s ďalšími metodicky zameranými pracoviskami rezortu.
- Plán opatrení podporíme cielenou finančnou podporou pre danú školu.

4. 5. Žiacke a študentské parlamenty

- Zavedieme štatút žiackych/študentských parlamentov (od 1. 9. 2020). Do parlamentu by žiaci a žiačky usporadúvali riadne voľby s volebnou kampaňou. Zavedieme štruktúru študentskej samosprávy, začínajúc na školách a končiac na celonárodnej úrovni.

5. Neformálne a celoživotné vzdelávanie, mládežnícke a športové aktivity

V počte ľudí zapojených do celoživotného vzdelávania je Slovensko na jednom z posledných miest v Európe. Formálne vzdelávanie pred vstupom do dospelého života je nutnou, ale dávno nie postačujúcou podmienkou úspechu na trhu práce a zmysluplného života. Rýchlosť a komplexnosť zmien, ktoré v spoločnosti prebiehajú, stierajú hranice formálneho, neformálneho a celoživotného vzdelávania. Musíme z nich vytvoriť otvorený systém objavovania nových poznatkov a nadobúdania zručností umožňujúcich reagovať na zmeny bez zbytočného stresu a kríz.

Mládežnícka činnosť a šport sú oblasťami priamo spojenými s neformálnym vzdelávaním, ktoré potrebujeme dostať viac do centra pozornosti a inteligentne prepojiť na formálne vzdelávanie. V mnohom napomáhajú formovať sociálne zručnosti a vedú k lepšej starostlivosti o zdravie (viac v kapitole ZDRAVÉ SLOVENSKO).

5. 1. Viac možností vzdelávať sa

- Zvýšime kvalitu a rozšírime ponuku celoživotného vzdelávania spojeného so zvyšovaním odbornej kvalifikácie dospelých, ich osobnostného rozvoja a posilňovania sociálnych zručností. V spolupráci s univerzitami otvoríme nové možnosti celoživotného vzdelávania pre verejnosť, vrátane ľudí bez formálneho univerzitného vzdelania.
- Budeme hľadať možnosti fiškálnych stimulov pre ľudí, ktorí sa rozhodli investovať do personálneho rozvoja mimo formálneho vzdelávania.
- Osobitne sa budeme venovať možnostiam vzdelávania seniorov a senioriek (univerzity tretieho veku, ale aj dobrovoľnícka aktivita a spolupráca so školami pri podpore neformálneho vzdelávania).
- Zavedieme systém uznávania kvalifikácií dosiahnutých v neformálnom a informálnom vzdelávaní.
- Vybudujeme systém spolupráce a synergie v oblasti celoživotného vzdelávania so zamestnávateľmi.

5. 2. Podpora v komunitách

- Vytvoríme finančný mechanizmus na podporu mládežníckych a športových aktivít organizovaných na komunitnej úrovni. Cieľom by mali byť voľnočasové aktivity s prepojením na inklúziu sociálne vylúčených skupín, medzikultúrne porozumenie, starostlivosť o opustených, starých a podobne.
- Finančne podporíme komunitné aktivity zamerané na umeleckú činnosť.

5. 3. Samosprávny šport

- Presadzujeme silný samosprávny princíp pri riadení športu. Podporíme existenciu samostatných a silných športových zväzov a zriadenie strešnej organizácie športu.
- Podpora športu zo strany štátu bude vyvážená transparentnosťou, jasnými a vymáhateľnými pravidlami.

5. 4. Športové poukazy

- Podporíme masový šport, šport na školách a šport telesne znevýhodnených športovcov. Zavedieme športové poukazy pre deti od 6 do 14 rokov. Šport tak získa dopyt a reálny zdroj financovania „zdola“ – od rodičov detí.
- Súčasťou reformy školstva bude systémová koncepcia športu na školách v celom priereze od materských škôl po univerzity.

5. 5. Podpora fair play

- Budeme presadzovať riešenia a nástroje podporujúce rozvoj povahových vlastností detí a mládeže (vôľové vlastnosti, tímové zručnosti, zmysel pre fair play, úcta k súperovi) tak, aby boli súčasťou výchovy trénerov a tréneriek, rozhodcov a rozhodkýň, športových funkcionárov a funkcionárok a boli rovnako súčasťou klubového (školského) športového diania. Zavedieme systém koncepčného celoživotného vzdelávania športových odborníkov a odborníčok.
- Zmapujeme existujúce športoviská. Stanovíme plán výstavby a rekonštrukcie športovísk na desať rokov dopredu.

6. Veda posúvajúca horizonty poznania a inovácie prinášajúce prosperitu

Prosperujúca krajina potrebuje kvalitných ľudí, svetové poznatky a schopnosť aplikovať ich do fungovania spoločnosti a ekonomických aktivít. Ani malé krajiny si nevystačia s tým, že budú kopírovať tých dobrých a viezť sa na ich úspechoch. Takýto prístup znamená rezignáciu na snahu byť v prvej lige prosperujúcich krajín. Nemôžeme byť špičkou vo všetkom, ale musíme byť aspoň v niečom. Sme rozhodnutí takéto rozhodnutie na základe dobrej analýzy urobiť a viesť Slovensko do prvej ligy.

6. 1. Strategické ciele

- Určíme krátkodobé a dlhodobé strategické ciele vedy, výskumu a inovácií. Urobíme to s použitím analýzy komplexných systémov na základe zmapovania špičkového výskumného potenciálu krajiny, silných a slabých ekonomických stránok, firiem s produkciou s vysokou pridanou hodnotou, ako aj spoločenských cieľov stanovených pre Slovensko.
- Dôležitým nástrojom na realizáciu priorít bude vytvorenie Slovenského inštitútu technológií a inovácií (SITI). Pôjde o novú organizáciu spájajúcu excelentnú vedu a technológie s inováciami a praktickými aplikáciami.
- SITI vznikne ako verejno-súkromné partnerstvo a bude otvorené všetkým univerzitám, výskumným ústavom, samosprávam aj súkromným firmám. Vítaná bude aj účasť univerzít, výskumných inštitúcií a firiem zo zahraničia.
- Cieľom SITI bude podporovať vznik partnerských projektov medzi verejnými a súkromnými inštitúciami zameraných na skvalitnenie výskumu a vzdelávania, tvorbu inovácií, technologický transfer a vznik klastrov v regiónoch tak, aby potenciál jednotlivých účastníkov bol maximálne využitý na podporu regionálneho rozvoja.

6. 2. Investície do vedy

- Budeme pokračovať v podpore investícií do výskumnej infraštruktúry na základe princípu podpory investícií pre tých najlepších a do inštitúcií, ktoré sa snažia byť medzinárodne významné.
- V rámci toho sa zapojíme aj do európskych sietí v oblasti významnej vedeckej infraštruktúry s cieľom vytvoriť aspoň jedno medzinárodné gravitačné výskumné centrum lákajúce odborníkov a odborníčky z celého sveta.

6. 3. Ozdravíme univerzity

- Univerzity sú významnou súčasťou výskumno-inovačného ekosystému, preto ich potrebujeme revitalizovať. Zrealizujeme audit siete verejných vysokých škôl. Na jeho základe ich zreorganizujeme tak, aby na Slovensku pôsobil menší počet verejných vysokých škôl, z ktorých každá má kapacitu poskytovať kvalitné vzdelanie.
- Zabezpečíme diverzifikáciu univerzít podľa váhy výskumných a pedagogických aktivít.
- Zmeníme voľby manažmentu univerzít, aby sa do nich zapojili okrem senátov aj širšia akademická obec, vedecké a správne rady.
- Dôsledne naviažeme financovanie a akreditáciu na medzinárodný audit, štandardy kvality a princípy efektívnosti, ako aj na vyššiu podporu profesijného bakalárskeho štúdia.
- Zvýšime podiel absolventov bakalárskeho štúdia, ktorí nepokračujú na magisterskom stupni. Sprísnime kvalitu doktorandského štúdia.

6. 4. Lepšie vzdelávanie, kvalitnejšia veda

- Budeme podporovať zvýšenie kvality výučby na vysokých školách prostredníctvom grantovej schémy na kvalitnú výučbu didaktiky doktorandov a doktorandiek, pedagógov a pedagogičiek.
- Zredukujeme počty študijných odborov a odstránime prekážky vo vertikálnej mobilite medzi jednotlivými odbormi.
- Vytvoríme významný finančný balík na podporu excelencie na úrovni vzdelávacích a výskumných tímov. Bude rozdelený na základe súťaže a bude podporovať existujúcu excelenciu aj motivovať vysoké školy k predkladaniu projektov na jej získanie.
- Súčasťou projektov bude posilňovanie schopnosti udržať na Slovensku kvalitných študentov a študentky, pedagógov a pedagogičky aj vedcov a vedkyne.

6. 5. Otvorená veda a etika

- Budeme dôsledne presadzovať princípy otvorenej vedy a otvorených dát. Všetko, čo je financované z verejných zdrojov, musí byť verejne dostupné.
- Budeme dôsledne dbať na dodržiavanie morálnych a etických princípov v akademickej sfére. Zriadime úrad nezávislého etického ombudsmana, ktorý bude posudzovať sporné prípady a preverovať účinnosť opatrení akademických pracovísk. Dodržiavanie etických princípov naviažeme na hodnotenie a prideľovanie štátneho príspevku akademickým inštitúciám.
- Urobíme náhodný audit 2 % záverečných prác na univerzitách v 10 náhodne vybraných rokoch od roku 2000.

6. 6. Rozumnejšia podpora inovácií

- Zreformujeme systém financovania vedy a inovácií tak, aby podporu získal iba svetovo kvalitný výskum, alebo výskum priamo prepojený na rozvoj spoločnosti a ekonomiky.
- Meranie vplyvu univerzít a vedeckých inštitúcií na ekonomický a sociálny rozvoj regiónu zavedieme ako jedno z hodnotiacich kritérií.
- Všetky verejné finančné prostriedky sústredíme do jedného rezortu.
- Prijmeme opatrenia na stimuláciu výdavkov súkromného sektora do výskumu. Zdravý pomer by mal byť tretina z verejných zdrojov a dve tretiny zo súkromných zdrojov. Použijeme na to zmes nástrojov a stimulov (dane, podpora rizikových investícií, verejno-súkromné partnerstvá, SITI).

6. 7. Návrat mozgov

- Budeme podporovať návrat Slovákov a Sloveniek aktívnych v akademickej a inovačnej oblasti zo zahraničia. Vytvoríme online portál pre ľudí zo Slovenska pôsobiacich v zahraničí, v spolupráci s našimi zastupiteľskými úradmi zriadime funkciu koordinátora pre ľudí zvažujúcich návrat a posilníme grantové schémy stimulujúce návrat a zapojenie sa odborníkov a odborníčok zo zahraničia.

Gestori kapitoly

JURAJ HIPŠ

Odborník na školstvo

VLADIMÍR ŠUCHA

Odborník na vzdelávanie, vedu a inovácie

JAKUB KRAKO

Konzultant pre oblasť ťažko zdravotne postihnutých

JOZEF MIHÁL

Odborník na dane, odvody a pracovné právo

MARTIN POLIAČIK

Lektor kritického myslenia

Dobrý život

Vzdelávanie: múdre a inovatívne Slovensko

Zdravé Slovensko

Zdravotníctvo na Slovensku sa stalo symbolom zlyhávajúceho štátu. Dlhé čakacie doby, zdravotníci a zdravotníčky odchádzajúci do zahraničia či plesnivé nemocnice sú viditeľným prejavom zanedbávania.

Najväčšou obeťou sú však ľudia, ich životy a roky, ktoré prežijú v zdraví. V porovnaní s ostatnými krajinami EÚ máme priveľa odvrátiteľných úmrtí, vysokú úmrtnosť na onkologické ochorenia a choroby obehovej sústavy. Ľudia si po celoživotnej práci užijú dôchodok bez zdravotných ťažkostí najkratšie spomedzi všetkých krajín EÚ. Zaostávame v predpokladanej dĺžke života.

V zdravotníctve musíme upratať a vymáhať pravidlá. Potrebujeme nový, moderný pohľad. Chceme začať so základnou zmenou: sústrediť sa na ľudí a ich zdravie. Organizáciu nemocníc, priority štátu aj investícií chceme podriadiť jednoduchému cieľu: aby ľudia žili zdravý život čo najdlhšie. Ponúkame preto program pre zdravie, nie iba pre zdravotníctvo.

Štát musí chrániť záujmy a zdravie občanov a občianok. Nesmie ustupovať silným finančným záujmom v pozadí. Okrem úlohy dôkladného regulátora, ktorý určuje a vynucuje pravidlá, musí štát plniť úlohu vlastníka nemocničnej infraštruktúry, ktorý garantuje základnú dostupnosť zdravotnej starostlivosti v univerzitných a fakultných nemocniciach. Ak chceme zlepšiť výsledky, musíme sa sústrediť na včasnú diagnostiku a garanciu kvality liečebných postupov. Liečba sa nekončí v nemocnici či ambulancii lekára a lekárky, preto je nevyhnutné zmeniť nastavenie foriem doliečovania, rehabilitácií a dlhodobej starostlivosti.

Úlohou štátu je garantovať kvalitu aj inovácie. To si vyžaduje dôkladné meranie, kontrolu výsledkov a schopnosť prinášať novinky, ktoré zlepšujú kvalitu, dostupnosť, efektivitu a udržateľnosť systému, ale aj pohodlie pacientov a pacientok, zdravotníkov a zdravotníčok. A napokon, štát nesmie zanedbávať úlohu investora, ktorý dobehne investičný dlh voči rozpadajúcim sa nemocniciam po celom Slovensku.

Zodpovednosť za dostupnosť zdravotnej starostlivosti a manažment liečby majú mať zdravotné poisťovne pod dôkladným dohľadom štátu. Aby bol v zdravotníctve konečne poriadok, ľudia musia vedieť, na akú starostlivosť a v akom rozsahu majú nárok. Poisťovne musia byť povinné ju zabezpečiť a štát potrebuje účinné nástroje na to, aby plnenie povinností vymáhal.

Na trhu poisťovní je potrebné podporiť férovosť a vyrovnanú súťaž, z ktorej budú mať poistenci úžitok. Štátna zdravotná poisťovňa bude mať pri garantovaní reforiem dôležitú úlohu, keďže bude nositeľom a nástrojom zmien. Uvedomujeme si však, že aj na štátnu poisťovňu je potrebné vyvinúť konkurenčný tlak. Ak nebude prinášať dostatočnú kvalitu, nemala by si byť v budúcnosti istá svojím postavením.

Zdravotníctvo na Slovensku nevyhnutne potrebuje viac inovácií, ktoré podporia efektivitu systému, pohodlie a kvalitu poskytovanej starostlivosti. Objednávanie na konkrétny termín a hygienické balíčky majú byť samozrejmosťou, nie luxusom. Zdravotný systém je zároveň zodpovedný len za 20 percent zdravia. Za zvyšných 80 percent sú zodpovedné ostatné faktory. Tie má vláda príležitosť ovplyvniť starostlivosťou o životné prostredie, kvalitu potravín a jedla či podporou rozvoja hygienickej infraštruktúry.

1. Zdravie, nielen zdravotníctvo

Zdravotný systém je zodpovedný len za 20 percent zdravia. Za zvyšných 80 percent sú zodpovedné ostatné faktory. Tie má vláda príležitosť ovplyvniť starostlivosťou o životné prostredie, kvalitu potravín a jedla či podporou rozvoja hygienickej infraštruktúry. Preto sa sústredíme na starostlivosť o zdravie, nielen na zdravotnú starostlivosť.

Prioritou bude odstraňovanie najčastejších príčin odvrátiteľných úmrtí a horšieho zdravia na Slovensku: srdcové choroby, bolesti chrbta, náhla cievna mozgová choroba – mŕtvica, rakovina dýchacej sústavy, hrubého čreva a konečníka, ochorenia pečene a cukrovka. Platí, že najlepším liekom pri týchto ochoreniach je prevencia, preto sa sústredíme na podporu zdravého životného štýlu a životného prostredia.

1. 1. Zdravé životné prostredie

- Budeme dôslednejšie chrániť ovzdušie, vody, zvyšovať podiel zelene, odstraňovať environmentálne záťaže a vypracujeme individuálne plány podpory zdravia pre zaťažené územia (podrobnejšie v časti ŽIVOTNÉ PROSTREDIE A ENERGETIKA).

1. 2. Pomôžeme a poradíme

- Vybudujeme dôveryhodný a komplexný oficiálny zdroj informácií o zdraví na internete. Budeme aktívne bojovať proti nepravdivým informáciám a podvodom.
- Budeme strategicky propagovať zdravý životný štýl a zavedieme ucelený projekt výchovy obyvateľov k starostlivosti o zdravie. Posilníme kapacitu poradní zdravia.
- Činnosť poradní budeme koncentrovať na skupinové intervencie, s dôrazom na znevýhodnené skupiny obyvateľstva. Prepojíme aktivity poradní zdravia so všeobecnými lekármi.

1. 3. Výchova detí k zdraviu

- Zdravý životný štýl budeme propagovať od nízkeho veku. To zahŕňa výchovu k zdraviu a dostupnosť zdravej stravy v školách a škôlkach, podporu pohybu – budovanie verejných športovísk či cyklotrás, kampane pre zdravý životný štýl, motiváciu poistencov a nové kvalitatívne kontrakty pre lekárov a lekárky.
- Využijeme vedomosti a skúsenosti sestier v oblasti edukácie a zabezpečíme ich uplatnenie v školských zariadeniach v pozícii školská sestra (ďalšie informácie nájdete v kapitole VZDELÁVANIE).

1. 4. Očkovanie a prevencia

- Budeme zvyšovať zaočkovanosť s dôrazom na dôchodcov a deti.
- Rozšírime preventívne vyšetrenia hlavne pri srdcovo-cievnych chorobách a rakovine, ktoré sa najviac vyskytujú na Slovensku a zvýšime dôraz na skoré podchytenie a starostlivosť o cukrovkárov. Skoré podchytenie civilizačných chorôb pôsobí aj ako nástroj efektívnejšieho narábania s finančnými zdrojmi v našom zdravotníctve.

1. 5. Duševné zdravie

- Predstavíme ucelený program na podporu udržiavania duševného zdravia a rozširovanie kapacít na liečbu duševných chorôb. Je neakceptovateľné, aby niekto, kto naberie odvahu čeliť duševným problémom napriek ich stigme v spoločnosti, narazil na nedostupnosť pomoci alebo nezáujem. Znamená to pretrvávajúce utrpenie ľudí v ťažkej situácii, prípadne nebezpečné pokusy o samoliečbu.

1. 6. Boj proti neduhom

- Okrem pozitívnych motivácií na lepšiu starostlivosť o zdravie podporíme aj politiky na zníženie zdraviu škodlivého správania. Zahŕňa to kampane proti fajčeniu alebo pitiu alkoholu na verejnosti, zdanenie nezdravých jedál, politiky zamerané na zníženie negatívnych vplyvov hazardných hier a závislostí spojených s využívaním moderných technológií.
- V oblasti drogovej politiky budeme presadzovať širokú škálu postupov, ktorých cieľom je zníženie ujmy na strane užívateľov, ich rodín, komunity aj celej spoločnosti. Sústredíme sa na prevenciu, terénnu prácu a podporu programov, ktorých výsledkom bude ochrana obyvateľstva pred negatívnymi dôsledkami užívania omamných a psychotropných látok. V prípade ich možného medicínskeho využitia podrobíme každý takýto pokus prísnemu vedeckému skúmaniu. Nepovažujeme za správny stav, keď sú mladí ľudia perzekvovaní za marihuanovú cigaretu záznamom v registri trestov, prípadne väzením. Je nevyhnutné túto tému odpolitizovať a priniesť riešenia založené na faktoch a diskusiách s odborníkmi a odborníčkami, ktorí určia najvhodnejšie riešenia.

Dobrý život

Zdravé Slovensko

2. Poistenci musia vedieť, na čo majú nárok

Ak človek ochorie a musí ísť k lekárovi či lekárke, je dôležité, aby nečakal o tretej ráno pred ambulanciou, nemusel cestovať na banálne vyšetrenie cez celú republiku, alebo aby nečakal rok na termíny vyšetrení. Pacienti a pacientky musia vedieť, na akú starostlivosť majú nárok, v akom čase im ju zdravotná poisťovňa poskytne a kde ju nájdu.

2. 1. Jasné nároky pacientov a pacientok

- Zadefinujeme výkony, na ktoré má pacient a pacientka bezplatne nárok, vrátane maximálnych čakacích lehôt, geografickej a vecnej dostupnosti na konkrétne výkony.
- V prípade nedodržania nároku bude musieť poisťovňa preplatiť vyšetrenie u ľubovoľného poskytovateľa, inak štát obmedzí jej zisky.

2. 2. Dôraz na kvalitu

- Dôkladné zavádzanie klinických protokolov na základe najnovších diagnostických a terapeutických štandardov a ich naviazanie na základný nárok pacientov a pacientok.
- Špeciálne sa sústredíme a budeme podporovať zavedenie, dôslednú aplikáciu a kontrolu medzinárodne platných štandardov kvality zdravotnej starostlivosti o ženy a deti pri pôrodoch a v popôrodnom období.

2. 3. Zakročíme proti poplatkom

- Dôkladnou kontrolou nelegálnych a neopodstatnených poplatkov zabránime obmedzovaniu prístupu ľudí k zdravotnej starostlivosti. Úradom dáme do rúk viac právomocí na vymáhanie vracania nelegálne vybratých poplatkov. Zároveň zvýšime sankcie a zamierime ich na tých, ktorí priamo obchádzajú zákon, alebo v tom pomáhajú.
- Určíme presný zoznam poplatkov nad rámec zdravotného poistenia, ktoré budú môcť poskytovatelia vyberať. Odstránime tým neopodstatnené platby od pacientov a pacientok a zlepšíme kontrolu.
- Zavedieme zákaz priamych platieb u poskytovateľov zdravotnej starostlivosti. Všetky záväzky si bude poistenec a poistenka vyrovnávať v rámci koncoročného zúčtovania so zdravotnou poisťovňou.
- Začneme cez zmluvy zdravotných poisťovní s poskytovateľmi vynucovať povinnosť mať funkčný a bezplatný objednávkový systém pacientov a pacientok.

2. 4. Lepšia ochrana a kontrola

- Zodpovednosť za preskúmavanie liečby a priznávanie odškodného presunieme na súdy. Súčasný systém, v ktorom figuruje Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou, je z pohľadu ochrany pacientskych záujmov nefunkčný. V skutočnosti iba odďaľuje možnosť získať odškodné súdnou cestou.
- Navrhneme presunúť finančnú a ekonomickú kontrolu zdravotných poisťovní na Národnú banku Slovenska, ktorá má expertízu v oblasti kontroly finančných inštitúcií.

2. 5. Informovaní pacienti a pacientky

- Zavedieme povinné zverejňovanie čo najviac informácií o kvalite a dostupnosti zdravotnej starostlivosti na základe indikátorov kvality.
- Zdravotné poisťovne budú zodpovedné za prípravu a aktualizáciu hodnotenia a rankingu všetkých poskytovateľov zdravotnej starostlivosti.

3. Vyššia kvalita, viac inovácií a pohodlia pre pacientov a pacientky

Budeme dbať na to, aby sa zdravotné poisťovne, lekári a lekárky nesústredili na počet vykonaných úkonov, ale na to, akú kvalitnú starostlivosť pacienti a pacientky dostávajú a či boli vyliečení. Zdravotníctvo na Slovensku nevyhnutne potrebuje viac inovácií, ktoré podporia efektivitu systému, pohodlie a kvalitu poskytovanej starostlivosti. Objednávanie na konkrétny termín a hygienické balíčky majú byť samozrejmosťou, nie luxusom.

3. 1. Kvalita a inovácie

- Transformujeme Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou na Inštitút pre kvalitu a inovácie. Zabezpečíme jeho nezávislosť. Medzi nové právomoci Inštitútu bude patriť vypracovávanie štandardov, ich zavádzanie do praxe, certifikácia poskytovateľov, správa a zverejňovanie zdravotníckych dát, finančná podpora inovácií, inovatívne pilotné projekty, príprava odporúčaní pre ministerstvo či výber a práca s hlavnými odborníkmi a odborníčkami.
- Každá zmena bude mať merateľné kritériá, na základe ktorých sa vyhodnotí jej úspešnosť a prípadné rozširovanie na viac poisťovní, zdravotníkov a zdravotníčok alebo pacientov a pacientok.

3. 2. Digitálne zdravotníctvo

- Pripravíme slovenské zdravotníctvo na digitálnu éru. To znamená digitalizáciu, štandardizáciu a automatizáciu dát a ich pravidelné vyhodnocovanie. Cieľom tohto opatrenia bude aj zníženie administratívnej záťaže zdravotníkov a zdravotníčok, aby sa mohli viac venovať odborným, klinickým činnostiam.
- Do zdravotníctva zavedieme princíp jedenkrát a dosť. Štát a ani poskytovatelia nebudú od poistencov a poisteniek opätovne pýtať informácie, doklady, alebo vyšetrenia, ktoré budú zaznamenané v elektronickom zdravotníctve. Aj pre zdravotníkov a zdravotníčky je neefektívne vypĺňať znova informácie, ktoré v systéme už sú (viac v časti DIGITÁLNE SLOVENSKO).

3. 3. Tlak na kvalitu

- Kým pochybenia v poskytnutej zdravotnej starostlivosti bude trestať a odškodňovať súd, kvalitu poskytovateľov bude vynucovať Inštitút pre kvalitu a inovácie (dodržiavanie štandardov, plnenie nároku poistenca a poistenky, bezpečnostných postupov).
- Zavedieme moderné platobné systémy motivujúce poskytovateľov zdravotnej starostlivosti k úspešnej liečbe na základe kvality liečby a služieb, koordinácie medzi poskytovateľmi a spokojnosti pacientov a pacientok.
- Špeciálny dôraz dáme na reformu nákupu zdravotnej starostlivosti vo Všeobecnej zdravotnej poisťovni.

3. 4. Inovácie v ambulanciách

- Zadefinujeme nové výkony a zavedieme finančné motivácie (primárne cez poisťovne) na podporu inovácií v ambulanciách. To zahŕňa napríklad podporu telemedicíny, odoberanie vzoriek na diaľku, videokonzultácie a podobne.
- Nové výkony a motivácie sa budú týkať aj zmien organizácie práce – napríklad zamestnanie viacerých sestier, asistentov a asistentiek, sanitárov a sanitárok k jednému lekárovi či lekárke s cieľom zvýšenia kapacity a efektivity poskytovania zdravotnej starostlivosti a komfortu pre zdravotníkov a zdravotníčky, pacientov a pacientky.
- Budeme podporovať a motivovať zdravotníkov a zdravotníčky k združovaniu sa do integrovaných centier, čo zvýši ich efektivitu a aj pohodlie pre poistencov a poistenky.

3. 5. Dostupné, kvalitné a bezpečné lieky

- Zlúčime zber údajov a monitoring o dostupnosti liekov pre pacientov a pacientky na Slovensku do jednej inštitúcie (v súčasnosti je rozdelený medzi viaceré úrady). Cieľom je zlepšiť schopnosť štátu reálne intervenovať v prípade nedostupných liekov.
- Zjednodušíme vstup generických liekov na slovenský trh, vrátane biosimilárnych liekov, a sfunkčníme generickú preskripciu. Zavedieme nové kontrakty medzi poskytovateľmi a poisťovňami, v ktorých bude náklady a riziká vstupu inovatívnych liekov do liečby znášať aj farmaceutická spoločnosť.
- Budeme pokračovať v znižovaní výdavkov na lieky, špeciálny zdravotnícky materiál a zdravotnícke pomôcky rozširovaním referencovania, porovnávania a zameniteľnosti. Zlepšíme výber odborníkov a odborníčok do kategorizačných komisií a zároveň

ich prácu sprofesionalizujeme (plný úväzok s adekvátnym ohodnotením). Budeme zverejňovať informácie o členoch a členkách komisií a ich rozhodnutiach.

- Odstránime duplicitné vyšetrenia a predpisovanie liekov výmenou informácií medzi zdravotníkmi a zdravotníčkami cez elektronické zdravotníctvo. Duplicitné vyšetrenia a užívanie liekov sú nielen ekonomicky nevýhodné, ale aj zdraviu škodlivé. Vypracujeme štandardy predpisovania liekov a zavedieme ich kontrolu. Rozšírime centrálne obstarávanie liekov a špeciálneho zdravotníckeho materiálu.
- Povolíme predaj niektorých voľnopredajných liekov (napríklad na prechladnutie) mimo lekární.

3. 6. Lepšie záchranky

- Skvalitníme a rozšírime súťaž pri vydávaní licencií zdravotnej záchrannej služby. Digitalizujeme a prepojíme záchranné štruktúry.
- Zavedieme spoluúčasť poistencov pri zneužívaní záchrannej služby, potlačíme neefektívne využívanie sanitiek na sekundárne prenosy a vytvoríme štandardné postupy pre operačné stredisko na selekciu neopodstatnených výjazdov.

4. Starostlivosť o zdravie a zdravý životný štýl

Budeme motivovať ľudí, aby sa preventívne starali o zdravie a volili zdravší životný štýl. Súčasťou snahy bude vzdelávanie k zdravému životnému štýlu, kampane zamerané na prevenciu, ale aj zľavy, bonusové výhody, balíčky na podporu starostlivosti o zdravie či zľavy na poistnom.

Zdravotné poisťovne budú súťažiť o poistencov a poistenky väčšou kvalitou a dostupnosťou zdravotnej starostlivosti, ale aj pozitívnymi motiváciami. To bude možné iba v prípade, že každý pacient a pacientka bude mať zabezpečený zákonom definovaný nárok. Poistencom a poistenkám umožníme priplatiť si za nadštandardné služby a materiály v závislosti od ich životného štýlu a potrieb.

4. 1. Pozitívne motivácie

- Okrem motivácie cez kampane umožníme poskytnúť aktívnym poistencom a poistenkám, ktorí sa starajú o zdravie, bonusové výhody, balíčky na podporu starostlivosti o zdravie, či možnosť získať zľavu na poistnom. Týmto spôsobom budeme ľudí motivovať k lepšej starostlivosti o zdravie a znižovať náklady na zdravotnú starostlivosť v budúcnosti.
- Finančné motivácie budeme zavádzať postupne a priebežne vyhodnocovať. So zľavami začneme v pilotnom režime tam, kde budú najviac šetriť budúce výdavky.
- Budeme dbať na to, aby neprichádzalo k neadekvátnemu výpadku zdrojov v zdravotníctve. Preto podporíme možnosť získať zľavu z poistného výhradne tam, kde bude šetriť budúce náklady.

4. 2. Širší výber pre poistencov a poistenky

- Okrem základného štandardného poistenia zavedieme ďalšie možnosti. Zdravotná poisťovňa bude môcť poskytovať doplnkové zdravotné poistenie za nadštandardné služby a materiály iba v prípade, ak zabezpečila základnú zdravotnú starostlivosť v požadovanej kvalite.
- Poisťovne budú zároveň povinné robiť koncoročný účet zdravotnej starostlivosti pre každého poistenca a poistenku, aby sa dokázal

lepšie orientovať v poskytnutej protihodnote za zaplatené zdravotné poistenie.

4. 3. Zakážeme krížové vlastníctvo

- Zákazom krížového vlastníctva (vertikálnej integrácie) znížime vplyv finančných skupín a oligarchov v zdravotníctve a zabezpečíme férovú súťaž. Jeden koncový majiteľ bude môcť vlastniť jeden typ z nasledujúcich subjektov: zdravotná poisťovňa, poskytovateľ zdravotnej starostlivosti alebo verejná lekáreň.

5. Do nemocníc profesionalita a osobná zodpovednosť

Riadenie nemocníc je zväčša neefektívne. Štát ich necháva opakovane sa zadlžovať a postupne sa rozpadať. Sme presvedčení, že v mene základnej úlohy štátu zabezpečovať zdravotnú starostlivosť si nemôžeme dovoliť rezignovať na štátne nemocnice, ich manažment a hospodárenie.

5. 1. Sieť štátnych nemocníc

- Vytvoríme celoslovenskú štátnu sieť, ktorá bude združovať všetky štátne nemocnice pod jednotným vedením.
- Nedovolíme otvorenú ani skrytú privatizáciu, ani premenu štátnych nemocníc na akciové spoločnosti.
- Zabezpečíme profesionálny manažment odstrihnutý od politiky. Zavedieme skutočne transparentné výberové konania do ich vedenia. Súčasťou výberu budú verejné vypočutia a zverejnenie životopisov a ďalších dokumentov, s ktorými sa uchádzači a uchádzačky hlásia na pozíciu. Podporíme naviazanie čo najširšej zložky mzdy manažmentu na merateľné výsledky.

5. 2. Nútená správa

- Nasmerovanie viacerých zdrojov do nemocníc budeme podmieňovať efektívnym manažmentom. Okrem podpory kvality a bezpečnosti pacientov a pacientok cez stratifikáciu zavedieme inštitút nútenej správy. Bude zahŕňať tvrdé opatrenia a tlak voči vedeniu zadlžujúcich sa nemocníc, vrátane toho, že v nemocnici, ktorá tvorí dlh, dôjde k prehodnoteniu zmluvných vzťahov, zavedeniu spolurozhodovania ministerstva a automatickej výmene manažmentu či možnosti pozastaviť rast platového automatu.

5. 3. Porovnávanie nákladov

- Zavedieme mechanizmus na pravidelné porovnávanie nákladovosti nemocníc na Slovensku a v okolitých krajinách. Jeho úlohou bude odhaľovať oblasti neefektívneho, respektíve, naopak, dobrého hospodárenia.
- Súčasťou opatrenia bude aj vykonanie hĺbkového auditu v nemocniciach ako nástroja na predchádzanie nútenej správy.

6. Investíciami zastavíme úpadok a podporíme kvalitu

Do zdravotníctva, obnovy a modernizácie budov a vybavenia sa roky neinvestovalo. Ak aj peniaze prišli, boli často využívané skôr ako nástroj marketingu než snaha o systematický rozvoj. Sme presvedčení, že za zdroje, ktoré smerujú do zdravotníctva, musíme získať ďaleko vyššiu hodnotu.

6. 1. Poriadok vo financovaní

- Základnú spravodlivosť a stabilitu vo financovaní zavedieme cez vzorec, ktorý zabezpečí predvídateľný vývoj celkového balíka financií v zdravotníctve z verejných zdrojov. Celkový balík sa bude skladať z odvodov poistencov a poisteniek a platby štátu, ktorá dofinancuje určenú sumu.
- Racionalizujeme finančné zdroje v zdravotníctve tak, aby sa presmerovali zdroje zo spoločných liečebných a vyšetrovacích zložiek, výdavkov na lieky, zdravotnícke materiály, pomôcky a záchrannú službu do ambulantnej sféry.

6. 2. Verejný investičný fond

- Efektívnosť a adresnosť investícií z verejného zdravotného poistenia zaistíme vytvorením verejného zdravotníckeho investičného fondu. Bude združovať časť existujúcich rozpočtových zdrojov v zdravotníctve a investovať ich na základe prísne stanovených kritérií tam, kde dokážu zachrániť alebo zlepšiť čo najviac životov.
- Pri nemocniciach budeme podporovať najmä tie, ktoré dosahujú stanovené ciele ozdravného plánu a ďalej sa nezadlžujú.

6. 3. Viac z fondov EÚ

- V mene rýchlejšej modernizácie vyčleníme viac štrukturálnych fondov EÚ do zdravotníctva. Nové operačné programy na obdobie 2021 – 2027 so zdravotníctvom ako prioritnou oblasťou využijeme na zdravotnú infraštruktúru, najmä na nové nemocnice (vrátane univerzitnej nemocnice v Bratislave), modernizáciu lekárskych fakúlt, podporu vedy a výskumu v zdravotníctve.
- Využijeme prostriedky Európskeho sociálneho fondu a technickú asistenciu na optimalizáciu procesov a riadenia v zdravotníctve (definovanie nároku pacientov, DRG, e-health a ďalšie).

7. Atraktívnejšia práca v zdravotníctve na Slovensku

Najväčšou hodnotou v zdravotníctve sú zdravotníci a zdravotníčky. Ak chceme ľuďom poskytnúť kvalitnú zdravotnú starostlivosť, musíme zastaviť hromadný odchod zdravotníkov a zdravotníčok do zahraničia a zvýšiť atraktívnosť ich povolania doma na Slovensku. Naše opatrenia preto pripravujeme vždy s ohľadom na ľudí – na pacientov a pacientky, ale aj na personál, ktorý zabezpečuje starostlivosť.

Nevyhovujúce prostredie, politizácia, korupcia, zle nastavené vzdelávanie i nesprávne rozdelená štruktúra špecializácií a organizácia práce sú len niektoré problémy, ktoré ubližujú zdravotníkom a zdravotníčkam a spôsobujú ich nedostatok. Preto rozšírime podporu rezidentských programov, zavedieme pravidlá vzdelávania a atestácií, sprofesionalizujeme manažmenty nemocníc, podporíme nove modely práce v ambulanciách a nemocniciach, zatraktívnime prácu nižšieho zdravotníckeho personálu a prijmeme mnohé ďalšie opatrenia, ktorými budeme motivovať zdravotníkov a zdravotníčky k práci na Slovensku.

Prioritou bude posilnenie úlohy všeobecných lekárov a lekárok pri starostlivosti o zdravie a celkovo posilnenie primárneho sektora zdravotnej starostlivosti. Okrem riešenia akútneho nedostatku všeobecných lekárov a lekárok sa sústredíme na zmenu motivácií, aby bola liečba viac zameraná na výsledok ako počet vykonaných výkonov.

7. 1. Lepšie vzdelávanie

- Zastavíme zvyšovanie počtu študentov a študentiek na lekárskych fakultách bez reálnej reformy a investícií do ich rozvoja, čo ďalej znižuje kvalitu výučby a vyháňa najkvalitnejších do zahraničia.
- Transformujeme Slovenskú zdravotnícku univerzitu na štandardnú vysokú školu, alebo ju zlúčime s lekárskou fakultou.
- Zabezpečíme každoročnú investíciu do rozvoja nemocničných budov a ich vybavenia pre potreby výuky študentov a študentiek lekárskych fakúlt.

- Lekárske fakulty si budú môcť objednávať praktickú výučbu v ktorejkoľvek nemocnici, aby konkurenčný tlak podporil kvalitu vzdelávania. Prednostovia a prednostky budú reprezentantmi lekárskych fakúlt v nemocnici.

7. 2. Pravidlá pre atestácie

- Prehodnotíme a zjednodušíme pravidlá atestácie v prospech mladých lekárov a lekárok a budeme ich dôkladnejšie vynucovať. Nemôže sa diať, že mladých lekárov a lekárky nepripustia na cirkuláciu na oddelení potrebnú k atestácii alebo k reálnym medicínskym výkonom, prípadne, že atestovaní lekári a lekárky nebudú mať čas sa im venovať.
- Zlepšíme podmienky na vzdelávanie zdravotníkov a zdravotníčok, napríklad možnosťou odpisov nákladov na povinnú literatúru a kurzy zo zdaniteľného základu dane z príjmu.

7. 3. Všeobecní lekári a lekárky prioritou

- Posilníme úlohu všeobecných lekárov a lekárok pri starostlivosti o pacientov a pacientky a zároveň podporíme možnosť prenosu viacerých kompetencií na sestry (prípadne ďalší personál) s cieľom zefektívniť poskytovanie zdravotnej starostlivosti.
- Všeobecné lekárstvo posilníme aj personálne – zvážime možnosť otvoriť odbor pre ostatné špecializácie, odstránime bariéry vstupu do obvodov, zmeníme kapitačné kontrakty na kapitačno-výkonovo-kvalitatívne a vytvoríme v poisťovniach finančné motivácie na zvyšovanie kapacity ambulancií (inovácie, zamestnávanie viacerých sestier a podobne).

7. 4. Rezidenčný program

- Rozšírime rezidenčný program na viaceré špecializácie, pričom náklady na zamestnanie neatestovaného lekára a lekárku bude znášať ministerstvo zdravotníctva.
- Budeme spolupracovať so samosprávami, poisťovňami a odbornými spoločnosťami na mapovaní a vytváraní motivačných príležitostí pre umiestňovanie lekárov a lekárok do tých regiónov Slovenska, v ktorých chýbajú najviac.

7. 5. Lepšie mzdy aj podmienky

- Zaistíme pravidelné zvyšovanie platov sestrám a ostatnému zdravotníckemu personálu, ktorého je najväčší nedostatok, s postupným priblížením sa úrovni priemeru OECD.

- Zaistíme spravodlivejšie odmeňovanie v štátnych nemocniciach, aby najkvalitnejší zdravotníci a zdravotníčky boli najlepšie ohodnotení.
- Zavedieme flexibilnejšie pracovné úväzky sestier a zdravotníckeho personálu, aby napríklad jedna sestra mohla mať úväzok vo viacerých ambulanciách, ak ju jeden lekár alebo lekárka nevie využiť naplno.
- Budeme trvať na transparentnom výbere vedúcich pracovníkov a pracovníčok, ktorí budú musieť pravidelne obhajovať svoju pozíciu a prezentovať svoje výsledky.

8. Zabezpečíme dostupnú dlhodobú starostlivosť

Starnutie populácie prináša viac ľudí odkázaných na pomoc druhých, či už ide o zabezpečenie dôstojnej staroby, starostlivosť o vážne chorých, alebo pooperačné doliečovanie. Zdravotná starostlivosť je v mnohých prípadoch spojená s ošetrovateľskou a opatrovateľskou starostlivosťou. Potrebujeme zásadnú reformu dlhodobej starostlivosti, ktorá to bude zohľadňovať. Nový systém musí umožniť ľuďom zostať v domácej starostlivosti tak dlho, ako je potrebné. Zároveň musí zabezpečiť miesto v sociálnych zariadeniach pre tých, ktorí sú nespochybniteľne odkázaní na celodennú pomoc.

8. 1. Zdravotno-sociálna starostlivosť

- Vytvoríme udržateľný model kombinovaného financovania zdravotno-sociálnej starostlivosti, ktorý berie do úvahy rast požiadaviek na služby súvisiaci so starnutím populácie.
- Zjednotíme posudkovú činnosť odkázanosti na dlhodobú starostlivosť pod jeden subjekt a na jeden posudok, keďže posudkové činnosti vykonáva zbytočne veľa inštitúcií.
- Využijeme možnosti indikovania ošetrovateľskej starostlivosti v zariadeniach sociálnych služieb a domovoch ošetrovateľskej starostlivosti sestrou s pokročilou praxou.
- Zabezpečíme pravidelné vypracovávanie, vynucovanie a kontrolu štandardov kvality pri dlhodobej starostlivosti.

8. 2. Ochrana nárokov pacientov a pacientok

- Presunieme poskytovanie sociálnych príspevkov priamo odkázaným ľuďom (a nie zariadeniam), ktorí budú môcť rozhodnúť, ako s nimi naložia. Takto podporíme rozvoj komunitnej starostlivosti o odkázaných ľudí.
- Zavedieme nárok pacientov na doliečovacie, rehabilitačné služby u zdravotných poisťovní a budeme ho dôkladne vynucovať.
- Naviažeme doliečovacie služby na ordinujúcich lekárov a lekárky a budeme ich cez nové kvalitatívne kontrakty motivovať k rýchlejšiemu doliečovaniu (ďalšie opatrenia sú uvedené v kapitole ZAMESTNANOSŤ).

Gestori a gestorka kapitoly

Odborník na zdravotníctvo

Programový líder PS/SPOLU

Odborníčka na zdravotníctvo

Životné prostredie, klimatická kríza a energetika

Spoločnosť čelí globálnym krízam ohrozujúcim život na Zemi – kríze klimatickej a kríze poklesu biologickej rozmanitosti. Sú dôsledkom nárastu populácie, zvýšenej spotreby a ničenia prírodných ekosystémov.

Súčasný spôsob života generuje množstvo environmentálnych problémov: produkujeme množstvo odpadu, znečisťujeme ovzdušie a zdroje pitnej vody. V sídlach uprednostňujeme betón pred zeleňou a potraviny vyrábame s pomocou množstva umelých hnojív a pesticídov.

Klimatická kríza predstavuje najväčšiu výzvu, ktorú ľudstvo v súčasnosti musí riešiť. Považujeme za nevyhnutné spraviť všetko preto, aby bolo otepľovanie obmedzené na maximálne 1,5 °C. Naštartujeme prechod Slovenska na bezuhlíkovú ekonomiku a zabezpečíme, aby sa krajina dokázala lepšie adaptovať na zmenu. Zmiernime dopady klimatickej krízy na krajinu a spoločnosť, najmä zvyšovania častosti a intenzity extrémnych prejavov počasia v podobe horúčav, záplav a sucha.

Na ťažké výzvy 21. storočia, hlboké zmeny naprieč celou našou spoločnosťou a ekonomikou s vplyvom na kvalitu života ľudí, nemôžeme odpovedať politikami a nástrojmi minulého storočia. Chceme Slovensko, ktoré bude odrážať zmenené potreby spoločnosti, prispeje k riešeniu klimatickej krízy aj k ochrane biologickej rozmanitosti.

Navrhujeme prelomové posilnenie úlohy ministerstva životného prostredia, rozšírenie jeho politického významu a právomocí napríklad o lesné hospodárstvo a energetiku. Túto zmenu chceme symbolicky aj prakticky vyjadriť aj premenovaním rezortu na Ministerstvo životného prostredia, klimatickej zmeny a energetiky SR. Sme presvedčení, že iba takto budeme schopní úspešne čeliť výzvam, ktoré nás čakajú.

1. Klimatická kríza

1. 1. Stav klimatickej núdze

- Pripravíme zákon, ktorý vyhlási stav klimatickej núdze. Upraví a priorizuje smerovanie krajiny k bezuhlíkovej ekonomike aj adaptáciu na klimatickú zmenu.
- Všetky nové zákony a verejné investície budú musieť byť záväzne posudzované z pohľadu vplyvu na emisie skleníkových plynov a adaptáciu na zmenu klímy. V praxi to bude znamenať koniec podpory činností zvyšujúcich emisie skleníkových plynov, postupné ukončenie podporných mechanizmov s negatívnym dopadom na emisie a presmerovanie podpory do mitigácie a adaptácie na zmenu klímy.
- Zabezpečíme aj súlad všetkých politík a finančnej podpory štátu, štátnych organizácií a štátom vlastnených firiem s klimatickými cieľmi. Pri adaptačných opatreniach zapojíme dlhodobo nezamestnaných formou inkluzívneho trhu práce (viac v kapitole ZAMESTNANOSŤ).

1. 2. Prechod na bezuhlíkovú ekonomiku

- Aktualizujeme a zjednotíme stratégie prechodu na bezuhlíkovú ekonomiku do nadsektorovej stratégie tak, aby znižovanie emisií skleníkových plynov bolo v súlade s cieľom udržať oteplenie na 1,5 °C.
- Zvýšime podporu pre úspory energie a podiel obnoviteľných zdrojov energie v energetickom mixe. Vypracujeme analýzu tokov uhlíka medzi pôdou a atmosférou pre územie Slovenska a podporíme opatrenia, ktoré chránia zásoby uhlíka v pôde a zabezpečujú jeho ďalšiu akumuláciu (pozrite aj kapitolu PÔDOHOSPODÁRSTVO).

1. 3. Ochrana pred intenzívnymi zrážkami aj suchami

- Budeme chrániť, udržiavať a rozširovať prírode blízke lesy, renaturovať vodné toky a mokrade, podporovať rozmanitosť štruktúry krajinnej pokrývky a chrániť brehové porasty.
- Zabezpečíme pasportizáciu odstavených vodných zdrojov z hľadiska možnosti revitalizácie a uvedenia do opätovnej prevádzky. Sprísnime ochranu vodných zdrojov.
- Znížime straty v rozvodných sieťach vody zlepšením systému detekcie presakovania, a zabezpečením realizácie opatrení pre výrazné znižovanie strát vody priesakmi.

- Zavedieme environmentálnu hierarchiu a opatrenia pre nakladanie so zrážkovými vodami vo vykonávacích predpisoch k stavebnému zákonu. Zrážková voda sa má prednostne riešiť povrchovým vsakovaním alebo zachytením a následným využitím v mieste, kde spadla. Zavedieme nový regulatív maximálnej nepriepustnosti v územnom plánovaní, ktorý zlepší ochranu a rozvoj zelenej infraštruktúry v územnom plánovaní.
- Zabezpečíme prijatie chýbajúcich a úpravu zle nastavených metodík a noriem pre hospodárenie so zrážkovými vodami. V predpisoch pre parkoviská zvýšime ich pokrytie stromami, odvádzanie zrážkových vôd do terénnych depresií a zrušíme povinnosť vodonepriepustných povrchov pre parkoviská.
- Zavedieme dotačný program na zachytávanie a využívanie zrážkových a odpadových vôd v domácnostiach a na záhradách pre vlastníkov rodinných a bytových domov.
- Infraštruktúrne opatrenia, napríklad vybudovanie protizáplavových hrádzí, poldrov, zvýšenie či usmernenie odtoku prostredníctvom drobných hydrotechnických opatrení podporíme len v lokalitách, v ktorých sa preukáže nedostatočnosť ekosystémových riešení a za podmienky minimalizácie environmentálnych dôsledkov.

1. 4. Ochrana pred častejšími a intenzívnejšími horúčavami

- Na zvýšenie priemerných teplôt, častosti a intenzity horúčav zareagujeme prísnejšou ochranou zelene. Doplníme zákon o ochrane prírody o kompenzačné opatrenia v prípade zásahu do zelene. Právnické osoby plánujúce činnosť, ktorá trvalo poškodí alebo zníži rozlohu zelene, budú musieť urobiť opatrenia pre primerané vytvorenie novej zelene.
- Vypracujeme nový zákon na zlepšenie ochrany a rozvoja zelene v sídlach. Pre obce vytvoríme rámec pre tvorbu všeobecne záväzných nariadení, ktoré im umožnia stanoviť podmienky územného rozvoja z hľadiska ochrany ľudí a majetku pred predpokladanými dôsledkami zmeny klímy.
- Do roku 2024 zabezpečíme v mestách a obciach na Slovensku vysadenie najmenej 100-tisíc drevín, z toho najmenej 25-tisíc stromov participatívnym spôsobom občanmi. Zameriame sa na miesta, v ktorých žijú a pohybujú sa najzraniteľnejšie skupiny – starí ľudia, deti a nízkopríjmové skupiny obyvateľstva.

- Do roku 2024 zabezpečíme v mestách a obciach na Slovensku zvýšenie rozlohy zelene v sídlach. Zapojíme obyvateľov a obnovíme 50 ha zelene, školské, terapeutické, historické parky, zeleň v uliciach, vytvoríme 50 ha zelene na strechách a fasádach budov a 20 ha pre mestské poľnohospodárstvo. Zameriame sa na miesta, v ktorých žijú a pohybujú sa najzraniteľnejšie skupiny – starí ľudia, deti a nízkopríjmové skupiny obyvateľstva.

1. 5. Robustnejšia podpora

- Upravíme legislatívu územného plánovania a stavebnej činnosti tak, aby podporovala adaptačné opatrenia na zmenu klímy.
- Zlepšíme rámec a metodické usmernenia na podporu obnovy budov tak, aby bola ich obnova komplexná a koncepčná, zohľadňovala opatrenia mitigácie aj adaptácie na zmenu klímy.
- Prijmeme opatrenia na riešenie problému nemožnosti čerpať európske fondy na obnovu verejných budov v Bratislavskom kraji, okrem iného vytvorením systematickej podpory z Envirofondu.

2. Národné parky a lesy pre ľudí

Lesy sú dôležitou súčasťou slovenskej krajiny a zohrávajú kľúčovú úlohu pri ochrane životného prostredia. Súčasný spôsob hospodárenia nezohľadňuje zmenené potreby a očakávania spoločnosti. Produkčná funkcia lesov dominuje na úkor iných funkcií, ako je prevencia povodní a sucha, ochrana biologickej rozmanitosti, zmierňovanie klimatických zmien či rozvoj prírodného turizmu.

Zastarané spôsoby manažmentu majú negatívne dopady na ekologickú stabilitu lesov (vysoký podiel kalamít), ako aj ekonomiku lesného hospodárstva. Korupcia a klientelizmus tieto vplyvy ešte prehlbujú. Doterajší stav, keď mal rezort životného prostredia minimálny dosah, sa ukázal ako neudržateľný a je hlavnou prekážkou systémových zmien. Pre úspešnú realizáciu nášho programu je dôležité presunúť štátnu správu lesného hospodárstva vrátane štátnych podnikov spravujúcich lesy pod Ministerstvo životného prostredia, klimatickej zmeny a energetiky SR.

2. 1. Reforma správy národných parkov

- Štátne pozemky v územiach národných parkov prejdú pod správy parkov. Dnes ich spravujú Lesy SR alebo iné organizácie rezortu pôdohospodárstva, ktoré majú iné priority ako je ochrana prírody.
- Správy národných parkov budú mať vlastnú právnu subjektivitu a budú orgánom štátnej správy. Toto opatrenie posilní ich nezávislosť. Dnes sú len odbornou organizáciou, ktorá vydáva stanoviská, ale nerozhoduje.

2. 2. Päť percent bez zásahov

- Presadíme, aby celková výmera prísne chránených území bez zásahov človeka dosiahla minimálne 5 % z rozlohy Slovenska.
- Zvýšime príspevky pre súkromných vlastníkov lesov na kompenzáciu majetkovej ujmy z dôvodov ochrany prírody na 30 miliónov eur ročne. Z týchto zdrojov bude možné platiť aj za ekosystémové služby.
- Zreformujeme Štátnu ochranu prírody SR – zmeníme spôsob jej financovania a posilníme personálne obsadenie.
- Prepojíme ochranu národných parkov s rozvojom regiónov tak, aby boli aktívnymi podporovateľmi rozvoja prírodného turizmu.
- Zavedieme regulovaný vstup do niektorých lokalít národných parkov cez vstupný poplatok.

2. 3. Lesy pre ľudí

- Štátnu politiku v oblasti lesníctva presunieme pod rezort životného prostredia, vrátane štátnych podnikov lesného hospodárstva.
- Pri hospodárení zabezpečíme dôraz na mimoprodukčné funkcie lesov. Vyčleníme prostriedky na prebudovanie lesných porastov s cieľom zvýšiť ich vekovú a druhovú rôznorodosť. Tým sa posilní stabilita a plnenie funkcií lesov, vrátane zadržiavania vody, sťahovania uhlíka z atmosféry a ochrany biologickej rozmanitosti. Prioritou bude aj ochrana ochranných lesov – zamedzenie ťažby a výstavby ciest.
- Lesy SR transformujeme na 26 samostatných podnikov s vlastnou právnou subjektivitou, ktorých vlastníkom sa stanú mestá a obce v regiónoch podľa počtu obyvateľov. Zabezpečíme, aby podniky nebolo možné ani nepriamo privatizovať. Týmto opatrením posilníme účasť miestnych obyvateľov na rozhodovaní o manažmente lesov.
- Znížime politický vplyv na hospodárenie v lesoch a vplyv oligarchov na obchod s drevom. Zavedieme aplikáciu na kontrolu obchodu s drevom, ktorá bude prístupná verejnosti. Jej účelom je minimalizovať nelegálnu ťažbu dreva.

2. 4. Zeleň v sídlach

- Vytvoríme podmienky na zvýšenie rozlohy a kvality zelene v sídlach. Zlepšíme ochranu a starostlivosť o cestnú zeleň.
- Zladíme zákon o pozemných komunikáciách so zákonom o ochrane prírody a krajiny – v zastavanom území obce budú dreviny súčasťou jednotného Dokumentu starostlivosti o dreviny, regulovaného zákonom o ochrane prírody a krajiny.
- Prostredníctvom programov Envirofondu a úpravou rámca pre tvorbu všeobecne záväzných nariadení miest a obcí podporíme premenu malých, nevyužitých a zanedbaných plôch na zeleň, vytváranie vegetačných striech, stien a vegetačných prvkov pre hospodárenie so zrážkovou vodou.
- Budeme podporovať vytváranie komunitných záhrad, výsadbu ovocných drevín, osobitne v sociálne deprivovaných oblastiach a tvorbu terapeutických záhrad v zdravotníckych zariadeniach.

3. Živé rieky, ochrana vôd

3. 1. Revitalizujeme vodné toky

- Zavedieme opatrenia na zlepšenie hydromorfologických vlastností vodných tokov (zadržiavanie vody v krajine, prírode blízke riešenia vrátane inundácií, odstraňovanie nevhodných MVE).
- Revitalizujeme mokrade a vybrané úseky vodných tokov (odstránime bariéry a hrádze, obnovíme ramená a pôvodné korytá). Využijeme sceľovanie pozemkov tak, aby štátne pozemky a pozemky neznámych vlastníkov boli v blízkosti vodných tokov a vlastnícke práva teda nebránili v obnove riečnych ekosystémov.

3. 2. Primeraná ochrana proti povodniam

- Zmeníme legislatívu tak, aby zásahy pri protipovodňových opatreniach boli primerané dôsledkom, pred ktorými majú chrániť, aby v chránených územiach boli zásahy podmienené súhlasom orgánu ochrany prírody a aby sa zjednodušil prístup povodňami sužovaných obcí k finančným zdrojom na protipovodňové opatrenia.
- Zintenzívnime kontrolnú činnosť dodržiavania zákazu výstavby a preveríme pravidlá stanovovania záplavových území vodných tokov ako dôležitých prvkov pri prevencii povodní a sucha.

3. 3. Nová vodná politika

- Prijmeme novú, udržateľnú vodnú politiku Slovenska, ktorá zabezpečí dostatok pitnej vody vo všetkých regiónoch a zabezpečí dobrý stav vôd.
- Spracujeme a implementujeme rámcový dokument Plán revitalizácie a renaturácie vodných tokov Slovenska, ktorého predmetom bude ochrana a manažment vodných druhov a biotopov, obnova ekosystémových funkcií záplavových oblastí vodných tokov vrátane lužných lesov, mokradí a lúk.
- Vytvoríme a sprístupníme register platných povolení na vodné stavby a povolení na osobitné užívanie vôd, vrátane povolení na odbery a vypúšťanie vôd.
- Doplníme sústavu chránených území NATURA 2000 o vzácne územia s predmetom ochrany vodných druhov a biotopov.

3. 4. Stop novým veľkým priehradám

- Pri plánovaní a rozhodovaní o projektoch s vplyvom na stav vôd zavedieme hodnotenie ekosystémových služieb ako štandardného nástroja hodnotenia efektívnosti investícií z verejných zdrojov.
- Nebudeme pokračovať v príprave a presadzovaní veľkých priehrad, ktoré sú v rozpore s intervenčnou logikou rámcovej smernice o vode.
- Presunieme kapacity a finančné zdroje do projektov obnovy a ochrany záplavových území (inundácie) a zvýšenia akumulačnej kapacity existujúcich nádrží.

3. 5. Účinnejšia ochrana, kontrola a prevencia

- Zefektívnime systém kontroly a prevencie. Zvýšime ľudské, technické a odborné kapacity Slovenskej inšpekcie životného prostredia a zabezpečíme dôslednejšie uplatňovanie sankcií za porušenia v oblasti ochrany vôd.
- V prípade ohrozenia zdrojov podzemných vôd a v chránených vodohospodárskych oblastiach zakážeme používanie znečisťujúcich látok v poľnohospodárstve, lesníctve a podobne.
- V prípade obmedzení lesného hospodárenia z dôvodu ochrany zdrojov pitnej vody využijeme kompenzácie z Fondu na ochranu národného prírodného dedičstva.
- Podporíme využívanie prírode blízkej a inovatívnej infraštruktúry pri čistení odpadových vôd. Zavedieme podporný mechanizmus pre domácnosti v obciach bez centrálnej kanalizácie motivujúci občanov k vytvoreniu decentralizovaných riešení (napr. koreňové čističky).

4. Ochrana ovzdušia

4. 1. Lepšia kontrola, viac informácií

- Zvýšime rozsah monitoringu znečisťovania ovzdušia na miestnej úrovni so zameraním na najviac znečistené oblasti, identifikované na základe analýzy rizika vplyvu znečistenia ovzdušia.
- Zabezpečíme rozmiestnenie väčšieho počtu monitorovacích staníc pre relevantné znečisťujúce látky.
- Začneme uplatňovať presnejšie kvalitatívne chemické analýzy jemných prachových častíc, ktoré budú reflektovať zdroje znečistenia a pomôžu identifikovať nebezpečnosť týchto častíc, ktoré často na sebe nesú rôzne chemické látky.
- Zavedieme monitorovanie a reguláciu pachov z priemyselných prevádzok, ktoré obťažujú obyvateľov v okolí.
- Zlepšíme dostupnosť informácií a dát o znečisťovaní ovzdušia. Zlepšíme dostupnosť faktických (kvalita ovzdušia) a praktických (vplyvy na zdravie) informácií súvisiacich so znečisteným ovzduším (pozrite aj kapitolu ZDRAVÉ SLOVENSKO).

4. 2. Znečistenie ovzdušia v rámci sektorov

- V jednotlivých sektoroch zabezpečíme aplikáciu najlepších dostupných technológií, platných v EÚ pre oblasť emisií.
- Presadíme legislatívny rámec pre účinnejšie čistenie emisií spaľovacích energetických zariadení vrátane stredných zdrojov znečistenia s cieľom dosiahnuť štandardy ekodizajnu spaľovacích zariadení EÚ do roku 2025.
- Zabezpečíme realizáciu nedávno schváleného ukončenia ťažby a výroby elektrickej energie z uhlia na Slovensku v praxi bez odkladov a so zameraním sa na sociálnu a environmentálnu citlivosť transformácie regiónu Hornej Nitry.
- Pripravíme Slovensko na ukončenie spaľovania uhlia v domácnostiach podporou environmentálne šetrnejších energetických zdrojov, s dočasnou výnimkou automatických uhoľných kotlov s emisným štandardom ekodizajnu EÚ.

5. Od skládok k obehovému hospodárstvu

5. 1. Hierarchia odpadového hospodárstva v praxi

- Legislatívnymi, ekonomickými, plánovacími nástrojmi, stanovením rámca pre aktivity verejnej správy, podporou ekodizajnu a vzdelávania budeme podporovať predchádzanie vzniku odpadov, recykláciu a až v závere spaľovanie s využitím energie a skládkovanie.

5. 2. Predchádzanie vzniku odpadov

- Odstraňovaním zbytočných legislatívnych prekážok a motivačnými finančnými nástrojmi budeme tvoriť opatrenia pre rozvoj bezobalovej distribúcie, environmentálne šetrných spôsobov balenia, domáceho a komunitného kompostovania bioodpadov, opätovného používania obalov a výrobkov, ako aj opatrenia znižujúce škodlivosť odpadov už pri ich výrobe.
- Budeme obmedzovať používanie výrobkov a obalov na jedno použitie so zameraním na plastové obaly, pre obmedzenie viacnásobných a zbytočných obalov.

5. 3. Platenie podľa množstva odpadu

- Podporíme rozšírenie tzv. množstvového zberu – platenia za odpad, v ktorom výška poplatku zodpovedá množstvu vyprodukovaných zmesových odpadov, zapojeniu sa do separovaného zberu – do ďalších miest a obcí na Slovensku. Dosiahneme to znížením byrokratickej záťaže v zákone o odpadoch a nastavením sadzieb poplatkov v zákone o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady.

5. 4. Podporíme recykláciu

- Zvážime fiškálne a iné možnosti podpory pre vybrané výrobky z recyklovaných materiálov. Odborné kritériá na zaradenie výrobku na zoznam produktov z recyklovaných materiálov a samotný zoznam zostaví a bude aktualizovať Ministerstvo životného prostredia, klimatickej zmeny a energetiky SR.
- V legislatíve o odpadoch zabezpečíme doplnenie špecifikácií a hodnotiacich štandardov tak, aby boli výrobcovia ekonomicky

motivovaní meniť obalové materiály smerom k lepšie recyklovateľným.
- V rámci povinného zeleného obstarávania zabezpečíme, aby štátna správa nakupovala určitý podiel výrobkov z recyklovaných materiálov.
- Podporíme recykláciu a použitie recyklátu v rámci dotačných programov. Využitím investičných stimulov podporíme rozvoj a stabilizáciu recyklačného podnikania.

5. 5. Nelegálne skládky, staré záťaže

- Prijmeme legislatívne, ekonomické a plánovacie opatrenia pre znižovanie znečisťovania prostredia nelegálnymi spôsobmi nakladania s odpadmi. Zvýšime pokuty za nelegálne nakladanie s odpadmi a posilníme kontrolnú činnosť štátnych orgánov. Zlepšíme dostupnosť zberných dvorov.
- Zvýšime alokáciu finančných prostriedkov aj eurofondov na urýchlenie odstraňovania starých environmentálnych záťaží.

5. 6. Lepší separovaný zber

- Zlepšíme recyklačné služby tak, aby mali občania a občianky dostupnejšie zberné nádoby a separovanie odpadov bolo pohodlnejšie.
- Prijmeme legislatívne opatrenie, aby každé mesto a obec dosahovalo najmenej takú mieru separácie komunálnych odpadov pre recykláciu, aká vyplýva pre Slovensko z legislatívy EÚ.
- Zmeníme zákon o odpadoch po vzore najúspešnejších krajín EÚ tak, že základom systému finančnej podpory separovaného zberu zo strany výrobcov budú obce, pričom zodpovednosť za recykláciu produktov ponesú výrobcovia. Odstránime nedostatky podpory separovaného zberu v obciach, napríklad termínové nezrovnalosti, zvýšime rozsah zberovej infraštruktúry i jej kvalitu tak, aby sme ukončili jeho podfinancovanie.

5. 7. Reforma poplatkov

- Ak prax a odborné analýzy ukážu, že aktuálne schválená výška poplatkov za ukladanie odpadov na skládky nepostačuje, zvýšime poplatok na hodnotu, pri ktorej odborné analýzy preukážu vplyv na potrebné zníženie skládkovania. Zároveň prijmeme v legislatíve opatrenia, aby sa zvýšenie poplatkov neprenášalo neprimerane na nízkopríjmové skupiny obyvateľstva.
- Stanovíme transparentné, objektívne kritériá prerozdeľovania finančných prostriedkov získaných z poplatkov za uloženie odpadov na skládkach v rámci nového systému prerozdeľovania týchto poplatkov pre Environmentálny fond, aby sa zabránilo ich korupčnému alebo neefektívnemu prerozdeľovaniu.
- Urobíme reformu poplatkov s cieľom ich použitia na ochranu prírody a ekologické služby za trvalý záber pôdy pri výstavbe, záber a ničenie biotopov, prieskumné a dobývacie priestory a vydobyté nerasty, odbery a vypúšťanie vody, využitie vody na výrobu energie a podobne.

5. 8. Zálohovanie, biologicky rozložiteľný odpad

- Zavedieme zálohovanie nápojových obalov z plastov a kovov do praxe a vypustíme ustanovenia, ktoré v súčasnom zákone obmedzujú pohodlnosť zálohového systému pre spotrebiteľov a spotrebiteľky a môžu znižovať dosahovanú mieru recyklácie.
- Urýchlime zavádzanie separovaného zberu biologicky rozložiteľného odpadu, vrátane kuchynského, predovšetkým v mestách.
- Podporíme budovanie kompostární a bioplynových staníc na báze anaeróbnej digescie. Upravíme podmienky na ich lepšie zapojenie do siete distribúcie plynu a bioplynových zdrojov energie.
- Obmedzíme vyhadzovanie nezávadných potravín z reštaurácií a supermarketov. Zjednodušíme pravidlá pre darovanie alebo odovzdanie potravín, prehodnotíme legislatívu v oblasti minimálnej spotreby.

5. 9. Prierezové opatrenia

- Zvýšime povedomie širokej verejnosti o problematike životného prostredia a udržateľnej spotreby. Zabezpečíme vzdelávanie úradníkov a úradníčok a formálnych autorít pôsobiacich v oblasti životného prostredia.
- Posilníme úlohu analýz a kapacity analytických útvarov pri rozhodovaní v témach životného prostredia.
- Postupne budeme zvyšovať podiel zeleného verejného obstarávania s cieľom stopercentného prechodu na zelené obstarávanie do konca volebného obdobia.
- Štátnu správu v oblasti životného prostredia manažérsky podriadime Ministerstvu životného prostredia, klimatickej zmeny a energetiky SR.
- Posilníme participáciu verejnosti na ochrane životného prostredia.
- Zvýšime aktívnu rolu Slovenska pri tvorbe environmentálnej legislatívy na úrovni EÚ.

Dobrý život

Životné prostredie, klimatická kríza a energetika

6. Energetika šetrnejšia k životnému prostrediu

Naším cieľom je zvýšiť kvalitu života ľudí pri súbežnom zlepšení kvality životného prostredia. Dopady a riziká plynúce z klimatickej krízy, zmeny v globálnej obchodnej a geopolitickej situácii a transformáciu energetiky v dôsledku technologického pokroku a novej európskej legislatívy považujeme za hlavné faktory a výzvy, ktoré zásadným spôsobom ovplyvnia ďalší rozvoj slovenskej energetiky. Nevyhnutné investície znížia emisie CO_2, podporia energetickú sebestačnosť regiónov, vytvoria nové pracovné miesta a zlepšia zdravie ľudí.

Naša energetická politika bude mať tri prioritné ciele. Prvým je udržateľnosť a dekarbonizácia, ktoré umožnia efektívne a ekologicky udržateľné využitie lokálnych obnoviteľných zdrojov energie hlavne na mieste spotreby, ako aj zlepšenie efektívnosti výroby, distribúcie a spotreby energií.

Druhým cieľom budú cenovo dostupné energie, ktoré budú výsledkom konkurenčného trhu a spravodlivej, profesionálnej a transparentnej regulácie prirodzených monopolov. Tretím cieľom bude bezpečnosť dodávok všetkých druhov energií, ktorá zahŕňa aj dostatočnú diverzifikáciu zdrojov a trás dodávok energií.

Slovensko ťaží a do budúcnosti bude ťažiť z nízkoemisného mixu v elektroenergetike v dôsledku vysokého podielu jadra a vodnej energie. V teplárenstve je relatívne vysoký podiel biomasy a plynu. Odstrániť uhlie z oboch sektorov predstavuje ekonomicky najracionálnejšie a environmentálne najvhodnejšie riešenie dekarbonizácie v týchto sektoroch.

Chceme dosiahnuť, aby sa pri presadzovaní energeticko-klimatických priorít zachovala stabilita a cenová dostupnosť energií, pričom cielenými opatreniami by sa podporili inovačné a systémové riešenia na zabezpečenie zvýšeného využitia obnoviteľných zdrojov energie na mieste spotreby a zlepšovania energetickej efektívnosti v domácnostiach, aj v priemysle a službách. Energetická transformácia musí byť spravodlivá a ponúkať riešenia pre všetkých obyvateľov vrátane sociálne slabších a nesmie oslabiť hospodársku konkurencieschopnosť.

6. 1. Podpora čistejšieho vykurovania

- V systémoch centrálneho zásobovania miest a obcí teplom podporíme výmenu uhlia za lokálne obnoviteľné zdroje energie. Budeme dbať na to, aby bolo využitie biomasy efektívne a ekologicky udržateľné a aby sa pri potenciálnom využití geotermálnej energie neohrozili zdroje liečivých termálnych vôd. Ak nebudú lokálne dostupné obnoviteľné zdroje energie v dostatočnom objeme, podporíme výmenu aj za fosílne palivo s nižšími emisiami (zemný plyn), prípadne projekty podporujúce obehové hospodárstvo a energetické zhodnotenie odpadov.
- Rozvoj využitia biomasy podmienime transparentnosťou pri tvorbe programov starostlivosti o les. Ďalší rozvoj „energetickej biomasy“ bude možný len za podmienky, že sa bude efektívne a ekologicky udržateľne využívať v lokálnych systémoch centrálneho zásobovania teplom bez negatívneho vplyvu na lesné ekosystémy. Za podobných podmienok podporíme aj rozvoj tvorby a využitia biometánu.
- Presadíme napojenie centrálneho zásobovania Košíc teplom na geotermálny zdroj Ďurkov.
- Podniky centrálneho zásobovania teplom budú môcť využiť fondy EÚ a nové daňové schémy (napr. „estónska daň“ v najmenej rozvinutých okresoch) či finančné zdroje dostupné cez obchodovanie s emisnými povolenkami na zvýšenie podielu obnoviteľných zdrojov energií.
- Urýchlime presun z využívania tuhých palív v zastaralých kotloch smerom k efektívnejším vykurovacím zariadeniam. Z domácností by sa mali aj s podporou európskych zdrojov postupne vyradiť všetky kotly, ktoré nespĺňajú základné emisné kritériá. Nelegálne spaľovanie odpadov bude prísnejšie monitorované a postihované.

6. 2. Výrazná podpora obnoviteľných zdrojov

- Podporíme zvýšenie podielu obnoviteľných zdrojov energie na energetickom mixe v súlade s aktuálnymi odporúčaniami Európskej komisie. Prednosť dostanú podporné mechanizmy ako Zelená domácnostiam zamerané na malé lokálne zdroje na mieste spotreby a na budovách.
- Budúca podpora väčších obnoviteľných zdrojov by mala reflektovať klesajúce ceny technológií a stimulovať ich fungovanie bez dotácií vďaka systémom prémií a aukcií. Súčasťou rozvoja ďalšieho využitia musí byť aj rozvoj systémov „uskladnenia energie“.
- Zjednodušíme administratívne procesy spojené s povolením

inštalácií a využitia obnoviteľných zdrojov energií na mieste spotreby a zároveň sa zaručíme, že nebude znovu zavedený stop-stav, ktorý tu bol od roku 2014.
- Zabezpečíme vznik udržateľných energetických politík na úrovni regiónov. Máme tým na mysli koordináciu prechodu regiónu k vyššej miere energetickej sebestačnosti na báze úspor energie, energetickej efektívnosti a lokálnych obnoviteľných zdrojov.

6. 3. Zdroje rešpektujúce prostredie

- Využívanie obnoviteľných zdrojov energie musí rešpektovať limity prostredia. Nesmie prispievať k jeho deštrukcii či pokrývať plytvanie. Doplníme kritériá udržateľného využívania drevnej biomasy na energetické účely a rozšírime ich pôsobnosť na všetky verejné dotácie a podporné programy. Podobné kritériá na rešpektovanie limitov prostredia zavedieme aj pre ostatné obnoviteľné zdroje vrátane vodných elektrární.
- Pripravíme program podpory využitia obnoviteľných zdrojov v automobilovej a železničnej doprave. Dopravné koridory sa zmenia na dopravno-energetické a namiesto reklamných bilbordov sa zasadíme o inštalácie siete zdrojov na výrobu elektriny z obnoviteľných zdrojov určených pre dopravu, čím podporíme rozvoj e-mobility.
- Presadíme dobudovanie energeticky úspornej infraštruktúry v malých obciach. Podporíme výstavbu prírodných čističiek odpadových vôd v okresoch, kde je napojenosť na kanalizačný systém zakončený čističkami nízka.

6. 4. Energetická efektívnosť ako priorita

- Cieľom politiky energetickej efektívnosti v sektore bývania a budov má byť „inteligentný panelák“, resp. „inteligentný dom“. Investície do energetickej efektívnosti budov spolu s podporou využitia lokálnych obnoviteľných zdrojov prispejú aj k ochrane sociálne slabších vrstiev pred energetickou chudobou. Preto na ich podporu budú prioritne smerovať zdroje z fondov EÚ a z verejných zdrojov (Štátny fond rozvoja bývania).
- Chceme do roku 2022 dosiahnuť trojpercentné tempo obnovy verejných budov s rastúcim podielom budov obnovených do energetických tried A, resp. A1 a A0. Pri obnove verejných budov budeme podporovať účasť súkromného sektora ako poskytovateľa garantovaných energetických služieb.

- Zlepšíme legislatívny a strategický rámec na zvýšenie investícií do úspor energie a energetickej efektívnosti. Dosiahneme lepšie uplatňovanie existujúcich všeobecne záväzných predpisov v oblasti energetickej hospodárnosti budov.
- Rámec pre investičné aktivity financované z eurofondov v rokoch 2021 – 2027 využijeme na podporu komplexnej obnovy budov. Rozšírime paletu oprávnených aktivít na zvýšenie energetickej hospodárnosti budov a ich kombináciu ako aj možnosť ich vhodnej etapovitej realizácie v rámci jedného projektu.

6. 5. Čistý a moderný priemysel

- Ministerstvá budú vystupovať aktívnejšie v príprave projektov, ktoré umožnia aj podnikateľom lepšie využívať zdroje v Envirofonde, Modernizačnom fonde EÚ ETS a Inovačnom Fonde EÚ ETS plynúce z obchodovania s emisnými povolenkami.
- Tieto príjmy by sa mali prevažne využívať na zelené projekty, ktoré preukážu najvyššiu mieru zníženia skleníkových plynov na investované euro a prispejú k uplatneniu nových, čistých technológií a tvorbe udržateľných pracovných miest.
- Projekty zlepšenia energetickej efektívnosti budeme podporovať aj cez daňové mechanizmy namiesto poplatkov.

6. 6. Zdanenie znečisťujúcich palív

- Podporíme zavedenie cirkulačnej emisnej dane z motorových vozidiel ako dodatočnej dane sledujúcej environmentálny charakter v spotrebe. Každoročná progresívna daň by sa odvíjala od množstva emisií (g/km).
- Podporíme prechod na hlasovanie kvalifikovanou väčšinou v Rade EÚ v otázke (environmentálnych) daní. Je to dôležité napríklad pri efektívnom zavádzaní uhlíkovej dane a cla či reformy spoločných minimálnych daňových sadzieb na benzín a naftu s cieľom zabrániť nákupnej turistike do okolitých krajín bez želaného environmentálneho účinku.
- Podporíme rozšírenie systému obchodovania s emisiami ETS a súčasne zavedenie celoeurópskeho uhlíkového cla na dovozy z krajín, ktoré nemajú rovnaké klimatické ciele ako EÚ. Zavedieme pravidlo, aby sa aspoň 50 % z príjmov z predaja emisných povoleniek na Slovensku využívalo na podporu nízkouhlíkových investícií.

6. 7. Veda, výskum a inovácie

- Podporíme verejno-súkromné partnerstvá, ktoré sa budú podieľať na vývoji a prenose na trh prioritných energetických technológií ako aj vyššiu angažovanosť Slovenska v programoch EÚ (Strategic Energy Technology Plan, Horizon Europe, Battery Alliance, Fuel Cell and Hydrogen Joint Undertaking).
- Prijmeme národnú priemyselnú stratégiu, ktorá zadefinuje jasné technologické priority v podpore vedy a výskumu v slovenskej energetike. Znižovanie emisií musí byť postavené na najmodernejších technológiách, ktoré prispejú k zvýšeniu konkurencieschopnosti slovenskej ekonomiky.

7. Lepšia regulácia a energetická politika

Súčasný systém regulácie a podpory v energetickej politike je neprehľadný, komplikovaný, s množstvom výnimiek. To si vyžaduje zásadnú zmenu v energetickej politike a v práci Úradu pre reguláciu sieťových odvetví (ÚRSO).

7. 1. Jasné ciele a politiky

- Jasne definujeme ciele energetickej a regulačnej politiky. Tvorba legislatívy a politík i regulácie musia byť založené na konzultáciách a analýzach.
- Posilníme dlhodobé plánovanie, keďže ide o sektor s dlhodobými investíciami. Súčasne však musí byť zachovaná vysoká flexibilita vzhľadom na rýchly inovačný vývoj a zmeny trhových a regulačných trendov.
- Postupne ustúpime od nadmernej cenovej a vecnej regulácie. Ceny energií by mali odzrkadľovať reálne náklady na ich dodávku, ako aj energetické potreby spotrebiteľov.
- Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR zváži možnosti zavedenia efektívneho kompenzačného mechanizmu (napríklad cez dávku v hmotnej núdzi) boja proti energetickej chudobe najohrozenejších domácností. Prioritou boja proti energetickej chudobe ostanú investície do energetickej efektívnosti a vo všeobecnosti zvyšovanie príjmov nízkopríjmových skupín obyvateľstva cez znižovanie daní, odvodov.

7. 2. Lepší manažment a ochrana verejného záujmu

- V prirodzených energetických monopoloch, akými sú prenosové, prepravné a distribučné sústavy, si štát ponechá rozhodujúcu majetkovú časť, keďže ide o strategicky dôležitú infraštruktúru. V prípade energetických podnikov, ktoré pôsobia v konkurenčnom prostredí a kde sa štátne vlastníctvo neosvedčilo, zvážime výšku majetkového podielu.
- Nebudeme znižovať zdanenie ziskov z tejto infraštruktúry, a preto nezrušíme zákon o osobitnom odvode pre regulované spoločnosti.
- Vytvoríme nástroj, ktorý umožní štátu zasahovať do predaja podielov v strategických podnikoch, aj keď v nich nemá rozhodujúci

podiel. Budeme dohliadať najmä na akvizície v situáciách, keď investor mimo EÚ získa alebo posilní svoje hlasovacie právo, či získa významný vplyv na strategický podnik.

- Zásadný dôraz budeme klásť na profesionálne a efektívne manažovanie štátnych podnikov a podnikov so štátnou účasťou tak, aby sa uplatňovali len také postupy, ktoré zabezpečia čo najefektívnejšie hospodárenie, zvýšenie energetickej bezpečnosti krajiny a nebudú mať negatívny dopad na odberateľov.
- V podnikoch so štátnou účasťou chceme zaviesť transparentné výberové konania na členov predstavenstiev a vrcholového manažmentu. Budeme pravidelne hodnotiť hospodárenie podnikov a výkon manažérov. Zavedieme opatrenia na predchádzanie konfliktu záujmov členov orgánov podnikov.

7. 3. Jadrová energia

- Sme za dostavbu a bezpečné uvedenie do prevádzky dvoch nových blokov v Jadrovej elektrárni Mochovce. Bezpečnosť týchto reaktorov musí byť preverená pred uvedením do prevádzky, o ich záveroch musí byť verejnosť informovaná a prípadné nedostatky musia byť odstránené.
- Vzhľadom na neúmerné zdraženie dostavby a s tým spojené finančné zaťaženie Slovenských elektrární štát aj z pozície akcionára bude presadzovať hĺbkový a komplexný audit celého procesu. Štát si vzhľadom na situáciu a dôležitosť Slovenských elektrární ponechá svoj podiel, prípadne zváži jeho zvýšenie, ak to bude potrebné.
- Budeme podporovať postavenie a kompetentnosť Úradu jadrového dozoru a jeho väčšiu mieru informovania verejnosti.
- Nebudeme plánovať ani nepodporíme výstavbu nových veľkých jadrových blokov. Zabezpečíme efektívne využitie európskych prostriedkov vo viacročnom finančnom rámci 2021 – 2027 na likvidáciu V1 v elektrárni Jaslovské Bohunice.
- Vzhľadom na významný podiel výroby elektrickej energie v JE, ktorý ešte vzrastie po spustení nových blokov v Mochovciach, ako aj vzhľadom na nedávne krízy v dodávkach iných strategických palív, budeme sa zasadzovať aj za diverzifikáciu dovozov jadrového paliva.

7. 4. Energetická bezpečnosť

- Naše opatrenia pre zelenšie Slovensko prispejú k nižšej spotrebe a dovozu fosílnych palív, pri ktorých je Slovensko z veľkej časti závislé na jednom zdroji.

- V prípade zemného plynu podporujeme ďalšie, ekonomicky výhodné prepojenia so susednými sústavami, vrátane včasného ukončenia výstavby prepojenia s Poľskom.
- Podporíme tvorbu čo najlepšieho legislatívne-regulačného prostredia pre rozvoj regionálneho obchodovania s plynom.
- Budeme presadzovať udržanie využitia prepravných kapacít a pozície slovenského tranzitného systému v kontexte nových projektov, ktoré ohrozujú prepravu plynu smerom z Ukrajiny cez Slovensko ďalej do EÚ.
- Podporíme pilotné projekty rozvoja rôznych foriem dekarbonizovaného plynu (vodík, syntetický plyn) a vypracujeme víziu budúcnosti zemného plynu s cieľom pripraviť tento sektor na nízkouhlíkovú budúcnosť.
- Podpora novej plynovej infraštruktúry bude podmienená a limitovaná vyradením náročnejších fosílnych palív a schopnosťou plynárenského priemyslu predniesť víziu postupnej dekarbonizácie.
- Dosiahneme lepšiu účasť slovenského energetického priemyslu na projektoch spoločného európskeho záujmu, ako aj fonde Connecting Europe Facility EÚ.
- Podporíme posilnenie prepojení s elektrizačnými prenosovými sústavami susedných krajín a zavádzanie inteligentných sietí na prenosovej aj distribučnej úrovni.

Gestori a gestorka kapitoly

ERIK BALÁŽ

Ekológ, aktivista

MARTIN HOJSÍK

Environmentálny expert, europoslanec

DOMINIK HATIAR

Odborník na zelené technológie a európske záležitosti

LADISLAV HEGYI

Environmentalista

KAREL HIRMAN

Energetický analytik

DANIEL MUŠEC

Analytik v oblasti životného prostredia

TAMARA STOHLOVÁ

Odborníčka na udržateľnú spotrebu a práva zvierat

Dobrý život

Životné prostredie, klimatická kríza a energetika

Ľudské práva a občianska spoločnosť

Ľudské práva chápeme ako základný stavebný kameň nevyhnutný na budovanie súdržného Slovenska.

Preto sa budeme zasadzovať o to, aby boli ľudské práva integrálnou súčasťou všetkých vládnych politík. Aby hodnoty ako sloboda, rovnosť, spravodlivosť a ochrana ľudskej dôstojnosti boli spoločným menovateľom pre všetky prijímané opatrenia.

Súčasťou implementácie hodnôt ľudských práv bude odstraňovanie všetkých foriem útlaku a znevýhodnení spôsobených sociálnym pôvodom, materiálnym nedostatkom, zdravotným stavom, vekom, pohlavím, národnosťou či sexuálnou orientáciou. Pretože iba vtedy môže byť Slovensko skutočne súdržnou krajinou, ak sa ľudská dôstojnosť nestáva výsadou.

Západný svet vrátane Slovenska zvádza boj o udržanie demokracie. Konkurentom sa stáva populistická antisystémová revolta ponúkaná extrémistickými silami. Stupňuje sa dezintegrácia spoločnosti. Našou ambíciou je vytvoriť inštitucionálne, legislatívne a politické podmienky na budovanie odolnosti spoločnosti proti hrozbám, ktoré majú potenciál podkopať demokratické zriadenie alebo redukovať štandardy ľudských práv.

1. Lepšie riadenie agendy ľudských práv

Účinnému presadzovaniu a ochrane ľudských práv na Slovensku bráni roztrieštené a často iba symbolické riadenie bez kompetencií a schopnosti ovplyvňovať politické rozhodnutia, legislatívu či verejnú diskusiu. Plnenie úloh z akčných plánov cielených na podporu a ochranu ľudských práv je v skutočnosti redukované na formálne výkazníctvo, a to aj vo vzťahu k odpočtom plnenia záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných dohovorov.

Je preto nevyhnutné zabezpečiť centrálne riadenie agendy ľudských práv na úrovni vlády, ktoré bude schopné plniť úlohu nadrezortnej koordinácie politík ľudských práv. Prispeje tým k skutočnému plneniu jednotlivých záväzkov a cieľov. Praktickým dôsledkom bude aj vytvorenie priestoru na politické líderstvo v téme ľudských práv, ktorá dlhodobo stojí na okraji politického záujmu.

1. 1. Ministerstvo pre ľudské práva, občiansku spoločnosť a obranu demokracie SR

- Kľúčovou úlohou ministerstva bude nadrezortná koordinácia politík najmä v prierezových oblastiach, ktoré nemajú dostatočné inštitucionálne zázemie, respektíve ani jedno z existujúcich ministerstiev nie je vybavené dostatočnými právomocami.
- Ide najmä o oblasti integrácie a sociálneho postavenia Rómov a Rómok, občianskej spoločnosti, obrany demokracie a koordinácie verejných politík v oblasti sociálnych ľudských práv (seniori a seniorky, ZŤP, ľudia ohrození chudobou a ďalší).

1. 2. Kompetenčný audit

- Cieľom auditu inštitúcií pôsobiacich v oblasti ochrany práv bude zosúladiť ich pôsobenie a zabezpečiť občanom a občiankam jednoznačný kontaktný bod na riešenie ich sporov so štátnym orgánom.
- Vykonáme aj audit činnosti a posilnenie odborných kapacít špecializovaných inšpekčných orgánov s cieľom zvyšovania miery odhaľovania diskriminačných praktík.

1. 3. Silnejšia ochrana proti diskriminácii

- Na základe auditu vo vzťahu k Slovenskému národnému stredisku pre ľudské práva budeme presadzovať dokončenie jeho rekonštrukcie s cieľom zabezpečiť právnu pomoc a zastupovanie poškodených v konaní o antidiskriminačných sporoch.
- Predložíme návrh na zmenu Antidiskriminačného zákona na zakotvenie nároku na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch.

2. Opatrenia pre odolnú spoločnosť a ochranu demokracie

Západný svet vrátane Slovenska zvádza boj o udržanie demokracie. Konkurentom sa stáva populistická antisystémová revolta ponúkaná extrémistickými silami. Stupňuje sa dezintegrácia spoločnosti, ktorá si spája rýchly a nepredvídateľný proces technologických a ekonomických zmien s pocitmi neukotvenia a osobného ohrozenia. Spoločnosť je zraniteľná a ohrozená manipuláciami, ktorých účelom je destabilizovať základné piliere demokracie.

Aktéri extrémistickej a antisystémovej scény napĺňajú tento cieľ podkopávaním dôvery vo vedecké autority, štátne aj neštátne inštitúcie a v procesy kritickej verifikácie spoločenských a politických udalostí. Najčastejšie využívaným nástrojom je cielené šírenie dezinformácií. Našou ambíciou je vytvoriť inštitucionálne, legislatívne a politické podmienky na budovanie odolnosti spoločnosti proti hrozbám, ktoré majú potenciál podkopať demokratické zriadenie alebo redukovať štandardy ľudských práv.

2. 1. Centrum pre hybridné hrozby a dezinformácie

- Vzhľadom na to, že táto téma v súčasnosti nie je centrálne koordinovaná ani nedisponuje inštitucionálnym zázemím, bude centrálne riadená novozriadeným Ministerstvom pre ľudské práva, občiansku spoločnosť a obranu demokracie SR.
- V jeho gescii bude zriadená sekcia s názvom Centrum pre hybridné hrozby a dezinformácie (podrobnejšie v kapitole HYBRIDNÉ HROZBY A DEZINFORMÁCIE).

3. Opatrenia pre súdržnú spoločnosť

Súčasťou presadzovania hodnôt ľudských práv je aj odstraňovanie všetkých foriem útlaku a znevýhodnení spôsobených sociálnym statusom a materiálnym nedostatkom. Zvlášť ak je jedným z dôvodov sociálnej nespravodlivosti etnická či národnostná príslušnosť, zdravotné znevýhodnenie či vek.

Vnímame naliehavosť podpory sociálnych ľudských práv pre všetkých občanov a občianky Slovenska, u ktorých materiálny nedostatok, nedôstojné pracovné podmienky, rodinný či zdravotný stav podkopáva možnosť sebarealizácie a negatívne ovplyvňuje vnímanie vlastnej dôstojnosti. Tento cieľ budeme napĺňať osobitnými opatreniami obsiahnutými v programovej oblasti zameranej na podporu sociálnych práv (pozri v kapitole ZAMESTNANOSŤ, ZDRAVÉ SLOVENSKO, ROZVOJ REGIÓNOV, ŽIVOTNÉ PROSTREDIE).

Pri budovaní súdržnej spoločnosti nemožno opomenúť historicky nepriaznivé sociálne postavenie časti rómskej menšiny, nenávistne prejavy voči Rómom a Rómkam v občianskom či v politickom diskurze, ako aj dlhodobo narušený vzťah medzi časťou majority a časťou rómskej menšiny. V záujme budovania súdržnej spoločnosti je nevyhnutné zlepšenie životných podmienok časti rómskej menšiny žijúcej v marginalizovaných vylúčených komunitách. Opatrenia si vyžiadajú sústredenú a koordinovanú činnosť a zmiernenie kompetenčných priepastí medzi štátom a samosprávami s cieľom podporiť obce v integračných zámeroch. Zároveň treba korektne uviesť, že vymenované opatrenia nie je možné uspokojivo realizovať len v rámci jedného volebného obdobia – na dosiahnutie výsledkov je nevyhnutná ich dlhodobá kontinuita.

Chceme posilniť ochranu a rešpekt väčšiny voči kultúrnym prejavom všetkých národnostných menšín, najmä podporiť vzťah a dialóg väčšiny a menšín, ktorý povedie ku trvalej vzájomnej komunikácii a k posilneniu spoločenskej súdržnosti.

3. 1. Riadenie a koordinácia politík

- Realizáciu prierezových integračných politík v jednotlivých oblastiach bude koordinovať Ministerstvo pre ľudské práva, občiansku spoločnosť a obranu demokracie SR.
- Zvážime vytvorenie mechanizmu cielenej podpory samospráv pri realizácii inkluzívnych politík, a to finančnej, metodickej a obsahovej.

3. 2. Sociálna práca v komunitách

- Sociálna práca je kľúčová forma sociálnej intervencie a podpory v marginalizovaných rómskych komunitách. Vyžaduje si však sprehľadnenie projektov s viacerými druhmi asistenčných profesií, zmapovanie duplicitných výkonov, špecializáciu s dôrazom na synergie. Pilotne overené programy je potrebné normatívne i finančne štandardizovať a stabilizovať.
- Sociálna práca v tomto prostredí by mala mať osobitné štandardy a definované výkony najmä pre oblasť komunitnej práce, dennej sociálnej intervencie v komunitách, pre asistenciu pri starostlivosti o dieťa a rodičovskej spolupráci so vzdelávacím zariadením, pre trh práce, bývanie, pre vnútornú bezpečnosť a prevenciu, pre prácu s drogovo závislou mládežou a asistentov a asistentky zdravia.

3. 3. Vzdelávanie od raného detstva

- Vytvoríme plán ranej starostlivosti o deti, napríklad programy na podporu rodičovských kompetencií a podnetnosti domáceho prostredia.
- Navrhneme zrušiť nultý ročník a zavedenie garantovanej predškolskej výchovy, postupne až pre dieťa vo veku troch rokov, spolu s budovaním kapacít materských škôl a nárokovateľnosťou špecifických pedagogických pracovníkov a asistentov.
- Budeme sa usilovať o cielenú podporu desegregácie rómskych detí vo vzdelávaní na úrovni miest a mikroregiónov tak, aby ich podiel nepresahoval viac ako 20 % na školách a v triedach.
- Navrhneme zmeny v školských predpisoch (redefinícia sociálne znevýhodneného prostredia, vylúčenie IQ testov ako diagnostického nástroja, prehodnotenie zvýšeného normatívu pre špeciálne školy).
- Zabezpečíme poskytovanie komplexných sociálnych štipendií od stredného školstva. Realizáciu tohto opatrenia by mala sprevádzať reforma školstva vrátane stredného odborného a duálneho vzdelávania (pozrite kapitolu VZDELÁVANIE).

3. 4. Podpora mimo školy

- Podporíme mentoringové a tútoringové programy a rozvoj voľnočasových aktivít. Podporíme programy druhej šance a zamestnanosti pre osoby, ktoré nie sú ani zamestnané, ani študujúce, ani v podporných tréningových programoch (NEET), obzvlášť dievčat s podpornou sociálnou asistenciou, cestovným, flexibilným príspevkom na presťahovanie sa za prácou.
- Podporíme programy emancipácie rómskych dievčat a žien (napríklad čitateľské kluby Your Tale, zaangažovanie rómskych žien a mužov do vzdelávania na školách a v škôlkach, programy zamestnanosti cielené na ženy).

3. 5. Dôstojné bývanie

- Budeme podporovať programy vysporiadania pozemkov a prípravu infraštruktúry pre samosprávy a projekty výstavby sociálneho nájomného bývania (viac v kapitole DOPRAVA, časť nájomné bývanie).
- Vytvoríme program na legalizáciu existujúcich technicky vyhovujúcich obydlí v prostredí marginalizovaných rómskych komunít.
- Budeme pokračovať v pilotných programoch (prestupné bývanie, mikropôžičky na individuálnu svojpomocnú výstavbu) s podporou verejných zdrojov.
- Navrhneme zvýšenú legislatívnu ochranu pred núteným vysťahovaním.
- Budeme vytvárať podmienky pre krízové intervencie v oblasti bývania v prípade živelných alebo iných ohrození zdravia a života.

3. 6. Ochrana zdravia

- Budeme realizovať programy na zavedenie odpadového hospodárstva v prostredí marginalizovaných rómskych komunít, prístupu k pitnej vode a spracovania odpadových vôd.
- Naštartujeme systematizáciu a stabilizáciu programov zdravotnej osvety prostredníctvom terénnych pracovníkov a pracovníčok, vrátane ich kontinuálneho vzdelávania.
- Zvýšime dostupnosť zdravotnej starostlivosti prostredníctvom programu mobilných ambulancií. Vytvoríme vzdelávací program pre vybrané zdravotnícke povolania zamerané na prácu v prostredí marginalizovaných rómskych komunít.

3. 7. Lepšie služby zamestnanosti

- Zvážime systém neverejných služieb zamestnanosti, zároveň prehodnotíme kompetencie úradov práce vo vzťahu k znevýhodneným skupinám obyvateľov aj v kontexte plánovaného zavedenia komunitných služieb (pozrite v kapitole ZAMESTNANOSŤ).
- Navrhneme vybudovanie špecializovanej asistenčnej profesie v rámci sociálnej práce s cieľom inklúzie osôb z radov marginalizovaných rómskych komunít na trh práce (príprava na pracovný pohovor, asistencia pri socializácii a zaúčaní na pracovisku, adresné zvyšovanie kvalifikácie s perspektívou využiť a získať ďalšie zručnosti).
- Podporíme zamestnávanie dlhodobo nezamestnaných aj cez takzvaný inkluzívny trh (pozrite kapitolu ZAMESTNANOSŤ).

3. 8. Proti diskriminácii v práci

- Implementujeme antidiskriminačné opatrenia na trhu práce (povinnosť inšpekcie zisťovať v periodických intervaloch podmienky zamestnávania, špecificky vo vzťahu k rómskym ženám a dievčatám).
- Budeme sa zasadzovať za uplatňovanie dočasných vyrovnávacích opatrení pri deficitných profesiách v štátnej a verejnej správe. Podporíme dočasné vyrovnávacie opatrenia v prístupe ku vzdelávaniu či zvyšovaniu kvalifikácie formou cielených prípravných programov pre vstup do verejnej správy (zdravotnícky personál, šoféri a šoférky sanitiek, hasiči a hasičky, policajti a policajtky, vojaci a vojačky, pracovníci a pracovníčky v správe životného prostredia a podobne).

3. 9. Zlepšíme sociálne politiky

- Predložíme návrh zmeny zákona o pomoci v hmotnej núdzi tak, aby nárokovateľnosť základnej dávky v hmotnej núdzi zodpovedala ústavne garantovaným záväzkom štátu o ochrane ľudskej dôstojnosti a práva na život.
- V oblasti hmotnej núdze presunieme dôraz na takú aktiváciu, ktorá skutočne pomáha zamestnanosti a sociálnemu začleneniu poberateľa. Popri verejnoprospešných službách postavených na motivácii a dobrovoľnosti chceme podporovať najmä vzdelávacie aktivity poberateľa a poberateľky (zvyšovanie kvalifikácie alebo rodičovská príprava, doplnenie základného vzdelania, kurz jazyka a podobne).
- Budeme presadzovať zvýšenie dostupnosti a udržateľnosti osobného bankrotu v prostredí marginalizovaných rómskych komunít,

viazané na opatrenia na zvyšovanie finančnej gramotnosti.
- Podporíme rozvoj sociálnej ekonomiky ako inovatívneho nástroja podpory regionálnej a miestnej zamestnanosti, rozvoj inkubátorov pre začínajúce sociálne podniky.

3. 10. Boj proti anticiganizmu a nenávisti

- Predložíme návrh na posilnenie činnosti inšpekčných orgánov vo veci kontroly dodržiavania zásady rovnosti (budovanie odborných kapacít v inšpektorátoch vrátane povinne stanovených testingov ex offo).
- Podporíme advokačné aktivity neziskového sektora pri žalobách vo verejnom záujme vo veci porušenia zásady rovnosti.
- Budeme presadzovať zachovanie a podporu špecializovanej štruktúry orgánov činných v trestnom konaní a súdu príslušných na konanie vo veci trestných činov extrémizmu (zachovanie Národnej jednotky boja proti terorizmu a extrémizmu).
- Budeme podporovať boj proti policajnému násiliu predovšetkým formou nezávislého postavenia inšpekcie ministerstva vnútra (viac v kapitole VNÚTORNÁ BEZPEČNOSŤ).

3. 11. Proti dezinformáciám, za lepšie vzdelávanie

- Prostredníctvom Centra pre hybridné hrozby a dezinformácie zabezpečíme tvorbu vzdelávacích a komunikačných modulov na zvyšovanie odolnosti voči dezinformačným naratívom, ktoré podnecujú nenávisť a stigmatizáciu Rómov a Rómok.
- Budeme sa zasadzovať za hodnotovo orientované vzdelávanie ako súčasť reformy vzdelávacieho obsahu so zameraním na zosobnenie tém ľudských práv, porozumenie demokratickému občianstvu a budovanie odolnosti voči dezinformáciám (viac v kapitole VZDELÁVANIE).

4. Opatrenia za rovnoprávnu spoločnosť

Právo na rovnaké zaobchádzanie a rovnosť príležitostí nie je v praxi dôsledne dodržiavané a jeho porušenie je málokedy predmetom súdneho konania. Nerovné zaobchádzanie pritom znemožňuje plnohodnotné uplatnenie osôb v najrôznejších spoločenských oblastiach – od trhu práce, cez vzdelanie až po prístup k bývaniu.

Ako osobitne zraniteľné osoby vnímame ženy, zvlášť ak znášajú viacnásobné znevýhodnenie. Symbolom predsudkov voči ženám je pretrvávajúci rozdiel v platoch za rovnakú prácu, ktorý na Slovensku dosahuje 9 %. Pre starostlivosť o rodinu ženy často strácajú ekonomickú samostatnosť. Stávajú sa zraniteľnejšími voči chudobe, a to najmä v starobe. Preto sa budeme usilovať o dosiahnutie skutočnej a praktickej rovnosti pri výkone ekonomických a hospodárskych práv, o zvýšenú reprezentáciu vo verejnom živote a politických funkciách a naplnenie záväzku o ochrane ich dôstojnosti a telesnej integrity. Základným východiskom bude požiadavka, aby sa dorovnávanie rodových rozdielov v platoch stalo súčasťou debaty o verejných financiách.

4. 1. Rovnosť v ekonomických právach

- Prispejeme k znižovaniu platových nerovností medzi ženami a mužmi – súkromné spoločnosti nad 50 zamestnancov, ale aj verejné inštitúcie, orgány verejnej moci, rozpočtové a príspevkové organizácie a štátne podniky budú povinne zverejňovať platové rozdiely medzi mužmi a ženami na rovnakej pozícii či v rovnakom pracovnom zaradení.
- Pri obsadzovaní exekutívnych, reprezentatívnych, diplomatických ale i straníckych pozícií budeme využívať dočasné vyrovnávacie opatrenia. Pri rovnakej kvalite uchádzačov uprednostníme ženy až do vyrovnania rodového rozdielu.
- Pre spoločnosti uchádzajúce sa o veľké verejné zákazky zakotvíme povinnosť predloženia rodového auditu vrátane rovnosti v odmeňovaní (vzor Švajčiarsko, Island).
- Budeme cielene podporovať projekty zamerané na zvýšenie zastúpenia žien i mužov v rodovo netradičných študijných odboroch a povolaniach, ako i vo vedeckých inštitúciách.

4. 2. Ochrana dôstojnosti a telesnej integrity žien

- Budeme presadzovať ratifikáciu Istanbulského dohovoru ako nástroja pre efektívny boj proti násiliu na ženách a deťoch.
- Pripravíme návrh zákona o reprodukčnom zdraví a právach, ktorý zohľadní moderný prístup k balíku reprodukčných práv a služieb, vrátane podpory dostupnosti všetkých druhov služieb a prostriedkov pre ženy (prípadne mužov) v sociálnej núdzi.
- Umelé prerušenie tehotenstva považujeme za krajné riešenie. Budeme však obraňovať právo ženy na telesnú integritu a ochranu súkromia, a to zachovaním súčasnej legislatívy. Zároveň budeme podporovať a rozširovať asistenčné a poradenské služby pre ženy, ktoré sa ocitli v dôsledku neplánovaného tehotenstva v materiálnom, zdravotnom či inom ohrození s cieľom uľahčiť im zvládnutie tehotenstva a rodičovstva.
- Budeme chrániť práva žien pred, počas a po pôrode: tzv. mother-friendly hospital štandardy.
- Zlepšíme zber dát o pôrodniciach, aby sme vedeli lepšie vyhodnocovať ich kvality.

4. 3. Životné partnerstvá

- Predložíme návrh zákona o životných partnerstvách, ktorý reguluje práva a povinnosti osôb, ktoré nežijú v manželstve, no zákonom stanoveným spôsobom deklarujú vôľu žiť v životnom partnerstve.
- Súčasťou návrhu bude požiadavka, aby inštitút životných partnerstiev bol prístupný párom bez ohľadu na to, či sú tvorené osobami rovnakého alebo opačného pohlavia.
- Legislatívny koncept životných partnerstiev bude postavený na odlišnej úprave oproti manželstvu, najmä pri úprave vzniku a zániku životného partnerstva. Taktiež umožní výber alternatívnych foriem nadobudnutia vlastníckych práv počas trvania životného partnerstva.

5. Opatrenia pre angažovanú spoločnosť

Zdravá občianska spoločnosť je neoddeliteľnou súčasťou demokratického systému. Spolu so slobodnými voľbami a otvorenou verejnou správou zabezpečuje, aby sa občania a občianky zastúpení vo forme občianskych inštitúcií podieľali na tvorbe verejných politík.

Predpokladom angažovanej spoločnosti je vytvorenie inštitucionálneho aj legislatívneho priestoru pre občanov a občianky, aby popri možnostiach, ktoré predstavujú politické strany, mohli presadzovať spoločné záujmy a hodnoty a podieľať sa na rozhodovacích procesoch. Aktuálne prostredie vytvorené na zapojenie mimovládnych organizácií tieto ciele dlhodobo neplní – pre formalizovanosť a nezáväzný charakter uznesení sa praktický chod a činnosť redukuje na deklaratórne vyhlásenia so zanedbateľným vplyvom na verejnú mienku a konanie kľúčových aktérov. Z tohto dôvodu budeme presadzovať podporu občianskej spoločnosti prostredníctvom zriadeného Ministerstva pre ľudské práva, občiansku spoločnosť a obranu demokracie SR.

5. 1. Posilníme spoluprácu

- Vplyv a postavenie platforiem zabezpečujúcich spoluprácu občianskeho sektora a štátu posilníme formou kompetenčného presunu Rady vlády pre mimovládne organizácie a Splnomocnenca pre občiansku spoločnosť do gescie nového Ministerstva pre ľudské práva, občiansku spoločnosť a obranu demokracie SR.
- Budeme pracovať na rozvoji participatívnych procesov a odstraňovaní formalizmu pri tvorbe verejných politík za účasti verejnosti.

5. 2. Zlepšíme podmienky pre občiansku spoločnosť

- V spolupráci s mimovládnym sektorom urobíme analýzu legislatívy nadväzujúcu na ústavnú garanciu slobody združovania. Na jej základe predložíme návrhy na odstránenie nedostatkov.
- Predložíme návrh na zmenu zákona o petičnom práve s cieľom znížiť kvórum pre petície z dnešných 100 000 na 50 000.
- Navrhneme, aby rokovací poriadok Národnej rady SR presnejšie upravil spôsob uvedenia a odôvodnenia petičnej akcie na výboroch a v pléne parlamentu (viď časť VEREJNÁ SPRÁVA).

5. 3. Finančná udržateľnosť

- Predložíme návrh na vytvorenie Centrálneho dotačného systému – portálu, ktorý by vytvoril komplexný prehľad o grantoch, o ktoré sa dá požiadať v rozpočtovom roku.
- V gescii Ministerstva pre ľudské práva, občiansku spoločnosť a obranu demokracie SR zriadime nový dotačný mechanizmus zastrešený Fondom na podporu demokracie. Prostriedky z Fondu budú určené na podporu širokého spektra aktivít v oblasti rozvoja demokracie a ochrany ľudských práv a budú prístupné viacerým aktérom neštátneho sektora. Cieľom tohto opatrenia je zabezpečiť pružnejší a odbyrokratizovaný mechanizmus v rámci dotačnej súťaže a čerpania grantov, nie vytvorenie subjektu so samostatnou právnou subjektivitou.

Gestorky a gestor kapitoly

IRENA BIHARIOVÁ

Právnička, odborníčka na extrémizmus, obranu demokracie a ľudskoprávne postavenie menšín

KATARÍNA MACHÁČKOVÁ

Odborníčka pre regionálnu politiku a ľudské práva

VIERA DUBAČOVÁ

Odborníčka pre kultúru a regióny

SIMONA PETRÍK

Odborníčka na rodinnú politiku a rovnosť medzi mužmi a ženami

MARTIN VAVRINČÍK

Odborník na marginalizované rómske komunity

Kultúra, cirkev, národnostné menšiny

Základnou filozofiou nášho prístupu ku kultúre je zmena jej chápania na úrovni vládnych politík.

Kultúra prestane byť úzko chápanou rezortnou politikou a stane sa prierezovou politikou, ktorá bude súčasťou všetkých politík štátu a jasne deklarovanou vládnou prioritou s cieľom dosiahnuť novú identitu a úspech.

Chceme zvýšiť prítomnosť kultúry a umenia v každodennom živote obyvateľov Slovenska a vo verejnom priestore, pretože prístup ku kultúre, umeniu a kráse vnímame ako nevyhnutnú súčasť verejnej služby. Slovensko môže byť krajinou s modernou kultúrnou identitou, ktorá sa dokázala dôstojne vysporiadať so svojou minulosťou a dokáže zaujať svoje miesto na ceste od minulosti k budúcnosti.

1. Verejné kultúrne inštitúcie a infraštruktúra

Spôsob fungovania štátom zriaďovaných kultúrnych inštitúcií a infraštruktúry je zastaralý a nepružný, čoho dôsledkom je ich nepripravenosť na digitálnu dobu či nízka miera participatívneho prístupu a schopnosti komunikovať s inými odvetviami a oblasťami spoločnosti.

1. 1. Reforma kultúrnej infraštruktúry

- Chceme uskutočniť zásadnú reformu štátom a samosprávami spravovanej kultúrnej infraštruktúry, ktorá prestane byť priamo zriaďovaná štátom a bude fungovať v osobitnom verejnoprávnom modeli, ktorý umožní efektívnejšie financovanie, spravovanie verejného majetku a plnenie verejnoprospešných úloh.
- Reforma zahŕňa komplexný audit verejnej kultúrnej infraštruktúry, zmenu a zjednotenie štatútov, mechanizmov riadenia a voľby orgánov, celkového fungovania a financovania verejných kultúrnych inštitúcií (transformácia z príspevkových a rozpočtových na osobitný verejnoprospešný status), revízia hmotnej infraštruktúry a prispôsobenie jej fungovania digitálnej dobe.
- Vytvoríme aj osobitný legislatívny štatút, umožňujúci, aby kultúrne organizácie boli zriaďované viacerými zriaďovateľmi, ktorý bude relevantný najmä pre inštitúcie, ktoré dnes zriaďujú samosprávy.
- Zabezpečíme úzku a efektívnu koordináciu aktivít týkajúcich sa kultúry ako prierezovej témy Úradom vlády SR.

2. Podporíme nezávislé médiá a kvalitných novinárov a novinárky

Úloha nezávislých a dôveryhodných médií pri ochrane demokracie a súdržnosti v spoločnosti vzrastá a mení sa s postupujúcou digitálnou realitou. Preto prehodnotíme a zdôrazníme úlohu médií verejnej služby a verejných informačných domén (RTVS a TASR) v kontexte postfaktuálnej spoločnosti a zabezpečíme ich dostatočné financovanie, nezávislosť a kredibilitu. Budeme podporovať kvalitnú žurnalistiku a moderné mediálne prostredie naprieč mediálnym spektrom.

2. 1. Silnejšie médiá verejnej služby

- Posilníme nezávislé, predvídateľné, stabilné a viaczdrojové financovanie médií verejnej služby (RTVS), zvýšime objem zdrojov so zameraním najmä na podporu investigatívnej žurnalistiky.
- Zvýšime transparentnosť a nezávislosť voľby riaditeľa RTVS.

2. 2. Prísnejšia regulácia vlastníkov

- Prehodnotíme súčasnú legislatívu o krížovom vlastníctve médií a prispôsobíme ju realite digitálnych médií, zvýšime tlak na transparentnosť pri zverejňovaní konečných vlastníkov médií (register partnerov verejného sektora).
- Zavedieme pravidlá zabraňujúce vzniku dominantného postavenia v mediálnej sfére jednou skupinou konečných užívateľov s prihliadnutím na digitálne médiá.

2. 3. Podpora nezávislej žurnalistiky

- Vytvoríme špeciálny grantový a štipendijný program pre nezávislú žurnalistiku (investigatíva, reportážna žurnalistika, mediálne vzdelávacie programy).
- Posilníme povinnosti orgánov verejnej moci a verejných funkcionárov odpovedať na otázky novinárov a novinárok.
- Znemožníme neodôvodnené žaloby na novinárov a novinárky, vydavateľov a investigatívne mimovládne organizácie cez tzv. osobitnú podmienku konania, kde súd najprv preskúma spôsobenie

Chceme uskutočniť zásadnú reformu štátom a samosprávami spravovanej kultúrnej infraštruktúry, ktorá prestane byť priamo zriaďovaná štátom a bude fungovať v osobitnom verejnoprávnom modeli, ktorý umožní efektívnejšie financovanie, spravovanie verejného majetku a plnenie verejnoprospešných úloh.

ujmy a iba v prípade zistenia závažnej ujmy ďalej koná.

- Zaradíme novinárov a novinárky do kategórie chránených osôb v Trestnom zákone, aby boli útoky na nich posudzované prísnejšie.

2. 4. Jazyková pestrosť v televíznom vysielaní

- Podporíme rozšírenie vysielania v menšinových jazykoch na úroveň ich podielu na obyvateľstve. Prehodnotíme legislatívu o povinných prekladoch a titulkovaní do slovenčiny pre súkromných regionálnych vysielateľov tak, aby nebránila vysielaniu živých programov v menšinových jazykoch.
- Podporíme vysielanie anglických programov so slovenskými titulkami v RTVS.

3. Financovanie kultúry

Financovanie kultúry je v súčasnosti v porovnaní s vyspelými krajinami nedostatočné, ale najmä nekoncepčné a často chaotické. Existujúce verejné finančné mechanizmy na podporu kultúry sú od seba izolované, chýba komplexný viaczdrojový systém financovania, zahŕňajúci verejné a súkromné zdroje.

Chceme preto zvýšiť zdroje do existujúcich funkčných mechanizmov podpory kultúry (verejnoprávne fondy), ale aj vytvoriť legislatívne a právne prostredie, ktoré umožní viaczdrojové financovanie kultúry a efektívnejšie využívanie existujúcich zdrojov.

3. 1. Súkromný sponzoring

- Prijmeme legislatívu, ktorá umožní financovanie kultúry zo súkromných zdrojov prostredníctvom sponzorských zmlúv (možnosť zahrnutia do nákladov, daňové úľavy).
- Zvážime vytvorenie systému daňových úľav pri súkromných investíciách do kultúrnej infraštruktúry (princíp „vratiek“, podobný ako pri audiovízii).

3. 2. Podpora rozvoja kultúrnej infraštruktúry

- Vytvoríme finančný nástroj, prostredníctvom ktorého bude možný jednoduchý prístup k zdrojom podporujúcim rozvoj lokálnej kultúrnej infraštruktúry (obnova kultúrnych domov, knižníc, komunitných centier a podobne) – Živá kultúra do každej dediny.

3. 3. Reforma umeleckých fondov

- Prehodnotíme a zreformujeme súčasný model fungovania umeleckých fondov (Literárny fond, Hudobný fond, Výtvarný fond), ktoré vyberajú 2 % z autorských zmlúv s cieľom zvýšiť transparentnosť a efektivitu nástrojov určených na podporu tvorby.

Dobrý život

Kultúra, církev, národnostné menšiny

4. Kreatívny priemysel

Oblasť, v ktorej kultúra a tvorba vstupuje do ekonomických vzťahov, je čoraz významnejšou zložkou ekonomiky so sekundárnymi dopadmi na rozvoj tvorivosti, inovácie, sociálny rozvoj a zvyšovanie kvality života. Kreatívny priemysel preto zaradíme medzi priority hospodárskeho rozvoja Slovenska a vytvoríme prierezovú politiku jeho podpory, zahŕňajúcu viaceré oblasti štátnej správy (kultúra, vzdelávanie, hospodárstvo, financie, zahraničné veci, regionálny rozvoj).

4. 1. Podpora z eurofondov

- Vyhodnotíme zlyhanie existujúcej eurofondovej schémy podpory kreatívneho priemyslu v rámci eurofondov a v novom programovacom období 2021 – 2027 vytvoríme schému zameranú na podporu rozvoja existujúcej infraštruktúry kreatívneho priemyslu (coworkingy, huby, inkubátory, dielne, atď.), špecifické projekty rozvoja a transformácie zaostalých regiónov a rámcových opatrení pre rozvoj sektora (podpora exportu a internacionalizácie, podpora činnosti profesných a odborných asociácií a združení).

4. 2. Inovatívne nástroje

- Budeme vo zvýšenej miere implementovať inovatívne fiškálne nástroje (napr. existujúca schéma na podporu filmovej produkcie) a nástroje na podporu exportu a internacionalizácie produktov kreatívneho priemyslu.

5. Vzdelávanie a prístup ku kultúre

Kultúra je nevyhnutnou súčasťou kvalitného vzdelávacieho procesu, ktorý kultivuje jednotlivca. V súčasnosti je však kultúrne, umelecké a mediálne vzdelávanie na všetkých stupňoch školského systému minimálne.

Chceme, aby sa kultúra a mediálna výchova stali súčasťou vzdelávacieho systému vo všetkých jeho stupňoch, preto bude kultúrne a mediálne vzdelávanie jednou z priorít reformy školstva.

5. 1. Nové programy a podpora

- Vytvoríme program dlhodobých partnerstiev medzi školami a profesionálnymi kultúrnymi inštitúciami s cieľom vniesť kultúru a proces tvorby do vzdelávacích procesov.
- Zavedieme Kultúrny pas – voucher, ktorý dostane každý 15-ročný občan a občianka pri preberaní občianskeho preukazu v hodnote 100 až 500 eur a môže ho použiť výhradne na kultúrne účely (divadlo, galérie, múzeá, koncerty, knihy). Zvážime zavedenie podobného programu aj pre dôchodcov a dôchodkyne.

6. Ochrana kultúrneho dedičstva

Ochrana kultúrneho dedičstva na Slovensku nie je dostatočná, chýba filozofia a koncepcia priorizácie pri jeho ochrane, ale najmä jeho prepojenie so súčasným životom a identitou obyvateľov a obyvateliek Slovenska. Existujúce zdroje preto nie sú využívané efektívne. Chceme, aby kultúrne dedičstvo prestalo byť „len“ predmetom ochrany, preto sa základným prístupom k nemu stane prepájanie minulosti, súčasnosti a budúcnosti prostredníctvom integrácie kultúrneho dedičstva, komunít a súčasného umenia a kultúry.

6. 1. Nástroje na ochranu

- Prepojíme ochranu pamiatok so živou kultúrou a komunitami (pri ochrane pamiatok bude primárny nový účel ich využívania), vytvoríme legislatívne nástroje, ktoré zabezpečia priorizáciu s dôrazom na ochranu pamiatky.
- Vytvoríme finančný nástroj, podporujúci investície do opráv kultúrnych pamiatok zo súkromných zdrojov v prípade, že pamiatka slúži na kultúrne a komunitné účely (napr. percentuálne vratky z investovanej sumy).

7. Medzinárodná prezentácia kultúry

Zahraničná prezentácia Slovenska a kultúrna diplomacia je výrazne zastaralá (absencia moderného chápania kultúry a kultúrnej diplomacie, neefektívne riadenie), chýba koordinovaný moderný branding krajiny, ktorý by zasahoval všetky zložky vonkajšej prezentácie. Kultúra nie je významným a viditeľným prvkom diplomacie a vonkajších vzťahov. Chceme, aby Slovensko bolo krajinou s modernou kultúrnou identitou, ktorá sa stane integrálnou súčasťou brandingu krajiny a bude hrať dôležitú a kľúčovú úlohu pri diplomatických aktivitách s cieľom vybudovať značku a zvyšovať mieru participácie Slovenska na dôležitých medzinárodných diplomatických fórach a misiách.

7. 1. Kultúra ako významný prvok vonkajších a zahraničných vzťahov

- Prostredníctvom rôznych typov kultúrnych a spoločenských tém a projektov vytvoríme nový program kultúrnej diplomacie, ktorá bude koncepčne pracovať s bilaterálnymi a multilaterálnymi vzťahmi Slovenska v zahraničí, nadväzovať na spoločné či problematické témy a vytvárať nový typ vzťahov zameraných na väčšiu kultúrnu otvorenosť a riešenie kultúrnych konfliktov.

7. 2. Reforma slovenských kultúrnych inštitútov

- Pripravíme jednotnú koncepciu a značku Slovak Institute, ktorá bude zahŕňať vyňatie kultúrnych inštitútov spod ministerstva zahraničných vecí v dnešnej podobe. Pod touto značkou vytvoríme samostatnú verejnoprávnu inštitúciu (štátnu agentúru) so správnou radou, v ktorej budú zastúpené rezorty zahraničia a kultúry a experti a osobnosti kultúrneho života. Kultúrnou a diplomatickou misiou tejto inštitúcie bude koordinovaná prezentácia Slovenska v zahraničí, medzinárodný kultúrny networking, branding Slovenska.

7. 3. Branding Slovenska

- Sfunkčníme, zrevidujeme a dopracujeme existujúcu stratégiu brandingu Slovenska (Good Idea Slovakia), s cieľom posunúť Slovensko v existujúcich Nation Brand indexoch.
- Vytvoríme koordinovanú stratégiu prezentácie Slovenska ako modernej krajiny, ktorá bude zahŕňať nielen programy a prezentačné aktivity, ale aj vybavenie a vzhľad priestorov slovenských zastupiteľských úradov (redizajn s prvkami slovenského dizajnu) či dizajn a komunikáciu v digitálnom priestore.

8. Vzťah štátu a cirkví

Cirkvi v súčasnosti fungujú stále v režime pochádzajúcom z obdobia komunizmu, ktorý bol vytvorený ako nástroj kontroly nad ich činnosťou. Tento závislý vzťah cirkví na štáte ich brzdí v nezávislom rozvoji a vnášaní duchovných a morálnych hodnôt do verejnej debaty v rámci pluralitnej občianskej spoločnosti.

Chceme naplniť nesplnenú požiadavku z novembra ’89 a iniciovať proces vedúci k vytvoreniu nového rámca vzťahu štátu s cirkvami, ktorý by im otvoril cestu k väčšej finančnej nezávislosti na štátnej moci, posilnil náboženskú slobodu a zdôraznil úlohu cirkví a náboženských spoločností v pluralitnej spoločnosti.

8. 1. Spoločenský dialóg

- Iniciujeme diskusiu o možných modeloch usporiadania vzťahu cirkví a štátu, ktorá bude zahŕňať všetky cirkvi a náboženské spoločnosti, ale aj širšiu verejnosť.
- Iniciujeme spoločenskú debatu o dôležitosti úlohy cirkví a náboženských spoločností v kontexte postfaktuálnej doby a zvyšujúcej sa potreby ochrany demokracie a právneho štátu.

9. Krajina pre všetkých (národnostné menšiny)

Slovensko patrí všetkým obyvateľom. Rovnosť jednotlivých etník sa odráža aj v možnosti používať vlastný jazyk či vytvárať etnicky špecifické kultúrne prejavy. Kultúra menšinových komunít je po stáročia neoddeliteľnou súčasťou kultúry krajiny, ktorej kultúrne bohatstvo je najmä v rôznorodosti jej kultúr.

Súčasné štátne politiky v oblasti kultúr a jazykov menšín mnohokrát vedú k strate identity a kultúry menšinových komunít. Naším cieľom je kultúru menšín rozvíjať vo väčšej miere, než v akej to bolo doteraz, s prihliadnutím na kultúrne a historické špecifiká jednotlivých etnických menšín a ich špecifické potreby.

Za základ kultúry menšín považujeme predovšetkým jazyk a tradície. Chceme posilniť ochranu a rešpekt väčšiny voči týmto kultúrnym prejavom menšín, ale najmä podporiť vzťah a dialóg väčšiny a menšín, ktorý povedie ku trvalej vzájomnej komunikácii a symbióze a nie k asimilácii.

9. 1. Postavenie menšinových komunít

- Kľúčom k novému prístupu k etnickým menšinám bude najmä diferenciácia prístupu k jednotlivým menšinám daná ich históriou, kultúrno-spoločenským kontextom a veľkosťou. Cieľom je opustiť existujúce politiky, ktoré nivelizáciou prístupu k menšinám strácajú akcieschopnosť a efektivitu a vytvoriť osobitné politiky pre menšiny na národnostne zmiešaných územiach a menšiny s charakterom drobných kultúrnych enkláv.
- Budeme iniciovať vznik zákona o postavení menšinových komunít, ktorý definuje komunity, ich základné práva, národné symboly, spôsoby participácie na verejnom živote a charakterizuje diferencovaný prístup k jednotlivým menšinám.
- Osobitná pozornosť bude venovaná aj sociálnym aspektom rómskeho etnika, s cieľom eliminovať vylúčenosť etnických komunít aj v oblasti kultúry a jazyka.

9. 2. Podporujeme dvojjazyčnosť

- V oblasti jazykovej politiky prehodnotíme zákon o štátnom jazyku,

najmä čo sa týka zákazov a sankcií voči používaniu iného ako štátneho jazyka.

- Podporujeme dôsledné zavedenie dvojjazyčných verejných nápisov a zlepšovanie kvality a dostupnosti verejných služieb v jazykoch menšín na etnicky zmiešaných územiach.

9. 3. Národnostné školstvo

- Chceme dôsledne legislatívne zakotviť postavenie národnostného školstva na etnicky zmiešaných územiach, vrátane osobitnej metodológie výučby a dostupnosti učebníc, ktoré zohľadňujú kultúrne špecifiká etnických komunít.
- Podporíme metodickú pomoc pre školy s malým počtom žiakov a žiačok, ako aj internátne, štipendijné a dopravné programy, ktoré zabránia zatváraniu škôl a stredoškolských študijných programov. Rovnakú podporu zavedieme aj pre majoritné obyvateľstvo slovenskej národnosti, ktoré je na etnicky zmiešanom území menšinou.
- Budeme podporovať zmenu metodiku výučby slovenčiny na národnostných školách tak, aby sa podporovala efektívna komunikácia a zavedenie dobrovoľnej výučby menšinových jazykov na slovenských školách v dvojjazyčných oblastiach.

9. 4. Zákon o občianstve

- Prehodnotíme reštriktívny zákon o občianstve tak, aby bolo možné získať druhé štátne občianstvo bez straty slovenského, pokiaľ človek má preukázateľné rodinné a osobné väzby v druhej krajine. (Zákaz bol prijatý ako reakcia na maďarský zákon o občianstve, ale skúsenosti ukazujú, že najviac postihuje mladých ľudí zo Slovenska, ktorí pracujú v západnej Európe. Nechceme pretŕhať vzťahy s krajanmi, ktorí majú záujem udržiavať vzťah so Slovenskom.)

9. 5. Lepší systém podpory

- Prehodnotíme systém podpory menšinových kultúr vo Fonde na podporu kultúry národnostných menšín tak, aby sa dosiahla väčšia prepojenosť súčasných kultúrnych a umeleckých prejavov menšín s kultúrou väčšiny a medzi sebou navzájom.
- Navrhneme opatrenia na zvyšovanie transparentnosti podpory a elimináciu politických vplyvov pri jej udeľovaní. Iniciujeme diskusiu o potrebe inklúzie nových menšín.
- Podporíme väčšiu transparentnosť rozdelenia verejných zdrojov na regionálny rozvoj a spravodlivé prerozdelenie zdrojov medzi regiónmi bez ohľadu na etnické zloženie obyvateľstva.

Gestorky a gestor kapitoly

ZORA JAUROVÁ

Odborníčka na kultúru, filmová producentka

VIERA DUBAČOVÁ

Odborníčka pre kultúru a regióny

MARTIN DUBÉCI

Odborník na obranu a bezpečnosť, spoluzakladateľ maďarskej platformy PS

Bezpečná a spravodlivá krajina

Aby sme mohli žiť spokojný život, potrebujeme mať istotu, že naša bezpečnosť a spravodlivosť sú v dobrých rukách. Túto istotu, žiaľ, na Slovensku dnes nemáme. Sme v bode zlomu a na povrch vychádzajú prepojenia Kočnerovej generácie ľudí s politikmi, s ľuďmi z polície, prokuratúry a justície. Slovensko zároveň čelí útokom konšpirátorov a šíriteľov falošných správ. Stále silnejšie sú hlasy, ktoré spochybňujú naše západné a európske ukotvenie. Náš štát sa pred týmito hrozbami vôbec nebráni. Sme pripravení to zmeniť a vymeniť politikov, ktorí v ochrane nášho bezpečia a spravodlivosti zlyhali. Urobíme zásadné zmeny v justícii, polícii a prokuratúre. Budeme chrániť našu demokraciu pred vonkajšími hrozbami a spravodlivosť pred hrozbami kočnerizmu.

Spravodlivosť

Verejnosť nedôveruje systému spravodlivosti na Slovensku. Justícii dlhodobo nedôverujú až dve tretiny ľudí.

Podľa Svetového ekonomického fóra sa Slovensko v roku 2018 umiestnilo v hodnotení nezávislosti súdov na nelichotivom 116. mieste a v hodnotení efektívnosti právneho rámca na ešte horšom 125. mieste zo 140 hodnotených krajín.

Nedôvera ľudí je vo veľkej miere spôsobená slabou vymožiteľnosťou práva a neschopnosťou riešiť a vyriešiť kauzy „veľkých rýb“. Súčasný stav má však viacero príčin. Patria medzi ne najmä nedôsledné vyvodzovanie zodpovednosti naprieč všetkými právnickými profesiami, uzavretosť, falošná lojalita a kmeňová kultúra. K tomu je nutné pridať nezrozumiteľnú komunikáciu justičných orgánov a profesných komôr, slabú úroveň prípravy na právnické povolania, nedostupnosť spravodlivosti pre bežných občanov, nízku úroveň právnej istoty, ale aj nízku úroveň ochrany dôležitých štátnych a občianskych záujmov a nedodržiavanie pravidiel legislatívneho procesu.

Viac ako 40 % obyvateľov z tohto stavu viní sudcov. Zodpovednosť prokuratúry a polície za tento stav vníma len niečo okolo pätiny ľudí. Dáta pritom ukazujú, že pokiaľ ide o trestné stíhania korupcie, súdy v rokoch 2014 až 2017 odsúdili až 96 % obvinených, pričom prokuratúra podala obžalobu len v 43 % prípadoch vyšetrených políciou.

Uzavretosť prokuratúry a hierarchický systém s extrémne silným a do veľkej miery nekontrolovateľným postavením generálneho a špeciálneho prokurátora neprináša očakávané výsledky, a to najmä v oblasti boja proti korupcii. Prokurátor je pánom trestného konania. Má rozhodujúci vplyv na vyšetrovanie trestnej činnosti, ako aj na výsledok súdneho konania. Preto je zásadné, kto stojí na čele prokuratúry, aké majú postavenie radoví prokurátori a aké práva majú v rámci trestného konania poškodení a verejnosť.

Všetky naše opatrenia smerujú k poskytovaniu kvalitnej služby spravodlivosti. Ich základom je kultúrna zmena justície, postavená na vytvorení nového prostredia a zmene prístupu k ľuďom poskytujúcim službu spravodlivosti. Výsledkom bude postupná zmena myslenia a služby spravodlivosti poskytované tými najlepšími ľuďmi. Kvalitná služba spravodlivosti je dostupná, predvídateľná, rýchla, zrozumiteľná a najmä spravodlivá.

Nedôvera v inštitúcie, ktoré majú garantovať spravodlivosť a vymožiteľnosť práv, má výrazne negatívny vplyv na ekonomický rozvoj krajiny. OSN napríklad odhaduje, že korupcia stojí svet ročne až 5 % globálneho HDP. Slovensko však patrí medzi krajiny, ktoré v rámci Európskej únie vynakladajú na súdnictvo najmenej prostriedkov.

Našou víziou pre výrazné zlepšenie stavu justície a zvýšenie dôvery ľudí je kvalitná a dostupná služba spravodlivosti, otvorená a dôsledne kontrolovaná prokuratúra a ochrana dôležitých občianskych a štátnych záujmov.

1. Lepšia služba spravodlivosti

Všetky naše opatrenia smerujú k poskytovaniu kvalitnej služby spravodlivosti. Ich základom je kultúrna zmena justície, postavená na vytvorení nového prostredia a zmene prístupu k ľudom poskytujúcim službu spravodlivosti. Výsledkom bude postupná zmena myslenia a služby spravodlivosti poskytované tými najlepšími ľuďmi. Kvalitná služba spravodlivosti je dostupná, predvídateľná, rýchla, zrozumiteľná a najmä spravodlivá.

Chceme vytvoriť nové podmienky a prostredie, kde bude všetko smerovať k poskytovaniu najlepšej služby spravodlivosti, a to prioritne v oblasti prípravy na právnické povolania a organizácie sudcovských tímov, v oblasti vyvodzovania zodpovednosti a budovania etickej infraštruktúry. Kompletná elektronizácia a digitalizácia justície a vytvorenie sudcovských tímov ako základného prvku manažovania a hodnotenia rozhodovacej činnosti súdov výrazne pomôžu manažmentu súdov, zrýchleniu súdnych konaní a zvýšeniu dostupnosti spravodlivosti pre všetkých.

1. 1. Zmena voľby sudcov a sudkýň Ústavného súdu SR

- Zavedieme cyklický mechanizmus personálneho obsadzovania Ústavného súdu SR, aby opätovne nedošlo k situácii, že bude potrebné zvoliť také veľké množstvo kandidátov, ako je to v súčasnosti. Navrhujeme zaviesť výber ústavných sudcov a sudkýň v pevne stanovených štvorročných cykloch.
- Navrhneme verejnú voľbu kandidátov na sudcov a sudkyne, pretože veríme, že verejná voľba prispeje k demokratickému charakteru, legitimite ústavných sudcov a sudkýň, posilní zodpovednosť poslancov a poslankýň voči ich voličom a voličkám.
- Navrhujeme nahradenie systému oprávnených navrhovateľov systémom podávania písomných prihlášok kandidátmi a kandidátkami.

1. 2. Reorganizácia súdov

- V úzkej kooperácii so sudcami a sudkyňami dôjde k vytvoreniu novej súdnej mapy pre efektívne riadenie súdov a špecializáciu sudcov a sudkýň. Pre zachovanie dostupnosti súdov bežným ľuďom by mala byť pokiaľ možno zachovaná súčasná infraštruktúra súdov, ale došlo by k zmenám v náplni práce menších súdov. Cieľom je, aby sudcovia a sudkyne riešiaci drobnú kriminalitu, rodinné veci, pracovné a susedské spory boli blízko komunít, ktorým majú poskytovať službu spravodlivosti a popritom sa vytvoril priestor na ich špecializáciu. Na väčších súdoch sa budú môcť sudcovia a sudkyne viac špecializovať na komplexnejšie typy sporov z občianskej, trestnej a obchodnej oblasti.
- Zníži sa počet predsedov a predsedníčok súdov, ktorí nebudú vyberaní len spomedzi sudcov a sudkýň. Budú sa venovať najmä úlohám spojeným s manažovaním súdu, vytváraniu vhodných podmienok pre sudcov a sudkyne, súdnych úradníkov a úradníčky a reprezentovať súd navonok. Dôjde k oddeleniu správy súdu od výkonu súdnictva a k posilneniu funkcie riaditeľa či riaditeľky správy súdu.
- Na každom súde sa bude nachádzať mediačné oddelenie, ktoré poskytne svoje bezplatné služby na žiadosť aspoň jednej zo strán sporu alebo na návrh sudcu (počas predbežného prejednania sporu).

1. 3. Sudcovské tímy

- Manažérsky štandard súdov zadefinuje čo a ako má robiť predseda a predsedníčka súdu, sudca a sudkyňa, vyšší súdny úradník a úradníčka, súdny tajomník a tajomníčka alebo asistent a asistentka. Každý člen a členka tímu bude vykonávať prácu zodpovedajúcu jeho schopnostiam, zručnostiam a skúsenostiam.
- Sudcovské tímy ich členom a členkám ponúknu adekvátne kariérne príležitosti a zároveň zlepšia spoluprácu, zdieľanie vedomostí, organizáciu a spôsoby práce. Sudcovia a sudkyne budú zodpovední za priebeh konania a kvalitu rozhodnutí, pričom budú organizovať prácu tímu a spolu s predsedom či predsedníčkou súdu rozhodovať o personálnych otázkach tímu.
- Vyšší súdni úradníci a úradníčky, asistenti a asistentky, tajomníci a tajomníčky budú mať platy adekvátne ich schopnostiam, skúsenostiam, pracovným povinnostiam a zodpovednosti a bude im ponúknutá jasná vízia kariérneho rastu v dôstojnom a férovom prostredí.
- Je nevyhnutné zaviesť jasné pravidlá pre kariérny rast uplatňované pri preraďovaní sudcov a sudkýň na iné oddelenia, na súdy vyššieho alebo nižšieho stupňa, ako aj pri dočasnom pridelení.

Skončenie sudcovskej funkcie by malo byť po dosiahnutí určitého veku automatické, pričom zavedenie inštitútu emeritných sudcov a sudkýň umožní ich ďalšie využitie v prospech justície.

1. 4. Elektronizácia a digitalizácia justície

- Budeme presadzovať výhradné používanie elektronického namiesto papierového spisu (aj napriek tomu, že Ministerstvo spravodlivosti SR v súčasnosti presadzuje používanie elektronického aj papierového spisu zároveň).
- Funkčný a moderný elektronický spis vytvorí elektronické prostredie vedúce k zníženiu potreby pracovného času pri manipulácii so spisom a prístupe účastníkov a účastníčok konania k spisu. Elektronický spis umožní efektívnejšie riadenie súdu, sudcovských tímov a súdnych konaní a dáta z neho pomôžu aj pri férovom hodnotení sudcov a sudkýň. Komunikácia medzi súdmi by mala prebiehať výlučne elektronicky a časť komunikácie so stranami sporu automatizovane.
- Nový elektronický Portál právnej pomoci bude kľúčový pre zásadné zvýšenie dostupnosti spravodlivosti vrátane všetkých rozhodnutí súdov (dnes sa nezverejňuje približne 15 – 20 %).
- Online riešenie sporov prostredníctvom Elektronického súdu naplní potrebu pre rýchle konanie a riešenie sporov s nízkou hodnotou napríklad v oblasti ochrany spotrebiteľa a zároveň umožní sudcom a sudkyniam venovať viac času iným, zložitejším veciam.

1. 5. Príprava na právnické povolania

- Justičná akadémia sa bude zameriavať na kontinuálne praktické vzdelávanie, osobný rozvoj a rozvoj jemných zručností ľudí poskytujúcich služby spravodlivosti. Sudcovia a sudkyne sa budú vzdelávať najmä v komunikačných, rozhodovacích a manažérskych zručnostiach a v najlepšej praxi pre vedenie pojednávaní, rozhodovanie a odôvodňovanie.
- Náplňou činnosti Justičnej akadémie bude aj zhromažďovanie a analyzovanie rozhodovacej činnosti a jej sprístupňovanie, čím prispeje k harmonizácii súdnych rozhodnutí.
- Príprava na právnické povolania má byť rôznorodá. Jej cieľom je nadobudnutie prierezových vedomostí a skúseností využiteľných vo všetkých právnických povolaniach. Progres účastníkov a účastníčok prípravy by mal byť pozorne sledovaný, priebežne hodnotený a konzultovaný s mentormi a mentorkami. Je potrebné dôkladne zhodnotiť a koordinovať formu a obsah prípravy a vstupu do právnických povolaní, aby sme boli pripravení na nové výzvy, ktoré zasiahnu celú spoločnosť.
- Zvážime fungovanie súčasného modelu združovania právnikov a právničiek v komorách, ktorých sa trendy súvisiace s digitalizáciou a automatizáciou budú tiež výrazne týkať. Budeme hľadať spôsob, akým budú komory čo najlepšie napĺňať potreby spoločnosti spojené s verejným záujmom na kvalitných právnych službách a dostupnej službe spravodlivosti.
- Výber ľudí pre právnické povolania na súdoch a prokuratúre musí byť transparentný, založený na dlhodobých výsledkoch a zameraný na osobnostné predpoklady. Testovanie uchádzačov a uchádzačiek sa sústredí na kreatívnu aplikáciu vedomostí a riešenie praktických prípadov namiesto naučených vedomostí. Bude dôležité zabezpečiť uplatňovanie rovnakého hodnotiaceho štandardu. Spôsob výberu a vízia kariérneho rastu zabezpečia, aby pozície boli atraktívne pre najtalentovanejších právnikov a právničky.

1.6 Hodnotenie a etická infraštruktúra

- Zriadenie Hodnotiaceho centra umožní férové hodnotenie práce sudcovských tímov na základe dát z elektronického súdneho spisu a prostredníctvom merateľných indikátorov (kvalita, kvantita s vážením vecí, efektivita, produktivita, spokojnosť účastníkov a účastníčok, dodržiavanie časových cieľov a kalendárov konaní).
- Odstránime prax, že sudcovia a sudkyne sú hodnotení za stav oddelenia a nie za vlastný výkon a zavedieme pravidlo, že opakujúce sa slabé hodnotenie má disciplinárne dôsledky.
- Budeme podporovať tvorbu nového etického kódexu pre sudcov a sudkyne, súdnych úradníkov a úradníčky, pre prokurátorov a prokurátorky, ktorý bude aj praktickým návodom na riešenie etických a morálnych dilem, s ktorými sa stretávajú v profesionálnom, ale aj v súkromnom živote.

1. 7. Disciplinárne konania

- Pre účinné vyvodzovanie zodpovednosti sudcov a sudkýň je potrebné, aby sa z neho stala priorita a nie nepríjemná povinnosť popri práci. Nevyhnutná je profesionalizácia disciplinárnych senátov, ktorá by v prvom kroku spočívala vo zvýšení finančného ohodnotenia a uvoľnení pracovnej kapacity disciplinárnych sudcov a sudkýň.

- V strednodobom horizonte navrhneme zriadiť profesionálny disciplinárny súd obsadený sudcami a sudkyňami aj ľuďmi z iných právnických profesií, ktorí sa budú venovať disciplinárnym konaniam na plný úväzok. Tento súd bude vykonávať disciplinárnu právomoc aj voči prokurátorom a prokurátorkám a členom a členkám iných právnických profesií.

1. 8. Odchod sudcu do dôchodku

- Navrhujeme zmeniť zákonnú úpravu a zánik funkcie sudcu a sudkyne neviazať na rozhodnutie Súdnej rady, ale na dovŕšenie zákonom predpísaného veku. Táto zmena je nevyhnutná vzhľadom na doterajšiu arbitrárnosť rozhodovania Súdnej rady o tom, ktorého sudcu či sudkyňu navrhne na odvolanie po dovŕšení veku 65 rokov.

1. 9. Zverejňovanie rodinných väzieb sudcov

- Výrazným problémom slovenskej justície sú početné rodinné väzby na slovenských súdoch. Podľa Transparency International má až každý štvrtý sudca a sudkyňa na súdoch zamestnaného rodinného príslušníka či príslušníčku. Podobné väzby existujú aj medzi sudcami a sudkyňami, advokátmi a advokátkami či prokurátormi a prokurátorkami. Existencia rodinnej väzby síce sama osebe neznamená nezákonné konanie, ale je potrebné o nej vedieť a manažovať riziká s ňou spojené. Z tohto pohľadu predstavujú väčšie riziko pre nezávislosť súdov väzby medzi sudcami a sudkyňami, prokurátormi a prokurátorkami a advokátmi a advokátkami. Je preto dôležité rozšíriť deklaračnú povinnosť sudcov a sudkýň aj na zverejňovanie rodinných väzieb s prokurátormi a advokátmi.

2. Jednoduchý prístup k spravodlivosti

Chceme, aby služba spravodlivosti bola dostupná všetkým ľuďom. Naše opatrenia zabezpečia, aby bol prístup všetkých ľudí k službe spravodlivosti čo najjednoduchší a samotná služba čo najzrozumiteľnejšia.

2. 1. Kompletná bezplatná právna pomoc

- Portál právnej pomoci poskytne prehľadné informácie o dostupných právnych službách a právnej pomoci a personalizované návody na riešenie právnych problémov vrátane prepočtu odhadu nákladov a času na vyriešenie a v prípade sporov neskôr aj pravdepodobnosť úspechu v spore.
- Online formuláre umožnia automatizované generovanie návrhov a podaní napríklad pre upomínacie konanie (platobné rozkazy), spotrebiteľské spory, konania na katastri, v obchodnom a živnostenskom registri a podobne. Bezplatná telefonická linka právnej pomoci bude slúžiť všetkým občanom a občiankam na zorientovanie sa v právnej záležitosti a možnostiach, ako postupovať ďalej.
- Kompletná bezplatná právna pomoc by mala byť dostupná oveľa širšiemu okruhu ľudí tak, aby dostal právnu pomoc každý, kto by si ju inak nemohol dovoliť. Budú ju poskytovať priamo centrá právnej pomoci umiestnené po celom Slovensku. Medzi oprávnené osoby budú zaradené aj obete trestných činov, ktoré potrebujú právnu pomoc v rámci trestného konania.

2. 2. Otvorená a zrozumiteľná komunikácia sudcov

- Komunikácia sudcov a sudkýň s verejnosťou a médiami, a to bez zakrývania tváre, by sa mala stať bežnou súčasťou ich práce, pretože dobrá komunikácia je dôležitá pre budovanie dôveryhodnosti.
- Stručné a zrozumiteľné odôvodnenia nad rámec odôvodnení uvedených v rozhodnutiach súdov budú obsahovať vysvetlenie, prečo súd rozhodol tak, ako rozhodol, a to spôsobom, ktorý je pochopiteľný aj pre laikov.

2. 3. Zverejňovanie rozsudkov

- Budeme dôsledne vynucovať zákonnú povinnosť zverejňovať rozsudky, ktorú si súdy neplnia. Podľa odhadov Transparency International nie je zverejňovaných 15 – 20 % rozsudkov.

3. Rýchlosť a kvalita služby spravodlivosti

Chceme, aby bolo Slovensko spravodlivým a právnym štátom s vysokou mierou právnej istoty. Preto navrhujeme opatrenia, ktoré sa zameriavajú na predvídateľnosť spravodlivosti, manažment procesov, konaní a kapacity súdov. Tieto opatrenia zrýchlia súdne konania a skvalitnia rozhodnutia, čo významne pomôže aj ich vymožiteľnosti.

3. 1. Dostatočná kapacita súdov

- Vytvoríme systém zahŕňajúci výročné správy súdov a mesačný reporting obsahujúci informácie o dodržiavaní časových cieľov, výkonoch sudcovských tímov a analýzy uskutočnených opatrení pre zefektívnenie fungovania súdu, ako aj návrhy riešení ďalších problémov vznikajúcich pri poskytovaní služby spravodlivosti.
- Súčasťou systému bude aj zbieranie dát a monitorovanie činnosti súdu a tímov, automatické generovanie štatistík využiteľných aj na určovanie počtu miest sudcov a sudkýň, členov a členiek sudcovských tímov. Dáta budú využívané na nastavenie organizačných opatrení v súdnictve.

3. 2. Rýchlejšie súdne konania

- Elektronický spis umožní monitorovať celý priebeh konania. Rýchlosť a predvídateľnosť zvýši aj stanovenie časových cieľov pre daný typ konania a kalendár konania obsahujúci podrobný plán konania (pre pojednávania, dokazovanie a vydanie rozhodnutia) dohodnutý povinne na začiatku prejednania sporu aj s termínmi pre jednotlivé kroky.
- Zavedieme systém expresného súdnictva postavený na báze Elektronického súdu napojeného na Portál právnej pomoci pre rýchle rozhodnutia v jednoduchých (napr. v spotrebiteľských) sporoch s nízkou hodnotou, pričom na prvom stupni bude v spore rozhodovať vyšší súdny úradník či úradníčka s absolvovanou justičnou skúškou a na druhom stupni príslušný sudca. Takéto konanie bude trvať maximálne 10 týždňov od schváleného prijatia návrhu.
- Navrhneme opatrenia zrýchľujúce konania, najmä filter odvolaní umožňujúci expresne odmietnuť zjavne neopodstatnené odvolania a pravidlo, že odvolací súd nemôže vec vrátiť súdu prvej inštancie.
- Umožníme exekúcie bez exekútorov a poplatkov za výkon exekúcie fungujúce automatizovane cez elektronický systém napojený na finančné a bankové inštitúcie.

3. 3. Kvalitnejšie súdne rozhodnutia

- Základným prvkom bude masívne zjednocovanie judikatúry, sudcovské komentáre, online systém elektronických konzultácií medzi sudcami a sudkyňami, kompletný súbor vzorových rozhodnutí a najlepších praktík.

4. Otvorená, kontrolovaná a efektívna prokuratúra

Rešpektujeme súčasný systém prokuratúry, ale naším cieľom je, aby bola otvorená vonkajšej kontrole, s nezávislejším postavením radových prokurátorov a prokurátoriek a čo najlepším vedením. Špeciálna prokuratúra by sa mala sústrediť na účinné stíhanie iba najzávažnejších trestných činov. Obete trestných činov a verejnosť získajú nástroje umožňujúce ich aktívnejšiu účasť a ochranu v trestných konaniach.

4. 1. Verejný výber a voľba generálneho a špeciálneho prokurátora

- Prostredníctvom otvorenia procesu voľby verejnosti, rozšírenia okruhu subjektov oprávnených nominovať kandidátov na generálneho a špeciálneho prokurátora (obdobne ako pri kandidátoch na ústavných sudcov a sudkyne).
- Hodnotenie kandidátov a kandidátok bude vykonávať aj na základe verejného vypočutia Rada prokurátorov doplnená o predsedu Ústavného súdu SR, predsedu Najvyššieho súdu SR a ombudsmana, pričom voľba v Národnej rade SR bude povinne verejná.
- Rada prokurátorov, najmä jej kreácia a obsadenie, sa zmení podľa vzoru Súdnej rady, posilní sa jej postavenie a právomoci vo vzťahu ku generálnemu prokurátorovi. Jeho vplyv na jej obsadenie klesne a Rada bude mať silnejšie kompetencie pri výbere a kariérnom raste prokurátorov a prokurátoriek.

4. 2. Dozor nad prokuratúrou

- Ako protiváhu silného hierarchického usporiadania zavedieme hodnotenie práce a prieskum mimoriadnych opatrení a ďalších právomocí generálneho a špeciálneho prokurátora, ktorí budú skladať účty o svojej činnosti výboru Národnej rady SR na kontrolu prokuratúry. Tento novozriadený nezávislý orgán dohľadu bude dozerať aj na riadne fungovanie a plnenie úloh celej prokuratúry, chrániť jej funkčnú nezávislosť, predkladať stanoviská generálnej prokuratúre a správy verejnosti.
- Dozornú právomoc bude mať aj novým spôsobom kreovaná Rada prokurátorov, ktorá bude oprávnená podať aj návrh na disciplinárne stíhanie generálneho a špeciálneho prokurátora.

4. 3. Systém poistiek a kontroly

- Obmedzíme právomoci generálneho prokurátora vo vzťahu k postupu okresných prokurátorov a prokurátoriek a právomoc rozhodovať naprieč viacerými stupňami riadenia o akejkoľvek veci v rámci prokuratúry.
- Posilníme funkčnú nezávislosť prokurátorov a prokurátoriek rozšírením povinnosti nadriadených odôvodňovať pokyny a rozhodnutia o pridelení alebo odňatí, vrátane ich zverejňovania.
- Budeme chrániť nezávislý postup radových prokurátorov a prokurátoriek, preto Rada prokurátorov Slovenskej republiky bude mať právomoc vyhlásiť pokyn, príkaz alebo úlohu uloženú prokurátorovi či prokurátorke jeho nadriadeným za neplatný, ak zistí, že sa svojím obsahom alebo účelom prieči alebo obchádza zákonné povinnosti prokuratúry, najmä povinnosť chrániť verejný záujem a postupovať iniciatívne, spravodlivo, nestranne a bez prieťahov.
- Zabezpečíme prideľovanie vecí náhodným výberom pomocou technických a programových prostriedkov schválených generálnym prokurátorom Slovenskej republiky, aby bola vylúčená možnosť ovplyvňovania pridelenia vecí.
- Zavedieme maximálnu dobu na výkon funkcie krajského alebo okresného prokurátora či prokurátorky, ich námestníkov a námestníčok v rámci kraja alebo okresu s cieľom spretŕhať miestne väzby.
- Pri presunoch prokurátorov a prokurátoriek obmedzíme dočasné prideľovanie a zabezpečíme dodržiavanie štandardných kariérnych kritérií a postupov.

4. 4. Zmena pôsobnosti Úradu špeciálnej prokuratúry

- Vytvorenie špecializovaných orgánov má viesť k sústredenému riešeniu najzávažnejšej trestnej činnosti. Navrhujeme preto zúžiť pôsobnosť Úradu špeciálnej prokuratúry a vyradiť „malé“ korupčné trestné činy (napríklad úplatky nižšie ako 5 000 eur) z pôsobnosti špeciálnej prokuratúry. Navrhujeme rozšíriť oprávnenia a kapacitu Úradu špeciálnej prokuratúry tak, aby mohol realizovať vyšetrovacie úkony nezávisle od policajného zboru.

4. 5. Posilnenie postavenia obetí a participácia verejnosti

- Diskrečné oprávnenia umožňujú prokurátorovi a prokurátorke voľnú úvahu pri rozhodovaní o spôsobe vybavenia trestnej veci. Navrhujeme rozšírenie systému kontroly diskrečných oprávnení

prokurátora a prokurátorky o inštitút subsidiárnej žaloby, prostredníctvom ktorej by poškodený a poškodená mohli uplatniť svoj záujem na trestnom stíhaní a potrestaní páchateľa a páchateľky v prípade, ak prokuratúra podľa neho neplní svoje úlohy.

4. 6. Úprava skutkových podstát korupčných trestných činov

- Aby nemohlo dochádzať k excesom a za veľké úplatky neboli ukladané len symbolické tresty, je nevyhnutné reformovať skutkové podstaty korupcie v Trestnom zákone, a to najmä nepriamu korupciu.

4. 7. Transparentnosť prokuratúry

- Prokuratúra musí začať zverejňovať prehľadné štatistické informácie o svojej činnosti, na základe ktorých bude možné vykonávať verejnú kontrolu jej činnosti.
- Výberové konania na prokuratúre nie sú transparentné. Rovnako ako sudcovia a sudkyne, aj prokurátori a prokurátorky musia zverejňovať svoje rodinné väzby.

5. Ochrana dôležitých záujmov

Chceme silnejšie chrániť záujmy štátu a jeho občanov a občianok prostredníctvom ochrany verejného majetku a opatreniami, ktorých cieľom je boj proti korupcii a podvodom, čo považujeme za jednu z našich top priorít. Pre posilnenie demokracie navrhujeme opatrenia, ktorých výsledkom budú kvalitnejšie zákony a najmä účasť bežných ľudí na rozhodovacom a legislatívnom procese.

Naše opatrenia zahŕňajú napríklad zavedenie hmotnej zodpovednosti verejných funkcionárov a funkcionárok, kontrolu a vyvodzovanie zodpovednosti voči všetkým štatutárom a štatutárkam pôsobiacim vo verejnej sfére, zavedenie preukazovania pôvodu majetku, reguláciu konfliktu záujmov, sfunkčnenie majetkových priznaní, postihovanie nepriamej korupcie, dodržiavanie pravidiel legislatívneho procesu vrátane zvýšenia občianskych zhromaždení pri prijímaní dôležitých zákonov a možnosti za určitých podmienok podávať podnety a žaloby v prospech štátu aj občanmi a občiankami (pozrite aj časť VEREJNÁ SPRÁVA).

5. 1. Ochrana verejného majetku

- Ak chceme, aby verejní funkcionári a funkcionárky konali zodpovednejšie, je nevyhnutné zaviesť hmotnú zodpovednosť opierajúcu sa o zásadu „dobrého hospodára“, kontrolu výkonu funkcií členov a členiek orgánov štátnych obchodných spoločností a podnikov a v nadväznosti na to aj povinné uplatňovanie zodpovednosti za škodu.
- S tým súvisí zavedenie minimálneho štandardu starostlivosti pre všetkých štatutárov a štatutárky právnických osôb (nielen obchodných spoločností).
- Ochranu majetkových záujmov štátu centralizujeme na príslušnej sekcii v rámci Ministerstva spravodlivosti SR, čo umožní kvalifikované zastupovanie štátu pred súdmi a rozhodcovskými orgánmi z interných zdrojov.

5. 2. Boj proti korupcii a podvodom

- Dnes trestne nepostihnuteľné korupčné praktiky, ktoré spočívajú vo vytváraní „dobrých vzťahov“, pričom nie je vopred jasné, aká

„protislužba“ bude očakávaná za poskytnuté výhody, nás motivujú k prijatiu právnej úpravy postihujúcej tzv. prikrmovanie.

- Zavedieme povinnosť riadiť v organizáciách korupčné riziká spôsobmi využívajúcimi overené medzinárodné štandardy a rozšírime právomoci Úradu na ochranu oznamovateľov a oznamovateliek aj na prevenciu nekalých praktík.
- Navrhneme povinnosť preukázať pôvod majetku pre osoby, ktoré sú dôvodne podozrivé zo zapojenia sa do závažnej trestnej činnosti a pre politicky exponované osoby, a to vtedy, keď takáto osoba nedokáže preukázať majetok v hodnote vyššej ako 50 000 eur.
- Rozšírime Register partnerov verejného sektora aj na vlastníctvo pôdy a nehnuteľností (vo veľkom rozsahu) v katastri nehnuteľností, ktoré sa bude týkať právnických osôb.
- Zrealizujeme zmeny pre reguláciu a odborné vyhodnocovanie konfliktu záujmov vo verejnej sfére.
- Zavedieme povinnosť registrácie zmeniek v depozitári cenných papierov ako podmienky pre vymáhateľnosť nárokov zo zmeniek (všetky biankozmenky a zmenky nad určitú zmenečnú hodnotu) vrátane starých zmeniek, pre registráciu ktorých bude poskytnuté adekvátne prechodné obdobie.

5. 3. Slobodný prístup k informáciám

- Novelou zákona o slobodnom prístupe k informáciám vyriešime predovšetkým otázku, kto je povinnou osobou, aké informácie sa majú zverejňovať, otázky procesu vybavovania žiadostí a ďalšie opatrenia, ktoré prístup k informáciám výrazne uľahčia.
- Navrhneme inštitút žaloby vo verejnom záujme, na základe ktorej budú môcť zástupcovia verejnosti žiadať vydanie bezdôvodného obohatenia v prípade, ak štát nemá vôľu požadovať určenie neplatnosti nezverejnenej zmluvy. Reagujeme tým na pretrvávajúcu prax nezverejňovania povinne zverejňovaných zmlúv (aj časť VEREJNÁ SPRÁVA).

5. 4. Pravidlá pre zdravšie komunity

- Domové poriadky posilnia možnosť, aby si majitelia a majiteľky v bytových domoch záväzne upravili vlastné pravidlá spolužitia v rámci limitov ľudských a vlastníckych práv s poistkami proti zneužívaniu a diskriminácii. V prípade nedodržania týchto pravidiel vytvoria nástroj pre uloženie sankcií.

5. 5. Kvalitná, férová a participatívna legislatíva

- Sprísnime pravidlá procesu tvorby zákonov s cieľom obmedziť „prílepky“ a iné obchádzania legislatívneho procesu. To zahŕňa hlavne rozdelenie 2. a 3. čítania zákonov na dve odlišné schôdze Národnej rady SR v prípade štandardného postupu a povinnosť zverejniť finálnu podobu návrhu zákona na internete pred konečným hlasovaním (pozrite aj časť VEREJNÁ SPRÁVA).
- Budeme investovať do legislatívnych tímov na jednotlivých ústredných orgánoch štátnej správy s cieľom zlepšiť kvalitu pripravovaných predpisov a dôvodových správ.
- Roztrieštenosť, dobová a politická podmienenosť úpravy správneho trestania vyžaduje komplexnú revíziu efektívnosti a primeranosti správnych sankcií, najmä pokút za správne delikty, ktoré sú využívané v celej šírke správnych konaní pri správnom trestaní.
- Zavedieme inštitút „zhromaždenia občanov a občianok“ ako participatívnej alternatívy a platformy pre diskusiu občanov pri tvorbe dôležitých zákonov na celoštátnej úrovni, prípadne aj na úrovni miest a obcí.

5. 6. Zvýšenie využívania elektronických náramkov

- Využívanie alternatívnych trestov je prístup, ktorým môžeme redukovať zvyšujúce sa náklady na trestanie a dosahovať lepšie resocializačné výsledky. Elektronické náramky nie sú využívané v dostatočnej miere vzhľadom na už vynaložené vysoké verejné investície.

Gestori a gestorka kapitoly

ZUZANA ŠTEVULOVÁ

Právnička a odborníčka na právny štát

PAVEL NECHALA

Odborník na právny štát, protikorupčný expert

RADOVAN PALA

Odborník na obchodné a pracovné právo

BRANISLAV VANČO

Právnik a odborník na inovatívny právny manažment

Bezpečná a spravodlivá krajina
Spravodlivosť

Vnútorná bezpečnosť

Väčšina policajtov a policajtiek vstupovala do zboru s ideálmi boja proti zločinu a zachovali si ich aj v službe. Napriek tomu je policajný zbor v očiach verejnosti v porovnaní s ostatnými krajinami EÚ na spodných miestach dôveryhodnosti.

Kredit polície oslabujú nevyšetrené a exponované kauzy, ktoré sa dotýkajú najvyšších politických miest. Zlé platové pomery, netransparentný a nepredvídateľný systém kariérneho rastu, nedôveryhodné osoby vo vedení, byrokracia, privieranie očí nad závažnými pochybeniami, zastaraná a nefunkčná technika, naháňanie štatistík a ďalšie negatívne javy spôsobujú, že mnohí policajti a policajtky zo zboru odchádzajú.

Kým v minulosti sa do polície robil výber, v súčasnosti sa robí nábor. Počet uchádzačov a uchádzačiek, ktorí spĺňajú vstupné kritériá, sa zmenšuje. Pre nedostatok ľudí polícia nebude schopná plniť základné funkcie. Pritom v policajnom zbore v porovnaní s inými krajinami EÚ nepracuje málo ľudí. Chýbajú však v dôležitých výkonných zložkách a v konkrétnych lokalitách.

Našou víziou je profesionálne riadený policajný zbor. Čestní a pracovití policajti a policajtky, ktorí sú atraktívne finančne ohodnotení a nemusia sa báť šikany zo strany nadriadených. Zmyslom navrhovaných opatrení je, aby bola polícia priateľská a ostražitá v preventívnych a kontrolných aktivitách, ale rázna, dôsledná a nestranná pri vyšetrovaní. Schopná bez odkladov a dôveryhodne vyšetriť aj citlivé politické kauzy, ktoré významne ovplyvňujú mieru dôvery ľudí na Slovensku v spravodlivosť. Dôsledkom kvalitatívnej zmeny, ktorú navrhujeme, by mal byť policajný zbor, ktorému spoločnosť dôveruje výrazne viac ako v súčasnosti.

1. Vedenie polície a personálna politika

1. 1. Výber prezidenta Policajného zboru SR

- Zmeníme spôsob výberu prezidenta či prezidentky Policajného zboru SR v duchu zásady „je jasné, kto menuje a na základe čoho“. Uchádzačov a uchádzačky bude na základe podkladov a verejného vypočutia hodnotiť komisia zložená z členov a členiek za kanceláriu prezidenta či prezidentky SR, verejného ochrancu či ochrankyne práv, poradného orgánu vlády v oblasti mimovládnych organizácií, ministerstva vnútra a policajnej komunity. Do výberu sa budú môcť prihlásiť policajti a policajtky mimo aktívnej služby.
- Výsledkom hodnotenia komisie budú uchádzači a uchádzačky zoradení podľa výsledkov hodnotenia. Minister či ministerka vnútra nebude musieť pri svojom rozhodovaní zohľadniť poradie, ale svoj výber bude musieť zdôvodniť.
- Odvolávanie prezidenta či prezidentky policajného zboru z funkcie bude v kompetencii ministra či ministerky vnútra. Odvolaní budú môcť byť iba z dôvodov uvedených v zákone na základe odôvodneného návrhu. Návrh na odvolanie bude môcť podať aj Verejný ochranca či ochrankyňa práv a prezident či prezidentka Slovenskej republiky.

1. 2. Lepší výber vedenia polície

- Zmeníme spôsob menovania krajských riaditeľov a riaditeliek policajného zboru. Menovaní budú v duchu rovnakej zásady ako pri prezidentovi policajného zboru, pričom menovaciu právomoc v tomto prípade bude mať policajný prezident či prezidentka.
- Osobitný dôraz pri výbere funkcionárov a funkcionárok a pri kontrole činnosti polície bude venovaný špecializovaným zložkám ako NAKA, ktorá bola v nedávnej minulosti pravdepodobne zneužívaná na protizákonnú činnosť a prehliadala prípady, ktoré mala vyšetrovať.

1. 3. Skutočne nezávislá inšpekcia

- Odčleníme policajnú inšpekciu od Ministerstva vnútra SR a zriadime Generálnu inšpekciu bezpečnostných zborov. Presadzujeme vytvorenie procesne nezávislej samostatnej generálnej

Zmyslom navrhovaných opatrení je, aby bola polícia priateľská a ostražitá v preventívnych a kontrolných aktivitách, ale rázna, dôsledná a nestranná pri vyšetrovaní. Schopná bez odkladov a dôveryhodne vyšetriť aj citlivé politické kauzy, ktoré významne ovplyvňujú mieru dôvery ľudí na Slovensku v spravodlivosť.

inšpekcie bezpečnostných zložiek, ktorá bude kompetentná vyšetrovať podozrenia zo zneužívania právomocí, nezákonného postupu a trestnej činnosti všetkých príslušníkov bezpečnostných zložiek štátu.

- Riaditeľa či riaditeľku Generálnej inšpekcie bezpečnostných zborov bude menovať prezident či prezidentka Slovenskej republiky.
- Generálna inšpekcia bezpečnostných zborov bude pravidelne vypracovávať podrobnú správu o stave polície. Správa by mala okrem vyhodnotenia základných štatistických ukazovateľov sledovať trendy vo fungovaní polície, ktoré majú zásadný vplyv na dôveru v zbor a na jeho činnosť (ovplyvňovanie vyšetrovania, odmeňovanie, materiálne vybavenie, fluktuácia, vzdelávanie a podobne)

1. 4. Podmienky na prácu policajtov a policajtiek

- Budeme postupne zvyšovať tabuľkové platy a garantovať zachovanie systému výsluhových dôchodkov. Zavedieme transparentné a férové kritériá na kariérny postup.
- Znížime počet tabuľkových miest a miest policajných funkcionárov a funkcionárok a mzdové prostriedky presmerujeme k najmenej zaplateným radovým policajtom a policajtkám na ulici a v službe a na pozície a lokality, kde policajný zbor trpí nedostatkom ľudí.
- Zrušíme naviazanosť hodnotenia policajtov a policajtiek na štatistiky. Časť ich mzdy sa bude aj naďalej odvíjať od reálnych výkonov. Nebudú však merané štatistickými ukazovateľmi, ale hodnotené nadriadeným na základe štandardizovaných pravidiel hodnotenia práce.

2. Naozaj pomáhať a chrániť

2. 1. Menej byrokracie

- Odbyrokratizujeme fungovanie policajného zboru, zaistíme prechod z papiera na elektronickú komunikáciu všade tam, kde je to možné. Zlepšíme materiálno-technické podmienky na prácu vyšetrovateľov a vyšetrovateliek. Zavedieme skutočný elektronický vyšetrovací spis.
- Zrušíme hodnotenia príslušníkov a príslušníčok dopravnej polície podľa počtu a výšky vybraných pokút. Pri umiestňovaní dopravných hliadok budeme uprednostňovať nehodové úseky, nie tie, na ktorých je možnosť vybrať najviac pokút. Posilníme činnosť dopravnej polície zameranú na prevenciu a predchádzanie dopravným nehodám.
- Zrušíme kontrolné body a umožníme policajným hliadkam väčšiu pružnosť v ich činnosti.
- Zriadime komisiu s medzinárodným zastúpením, ktorej úlohou bude v priebehu jedného roka pripraviť novelu trestného poriadku a ďalších súvisiacich zákonov za účelom zefektívnenia, zrýchlenia a odbyrokratizovania trestného konania.

2. 2. Poctivý a otvorený prístup

- Zavedieme povinnosť zverejňovať rozhodnutia vyšetrovateľa a vyšetrovateľky o nezačatí trestného stíhania a zastavení trestného stíhania. Rozhodnutia budú zverejňované anonymizované. Opatrenie by malo zabrániť prijímaniu rozhodnutí, ktoré nie sú dostatočne odôvodnené.
- Obnovíme možnosť podať písomné námietky voči pokynom prokurátora a prokurátorky (podľa § 230 ods. 2 písm. a) alebo písm. d)). Ak prokurátor či prokurátorka námietkam nevyhovie, predloží vec nadriadenému či nadriadenej, ktorý pokyny zruší alebo vec prikáže inému vyšetrovateľovi či vyšetrovateľke. Vo všetkých ostatných prípadoch budú pokyny prokurátora či prokurátorky pre vyšetrovateľa a vyšetrovateľky záväzné.
- Na Akadémii Policajného zboru zriadime odbor štátneho inštitútu kriminológie. Náplňou jeho činnosti bude kriminologický výskum, zverejňovanie kompletných štatistík kriminality, hodnotenie stavu,

úrovne a dynamiky kriminality, povinné verejné navrhovanie odborných zmien (aj legislatívnych), povinnosť verejného vyjadrenia ku každej navrhovanej legislatívnej zmene.

- Zmeníme inštitucionálne chápanie témy prisťahovalectva a presunieme kontakt so žiadateľmi a žiadateľkami o pobyt do civilného prostredia. Podobne ako napríklad v Českej republike alebo v Rakúsku o udelení povolenia na pobyt nebude rozhodovať polícia, ale moderný imigračný a naturalizačný úrad.

Gestori kapitoly

BRANISLAV DIĎÁK

Odborník na vnútornú bezpečnosť, bývalý policajt

PAVEL SIBYLA

Odborník na protikorupčnú politiku, bývalý riaditeľ Nadácie Zastavme korupciu

Bezpečnosť a obrana

Zaistenie stability, bezpečnosti a obrany Slovenskej republiky a demokratického zriadenia je jednou z najdôležitejších úloh štátu. Na väčšinu hrozieb nie je Slovenská republika schopná plnohodnotne a účinne reagovať sama.

Potrebujeme preto spolupracovať so spojencami. Bezpečnosť a obranu chceme odpolitizovať a vrátiť do služby občanom a občiankam. Do ozbrojených síl a bezpečnostných zložiek chceme vrátiť profesionalitu, lojálnosť k Slovenskej republike, striktný kariérny systém a účinné mechanizmy vnútornej a vonkajšej kontroly ich činnosti.

Len ľudia, ktorí dôverujú štátu a majú pocit základnej spravodlivosti, budú mať vôľu a odhodlanie ho aj brániť. Za dôležité považujeme aj výchovu a vzdelávanie. Bezpečnosť a obrana sú mimoriadne nákladné a odčerpávajú zdroje, ktoré by sme vedeli využiť aj v iných oblastiach. Dôveru získame tým, že budeme transparentne a maximálne efektívne využívať každé jedno euro. Musíme vytvoriť taký systém obranných a bezpečnostných investícií, ktoré garantujú, že nikto sa na úkor bezpečnosti a obrany bezdôvodne neobohacuje.

Realizáciou opatrení v oblasti bezpečnostnej politiky budeme lepšie pripravení nielen na známe bezpečnostné hrozby, ale aj na stále ťažšie predvídateľný vývoj v budúcnosti. Dosiahneme schopnosť rýchlo reagovať vlastnými silami na ohrozenie hraníc, náhlu nestabilitu v okolí a z toho vyplývajúce možné utečenecké vlny, teroristické hrozby a pokusy o destabilizáciu spoločnosti. Budeme si plniť spojenecké záväzky a budeme sa môcť spoľahnúť na jasné garancie pre našu bezpečnosť a obranu od spojencov. Získame lepšiu schopnosť pomôcť v prípade živelných pohrôm,

Realizáciou opatrení v oblasti bezpečnostnej politiky budeme lepšie pripravení nielen na známe bezpečnostné hrozby, ale aj na stále ťažšie predvídateľný vývoj v budúcnosti. Dosiahneme schopnosť rýchlo reagovať vlastnými silami na ohrozenie hraníc, náhlu nestabilitu v okolí a z toho vyplývajúce možné utečenecké vlny, teroristické hrozby a pokusy o destabilizáciu spoločnosti.

1. Bezpečnostná politika

Naším cieľom je bezpečné a stabilné Slovensko, ktoré je schopné reagovať a spolu so spojencami čeliť možným hrozbám a prípadnej agresii. Chceme byť spoľahlivým a pevným spojencom v euroatlantickom hodnotovom, hospodárskom a vojensko-politickom priestore a účinne prispievať k vlastnej aj spoločnej obrane a bezpečnosti.

1. 1. Strategické dokumenty štátu

- Zabezpečíme dopracovanie, prerokovanie a schválenie základných strategických dokumentov v Národnej rade SR s čo najväčšou zhodou naprieč politickým spektrom.
- Prijmeme legislatívu na zabezpečenie pravidelnej revízie základných strategických dokumentov štátu.

1. 2. Jednotný systém obrany

- V spolupráci s rezortmi školstva, vnútra a zdravotníctva pripravíme koncepciu prípravy obyvateľstva a orgánov verejnej moci, vrátane programov aktualizovanej brannej výchovy na školách.
- Pripravíme návrh legislatívnych úprav, technické a organizačné podmienky v jednotlivých rezortoch, určiť nositeľov úloh a garantov prípravy.

1. 3. Komplexný systém reakcie štátu na krízy

- Zabezpečíme reálne prepojenie bezpečnostných zložiek štátu. Budeme plánovať a realizovať pravidelné precvičovanie spoločného pôsobenia kľúčových rezortov v rámci viacúrovňového národného krízového cvičenia, ktoré môže byť prepojené s medzinárodnými cvičeniami.
- Legislatívne upravíme pôsobnosť a uvedieme do rutinnej prevádzky moderné národné situačné centrum.

1. 4. Dlhodobý plán rozvoja obrany

- Zreálnime a aktualizujeme dostupné zdroje, nastavíme a vyvážime priority medzi modernizáciou techniky, personálom, výcvikom a rozvojom infraštruktúry.
- Budeme klásť dôraz na transparentnosť, zreformujeme systém riadenia projektov s rešpektovaním princípu hodnoty za peniaze,

na každú ucelenú spôsobilosť pripravíme realizačný program zahŕňajúci základné oblasti.

- Vytvoríme záväzný plán hlavných projektov vyzbrojovania a rozvoja obrany v podobe Štátneho programu vyzbrojovania so záväznými programami a garantovanými zdrojmi (schválený Národnou radou SR a realizovaný vládou SR). Prehodnotíme súčasné nákupy a preveríme, či sú zákonné, účinné a hospodárne.
- Využívanie simulačných technológií umožní podstatne zvýšiť kvalitu výcviku a súčasne vykonávať distribuovaný prepojený výcvik so spojencami a partnermi v rámci národného systému reakcie na krízy bez toho, že by bolo nutné robiť rozsiahle a mimoriadne nákladné presuny.
- Program rozvoja výcvikovej infraštruktúry a plán rozvoja simulačných technológií bude pevnou súčasťou dlhodobého plánu rozvoja rezortu a reálne ho premietneme do požiadaviek na obstarávanie novej výzbroje a techniky.
- Dáme prioritu na kritické veci, na ochranu ľudí vrátane monitorovania ovzdušia, pomoc pri katastrofách a plnenie spojeneckých záväzkov.
- Pre dlhodobú udržateľnosť a stabilitu budeme pri výbere a realizácii projektov hľadať čo najširšiu spoločenskú zhodu a maximálne využívať synergiu pri spoločnom obstarávaní so spojencami a EÚ.

2. Akcieschopné ozbrojené sily

Slovensko potrebuje plne profesionalizované, moderne vybavené, dobre vycvičené a interoperabilné ozbrojené sily. Schopné plniť úlohy a podieľať sa na kolektívnej obrane.

Modernizácia musí zabezpečiť postupný nárast ucelených vojenských spôsobilostí na plnenie určených úloh. Kritériom úspešnosti musí byť dobudovanie určených jednotiek ako nositeľov vojenských spôsobilostí, nie počet a rozsah realizovaných projektov alebo použitých zdrojov. Ozbrojené sily musia ponúkať atraktívnu službu. Chceme postupne dosiahnuť predpísané tabuľkové počty a základný vojenský potenciál v stave bezpečnosti a schopnosť jeho navýšenia cestou mobilizácie.

2. 1. Základný model Ozbrojených síl SR

- Definujeme potrebu a základné operačné požiadavky na kľúčové bojové a podporné spôsobilosti, ktoré zabezpečia súbežné plnenie troch základných úloh – vedenie operácií, vykonanie mobilizácie a poskytovanie podpory hostiteľskej krajiny posilám od spojencov.
- Súčasťou základného modelu bude moderná výcviková infraštruktúra, ktorá s podporou simulačných technológií môže zefektívniť a zintenzívniť výcvik jednotlivcov a vojenských formácií na všetkých úrovniach velenia.
- Naše ozbrojené sily nemôžu robiť všetko, chceme menšie, ale fungujúce ozbrojené sily s reálnymi úlohami a identifikovanými rizikami, interoperabilné so spojencami.
- Základný model schválime vo vláde a predložíme ho na schválenie parlamentom.

2. 2. Profesionálne aj dobrovoľne

- Vypracujeme nový systém aktívnych záloh ako okamžite dostupný nástroj na zvýšenie kapacít Ozbrojených síl SR v prípade potreby už v stave bezpečnosti – budeme vytvárať organické jednotky aktívnych záloh.
- Zachováme systém tvorby záloh na dobrovoľnej báze, eliminujeme nelegálne polovojenské skupiny a navrhneme nové formy dobrovoľnej vojenskej prípravy.

- Vypracujeme odbornú štúdiu a posúdime možnosti na vytvorenie špecializovanej organizácie na rozvoj dobrovoľnej vojenskej prípravy a branných aktivít s podporou štátu a navrhneme mechanizmus jej financovania alebo dotácií.

2. 3. Rozvoj vojenského zdravotníctva

- Vojenské zdravotníctvo musí udržiavať unikátny potenciál na operačné použitie ozbrojených síl a intervenciu štátu v prípade rozsiahlych mimoriadnych udalostí s veľkými stratami na zdraví a životoch, alebo pri masívnom ohrození verejného zdravia (napríklad v prípadoch prepuknutia nebezpečných pandémií alebo vzniku rozsiahlych prírodných či priemyselných katastrof).
- Je nutné definitívne stanoviť štruktúru vojenského zdravotníctva s jednotným velením a jasne určenými úlohami.
- Pri jeho financovaní je potrebné nájsť vhodnú kombináciu systému zdravotného poistenia a krízového intervenčného systému financovaného z rozpočtových zdrojov, ktorý bude garantovať udržiavanie kvalifikácie a odborný rast personálu vojenského zdravotníctva.

2. 4. Zatraktívnime profesionálnu vojenskú službu

- Aktualizujeme alebo pripravíme nový zákon o štátnej službe vojakov a vojačiek. Musíme reagovať na to, že vojenské povolanie z ekonomických dôvodov ako aj z dôvodu spoločenských zmien a spôsobu života stratilo do značnej miery svoju atraktívnosť a prestíž.
- Najcennejšou zložkou ozbrojených síl je kvalitný, kvalifikovaný, oddaný a dobre vycvičený personál.
- Pre správne fungovanie ozbrojených síl potrebujeme optimálnu kombináciu stabilizácie kvalitných vojakov a vojačiek a cyklickej obmeny najmä na najnižších funkciách.
- Je potrebné pokračovať v zmene nastavenia systému manažmentu vojenského personálu vrátane systému odmeňovania s dôrazom na najnižšie hodnosti a možnosť krátkodobých kontraktov.
- Vojenské povolanie je vysoko rizikové, značne obmedzujúce a vyžaduje si systém kompenzácií a sociálnych benefitov vrátane výsluhového zabezpečenia.

2. 5. Lepšie vojenské školstvo

- Vzťah k vlasti sa formuje už v mladom veku počas štúdia na strednej škole, štátom garantované stredné školstvo vytvára podmienky pre budúcu regrutáciu odborne zdatných ľudských zdrojov aj pre potreby ozbrojených síl.
- Zriadime špecializované vojensko-technické odbory na existujúcich stredných školách, môže to zvýšiť regrutačný zdroj kvalitného personálu.
- Posúdime možnosti pripraviť koncepciu a začať realizáciu vojensko-odbornej prípravy na vybraných stredných školách, alebo zriadiť rezortnú strednú školu.
- Štát by mohol takéto študijné programy podporiť príťažlivými aktivitami s vojenskou problematikou alebo systémom štipendií.
- Iniciujeme rokovania s partnermi o vytvorení regionálnej stredoeurópskej univerzity obrany.

Bezpečná a spravodlivá krajina

Bezpečnosť a obrana

3. Odolný štát s obranným potenciálom

Základom našej obrany zostane kolektívna obrana v rámci členstva v NATO. Sme však presvedčení, že musíme posilňovať aj obrannú spoluprácu členských krajín EÚ, najmä jej schopnosť reagovať na krízy v bezprostrednom susedstve.

Sme presvedčení, že je nevyhnutné posilňovať obrannú infraštruktúru, aby sme boli schopní reálne sa zapojiť do systému kolektívnej obrany. To si vyžiada aj podporu domáceho obranného priemyslu a zvyšovanie odolnosti štátu proti novým hybridným hrozbám.

3. 1. Prehlbovanie integrácie EÚ a NATO

- Podporujeme tesnejšiu obrannú spoluprácu v rámci EÚ a postupné budovanie spoločného európskeho piliera obrany v rámci NATO.
- Podporujeme získanie schopnosti EÚ vojenskými prostriedkami reagovať na krízy nevojnového charakteru v bezprostrednom susedstve.
- Podporujeme kontinuitu v plnení záväzkov voči spojencom vrátane výdavkov na obranu a ich štruktúru, pričom všetky navrhované opatrenia budú realizované len v rámci týchto zdrojov zmenou vnútorných priorít.

3. 2. Podpora a obranná infraštruktúra

- Aktualizujeme koncepciu podpory hostiteľskej krajiny a budovania a udržiavania obrannej infraštruktúry štátu, schválime ju vo vláde SR a zrealizujeme potrebné legislatívne, technické a finančno-ekonomické opatrenia.
- Slovenské obranné kapacity a potenciál sú obmedzené a v prípade väčšej krízy alebo vojenského ohrozenia potrebujeme podporu spojencov, ktorí výrazne zvýšia spoločný obranný potenciál. Pomoc spojencov bude účinná len za predpokladu, že vybudujeme systém podpory hostiteľskej krajiny spolu s nevyhnutnou infraštruktúrou pripravenou na prijatie spojencov.

3. 3. Podpora obranného priemyslu

- Vypracujeme a implementujeme národnú stratégiu využívania Európskych obranných fondov a podpory domáceho obranného priemyslu vrátane podpory perspektívnych hi-tech technológií.
- Vytvoríme systémové podmienky na podporu domáceho obranného priemyslu kompatibilného s NATO a jeho integráciu do medzinárodnej, vzájomne výhodnej spolupráce.
- Modernizácia ozbrojených síl musí byť využitá aj na transfer technológií a zaistenie bezpečnosti dodávok tovarov a služieb z miestnych zdrojov.

3. 4. Kybernetická bezpečnosť

- Vypracujeme koncepciu, aktualizujeme legislatívu a zabezpečíme realizáciu opatrení na posilnenie ochrany kybernetického priestoru.
- Personálne a materiálne vybavíme hlavného gestora kybernetickej bezpečnosti (NBÚ) a zaistíme účinnú koordináciu s orgánmi EÚ a NATO.

3. 5. Hybridné hrozby a dezinformácie

- Naši geopolitickí súperi častejšie používajú nové nástroje na presadzovanie svojich cieľov, na ktoré nie sme dostatočne pripravení. V slovenskom kontexte sú najvážnejšou formou hybridných hrozieb dezinformácie, ale patria sem aj kybernetické útoky, strategická korupcia, energetická politika či podpora extrémistických skupín. Túto oblasť považujeme za dôležitú a nadrezortnú. Opatreniam, ktoré navrhujeme, sme venovali samostatnú kapitolu (pozrite kapitolu HYBRIDNÉ HROZBY A DEZINFORMÁCIE).

4. Agilné a moderné spravodajské služby

V čase hybridných hrozieb musia spravodajské služby patriť ku kľúčovým aktérom v prvej línii obrany Slovenskej republiky. Musia však byť zásadne reformované, aby neboli nástrojom v rukách politikov a političiek a záujmových skupín. A musia slúžiť verejnému záujmu bez ohľadu na aktuálnu politickú moc. Súčasťou zmeny musí byť dôkladná demokratická kontrola parlamentu, súdov a v primeranej miere aj verejnosti.

4. 1. Očistenie a zefektívnenie NBÚ

- Národný bezpečnostný úrad (NBÚ) a systém bezpečnostných previerok zlyháva, najmä v prípade politicky exponovaných osôb a nominantov vládnucich strán. V dôsledku toho sú na funkciách vyžadujúcich bezpečnostnú spoľahlivosť jednotlivci s kontaktmi na toxické osoby. NBÚ musí prejsť dôslednou previerkou všetkých riadiacich funkcionárov a funkcionárok a vytvoriť účinné mechanizmy vnútornej kontroly.
- Navrhujeme posilniť kompetencie a kapacity NBU v oblasti kybernetickej bezpečnosti.

4. 2. Očistenie a zefektívnenie spravodajských služieb

- Zvýšime transparentnosť a zodpovednosť vedenia spravodajských služieb prostredníctvom neverejného, ale aj verejného vypočutia v parlamente s dôrazom na nomináciu kandidátov a kandidátok, ktorí majú primerané skúsenosti na prácu v kľúčových bezpečnostných pozíciách.
- Definujeme misiu spravodajských služieb. Oddelíme aktivity kriminálneho spravodajstva a prenecháme ich policajnému zboru. Zameriame činnosť Vojenského spravodajstva na vojenské spravodajské úlohy a spravodajskú ochranu Ozbrojených síl SR.
- Zvýšime aktivitu spravodajských služieb v oblasti hybridných hrozieb, dezinformácií či domácich polovojenských jednotiek a začneme proaktívnu, verejnú strategickú komunikáciu v týchto oblastiach.
- Budeme koordinovať spravodajskú spoluprácu prostredníctvom posilnenej Bezpečnostnej rady SR, pod ktorú presunieme Národné bezpečnostné a analytické centrum a vznikajúce Situačné centrum. Zvýšime dôraz na užitočnosť pri tvorbe analytických výstupov služieb pre koncových užívateľov jej produktov.
- Prijmeme nový zákon o SIS a vojenskom spravodajstve, ktorý bude reflektovať moderné trendy riadenia a využívania špecifických oprávnení spravodajských služieb a ich kontroly.

4. 3. Posilníme parlamentnú kontrolu

- Vytvoríme spoločný kontrolný výbor Národnej rady SR pre všetky spravodajské služby. Výbor vybavíme dostatočným zázemím a personálom, ktorý bude podporovať jeho činnosť vrátane aktívnej kontrolnej činnosti spravodajských služieb (pozrite aj časť VEREJNÁ SPRÁVA).
- Vytvoríme efektívny mechanizmus na preverovanie sťažnosti občanov a občianok na prekročenie právomocí spravodajských služieb. Sfunkčníme komisie podľa zákona na ochranu pred nelegálnym využívaním informačno-technických prostriedkov.
- Vytvoríme efektívny mechanizmus podľa medzinárodných štandardov pre whistle-blowerov a whistle-blowerky z prostredia spravodajských služieb.
- Budeme zverejňovať prierezové štatistiky v oblasti využívania špecifických oprávnení spravodajských služieb.

4. 4. Posilníme vonkajšiu kontrolu

- Vytvoríme špecifický súdny senát, ktorý bude mať dostatočné logistické a personálne zázemie na posúdenie žiadostí spravodajských služieb na nasadenie informačno-technických prostriedkov.
- Vytvoríme odbor Najvyššieho kontrolného úradu, ktorý bude mať oprávnenie efektívne kontrolovať vynakladanie finančných prostriedkov spravodajských služieb.
- Zavedieme mechanizmus súdneho preskúmania oprávnenia a primeranosti utajovania informácií.
- Zavedieme lehotu na utajovanie skutočností a automatickú expiráciu režimu utajenia.
- Odmietneme využívanie akýchkoľvek technológií umožňujúcich plošné a hromadné zbieranie informácií o ľuďoch.
- Presadíme vytvorenie nezávislej Generálnej inšpekcie bezpečnostných zložiek (viac v kapitole VNÚTORNÁ BEZPEČNOSŤ).

Gestori kapitoly

PAVEL MACKO

Generálporučík v zálohe, expert na obranu a bezpečnosť

MARTIN DUBÉCI

Odborník na obranu a bezpečnosť

Bezpečná a spravodlivá krajina
Bezpečnosť a obrana

Hybridné hrozby a dezinformácie

Bezpečnostná situácia v Európe a aj na Slovensku sa zásadne zmenila. Geopolitickí súperi EÚ a NATO ako je Rusko a Čína ale i neštátni aktéri ako Islamský štát (ISIS) využívajú na dosahovanie svojich cieľov nové nástroje, ktoré komplexne nazývame hybridné hrozby.

Cieľavedome kombinujú rôzne typy vplyvov a ohrození od kybernetických útokov, cez informačné a psychologické operácie, strategickú korupciu, energetickú politiku, podporu polovojenských a extrémistických skupín, zasahovanie do volieb, aktivity tajných služieb a diplomacie.

Dezinformácie sú v slovenskom kontexte v súčasnosti najvýznamnejšou formou hybridných hrozieb. V uplynulých rokoch došlo k radikálnej zmene v spôsobe, akým ľudia prijímajú a šíria informácie. Na internete a sociálnych sieťach vyhrávajú emotívne zafarbené hoaxy, dezinformácie a konšpiračné teórie, ktoré sa šíria rýchlosťou a v rozsahu ako nikdy predtým. Vznikajú komerčné biznis modely postavené na produkcii hoaxov a dezinformačné kampane sa stali významným nástrojom zahraničnej propagandy. Internet sa stal zdrojom radikalizácie jednotlivcov, na sociálnych médiách sa disproporčne dobre darí extrémistickým stranám a hnutiam.

1. Odolnejšie inštitúcie a spoločnosť

1. 1. Centrum pre hybridné hrozby a dezinformácie

- Po vzore mnohých krajín EÚ aj Slovensko potrebuje inštitúciu, ktorá sa bude systematicky a komplexne venovať mapovaniu, predchádzaniu a neutralizácii hybridných hrozieb a dezinformácií. Preto založíme Centrum pre hybridné hrozby a dezinformácie (pozri aj kapitolu ĽUDSKÉ PRÁVA).
- Cieľom centra bude analyzovať zraniteľnosť Slovenska voči jednotlivým druhom hybridných hrozieb, iniciovať legislatívne a organizačné zmeny a opatrenia na odstránenie zraniteľnosti.
- Centrum bude zvyšovať povedomie o hybridných hrozbách a dezinformáciách vo verejnosti a organizovať celoplošné informačné kampane.
- Centrum bude monitorovať informačnú mapu krajiny, včas identifikovať rýchlo sa šíriace dezinformácie, analyzovať ich potenciálny zásah a podporovať rezorty, ktorých sa to týka pri včasnej a efektívnej reakcii.
- Centrum bude analyzovať dlhodobé trendy a zadávať prieskumy verejnej mienky a systematicky spolupracovať s akademickou sférou a občianskym sektorom, vrátane podpory ich aktivít prostredníctvom grantovej schémy, pripravovať praktické cvičenia a simulácie zamerané na hybridné hrozby.

1. 2. Strategická komunikácia štátu

- Vytvoríme koncepciu strategickej komunikácie SR a na ňu naviazané rezortné akčné plány. Zriadime oddelenia strategickej komunikácie na kľúčových rezortoch. Štát sa musí stať proaktívnym silným komunikačným hráčom aj v online prostredí a mať jasnú, zrozumiteľnú, premyslenú a dlhodobú stratégiu toho, čo chce verejnosti hovoriť.
- Budeme aktívne komunikovať s verejnosťou na sociálnych sieťach, využívať moderné audiovizuálne formáty a pripravovať komunikačné kampane. Podporíme tvorbu pozitívnych príkladov a komunikačných výstupov obhajujúcich demokratické hodnoty.
- Aktívne budeme podporovať snahy EÚ o zvýšenie transparentnosti a zodpovednosti prevádzkovateľov sociálnych médií za obsah, ktorý je na nich šírený.

Po vzore mnohých krajín EÚ aj Slovensko potrebuje inštitúciu, ktorá sa bude systematicky a komplexne venovať mapovaniu, predchádzaniu a neutralizácii hybridných hrozieb a dezinformácií. Preto založíme Centrum pre hybridné hrozby a dezinformácie.

1. 3. Mediálna výchova

- Zaradíme mediálnu výchovu do vzdelávania v rámci existujúcich povinných predmetov. Mladí ľudia sú najzraniteľnejší, pretože najčastejšie sa dostávajú k informáciám na internete a sociálnych sieťach. Deti v školách musia nadobudnúť základnú odolnosť voči dezinformáciám a schopnosť orientovať sa v informačnom svete.
- Vytvoríme kurikulum mediálnej výchovy a program školení pre učiteľov a učiteľky v oblasti internetovej a mediálnej gramotnosti.
- Budeme podporovať a škálovať iniciatívy, ktoré organizujú diskusie a prednášky novinárov a novinárok alebo odborníkov a odborníčok na školách.

1. 4. Podpora médií

- Prijmeme nový zákon o digitálnych médiách, ktorý by zodpovedal prechodu mnohých médií na čisto digitálne platformy.
- Vyhradíme väčšie zdroje na tvorbu investigatívnej žurnalistiky vo verejnoprávnych médiách. Kvalitné médiá sú jedným z dôležitých liekov proti dezinformáciám.
- Prijmeme prísnejšie pravidlá pre posudzovanie koncentrácie vlastníctva v médiách (pozri aj časť VEREJNÁ SPRÁVA a kapitolu KULTÚRA).

2. Ako predchádzať hybridným hrozbám a eliminovať ich

2. 1. Kybernetická bezpečnosť

- Vyškolíme a zapojíme dobrovoľníkov a dobrovoľníčky, občiansku spoločnosť do ochrany informačného a kybernetického priestoru.
- Zavedieme kontinuálne vzdelávanie o princípoch ochrany pred kybernetickými útokmi ako súčasť školského vzdelávania.

2. 2. Proti strategickej korupcii

- Zabránime skrytej ekonomickej podpore a mocenskému alebo ekonomickému vplyvu na médiá, politické subjekty a štátnych predstaviteľov a predstaviteľky cudzími aktérmi.
- Rozšírime prvok cudzej moci ako kvalifikovanej skutkovej podstaty aj na trestné činy súvisiace s korupciou.
- Podporíme iniciatívy a projekty investigatívnej žurnalistiky (viac o protikorupčných opatreniach v kapitolách KULTÚRA, SPRAVODLIVOSŤ a časť VEREJNÁ SPRÁVA).

2. 3. Polovojenské a extrémistické skupiny

- Definujeme v právnom poriadku Slovenskej republiky pojem polovojenská skupina.
- Vytvoríme pre mladých ľudí atraktívne, nízkoprahové alternatívy pod dozorom štátu (pozri aj kapitoly VZDELÁVANIE a BEZPEČNOSŤ A OBRANA).
- Zavedieme spoluprácu s cudzou mocou ako kvalifikovanú skutkovú podstatu vybraných trestných činov.
- Obnovíme explicitný zákaz ozbrojovania politických strán.
- Vytvoríme informačný kanál s tematikou brannej výchovy.

2. 4. Ovplyvňovanie volieb

- Prijmeme špecifickú legislatívu upravujúcu vedenie volebnej kampane v prostredí internetu a sociálnych sietí.
- Zavedieme povinnosť informovania o zadávateľoch všetkých online politických reklám.
- Zavedieme princíp zverejňovania konečného príjemcu výhod

ako podmienky podpory politických strán, kandidátov a kandidátok v kampani.

- Vytvoríme pracovnú skupinu pre bezpečnosť volieb, ktorá dokáže v reálnom čase efektívne vyhodnocovať a reagovať na kybernetické a informačné operácie.
- Zvýšime informovanosť a kapacity volebných štábov brániť sa pred kybernetickými útokmi.

Gestori kapitoly

Odborník na dezinformácie

Odborník na hybridné hrozby a dezinformácie

Zahraničné veci

Slovenská republika musí dospieť aj vo svojej európskej a zahraničnej politike. Musí začať využívať svoj potenciál ako dobre integrovaná krajina v najprestížnejších skupinách svetovej politiky.

Členstvo v EÚ, NATO, OECD, ako aj dobré susedské vzťahy nám dávajú najlepšie predpoklady presunúť sa z pasívnej do oveľa aktívnejšej polohy. Existujúca pasivita poškodzuje záujmy a postavenie Slovenska v dlhodobom horizonte. Nejde iba o získanie prestíže, ale o investíciu do zásadnejšej a stabilnejšej pozície našej krajiny v klube ekonomických a demokratických premiantov a k adekvátnejšiemu príspevku Slovenska ako 40. najbohatšej krajiny sveta (HDP na obyvateľa) k riešeniu globálnych výziev a rizík.

Tieto investície sa prejavia vo zvýšení dôveryhodnosti Slovenska ako značky, a teda bezpečného prístavu pre investície, inovácie aj ľudský kapitál.

Pre Slovensko je kľúčové dosiahnuť novú rovnováhu vo vzťahoch medzi susedmi vo V4 a západoeurópskymi partnermi. Cieľom je presunúť ťažisko európskej spolupráce v strategických a politických otázkach z formátu V4 na nových partnerov, s ktorými zdieľame hodnoty a spoločnú víziu Európy, no zachovať pritom existujúcu kvalitu susedskej a regionálnej spolupráce. Je tiež dôležité preklopiť vzťah k európskej integrácii od dôrazu na medzivládny princíp k podpore komunitárneho modelu so silnými a nezávislými spoločnými inštitúciami, ktoré maximalizujú záujmy menších štátov.

Slovensko by malo navýšiť rozvojovú pomoc (hlavne bilaterálnu), a to v oblastiach, ktoré sú zásadné z hľadiska globálnej udržateľnosti a stability a kde Slovensko dokáže ponúknuť pridanú hodnotu. Naša ekonomická diplomacia musí ísť ruka v ruke so záujmami a špecifikami nášho hospodárstva, ako aj s cieľmi o tom, ako má naša krajina vyzerať v očiach okolitého sveta.

Slovensko musí byť krajinou s modernou kultúrnou identitou, ktorá sa stane pevnou súčasťou brandingu krajiny. Bude hrať dôležitú a kľúčovú úlohu pri diplomatických aktivitách s cieľom vybudovať značku a zvyšovať mieru participácie Slovenska na dôležitých medzinárodných diplomatických fórach a misiách (viac v kapitole KULTÚRA).

Naša európska a zahraničná politika musí byť presadzovaná najkvalitnejšími ľuďmi, ktorých rezort na túto misiu vie ponúknuť. Je čas na novú profesionálnu personálnu politiku na rezorte zahraničných vecí a iných rezortoch, ktoré rozvíjajú európske či zahraničné vzťahy. Zahraničná politika musí byť svieža, inovatívna, schopná rozpoznávať globálne riziká, otvorená spolupráci a koncentrovaná na ťažiskové body.

Je čas na novú profesionálnu personálnu politiku na rezorte zahraničných vecí a iných rezortoch, ktoré rozvíjajú európske či zahraničné vzťahy. Zahraničná politika musí byť svieža, inovatívna, schopná rozpoznávať globálne riziká, otvorená spolupráci a koncentrovaná na ťažiskové body.

V strategických otázkach sa budeme usilovať o spojenectvá s členskými štátmi EÚ, ktoré zdieľajú našu víziu a hodnoty.

1. Zahraničnopolitické ukotvenie Slovenska

1. 1. Kritický dialóg s Ruskom

- Budeme jednoznačne obhajovať spoločné pozície EÚ v bilaterálnych vzťahoch s Ruskou federáciou, vrátane trvania sankčného režimu, kým nedôjde k naplneniu Minských dohôd.
- Pri každom bilaterálnom stretnutí pripomenieme neuznanie Krymu a nastolíme tému agresie na východnej Ukrajine ako podmienku zlepšenia obchodných a politických vzťahov.
- Nebudeme sa stretávať s osobami na sankčnom zozname EÚ, ani ich pozývať na Slovensko.
- Podporíme Magnitsky Act na úrovni EÚ, ale zároveň budeme podporovať otvorenosť v otázke selektívneho uvoľňovania vízového režimu pre študentov a študentky, výskumníkov a výskumníčky, umelcov a umelkyne.

1. 2. Globálne výzvy

- Pri zachovaní existujúcich bezpečnostných väzieb v rámci NATO sa vymedzíme voči aktuálnej obchodnej a klimatickej politike USA v súlade s prioritami EÚ.
- Budeme podporovať EÚ v otázke jadrovej dohody s Iránom, izraelsko-palestínskeho konfliktu a všeobecne zachovania multilaterálneho poriadku a medzinárodného práva. Pre Slovensko je strategicky kľúčové zastaviť dnešný rozvrat.

1. 3. Vzťahy s Čínou

- Urobíme audit existujúcich bilaterálnych obchodných a investičných vzťahov s Čínou (výhodnosť zotrvávania v 16+1 a projektu Hodvábnej cesty). Zoberieme do úvahy najnovší vývoj a geopolitické dôsledky rastúceho čínskeho vplyvu v EÚ a východnej Európe.
- Jednoznačne podporíme nástroje na ochranu proti priemyselnej špionáži (návrhy na posilnenie právomoci Európskej komisie pri zahraničných prevzatiach technologických firiem z EÚ, podpora koordinovaného postupu EÚ pri budovaní 5G a podobne).

1. 4. Partnerstvo v rámci V4

- Prehodnotíme doterajšiu prax, kde V4 predstavuje základný politický rámec pre realizáciu našich záujmov v Rade EÚ. V strategických otázkach týkajúcich sa budúcnosti EÚ má Slovensko bližšie k iným členským štátom než k zvyšku V4. Tento stav musíme reflektovať aj v snahe o budovanie nových partnerstiev a koalícií.
- V4 zostane dôležitým nástrojom regionálnej a cezhraničnej spolupráce, ako aj koordinácie vo vybraných sektorových agendách EÚ (kohézna politika, Východné partnerstvo).

1. 5. Strategické partnerstvá

- V strategických otázkach sa budeme usilovať o spojenectvá s členskými štátmi EÚ, ktoré zdieľajú našu víziu a hodnoty. Okrem Nemecka a Francúzska sa budeme usilovať o strategické partnerstvá s menšími proeurópskymi, najužšie integrovanými a aktívnymi členskými štátmi (Pobaltie, Fínsko, Slovinsko, Rakúsko, Portugalsko), alebo o ad hoc koalície s reformnými vládami v jednotlivých sektorových oblastiach.
- Budeme investovať (aj do ľudských zdrojov) do nových bilaterálnych formátov strategického partnerstva (štruktúrovaného dialógu, prípadne G2G) podľa vzoru Nemecka a Francúzska s týmito novými partnermi.
- K úrovni zastúpenia Slovenska na koordinačných stretnutiach V4 pred Európskou radou a formáciami Rady budeme pristupovať takticky.
- Podporíme kreatívne inštitucionálne riešenia na prehĺbenie spolupráce s vedením Európskej komisie a s Európskym parlamentom zodpovedajúce záujmu Slovenska na fungujúcom komunitárnom princípe, silných a nezávislých európskych inštitúciách.
- Zefektívnime vnútorné mechanizmy koordinácie európskych záležitostí a posilníme kapacity a postavenia Úradu vlády SR v koordinácii, politickej komunikácii a implementácii európskej politiky.
- Budeme aktívnejšie pristupovať k Južnému Partnerstvu v rámci Európskej susedskej politiky na podporu členských štátov EÚ na juhu, najmä v kontexte rastúcich hrozieb spojených s klimatickou zmenou.

2. Podpora ďalšej integrácie EÚ

2. 1. Integračné projekty

- Podporíme opatrenia vedúce k dokončeniu existujúcich veľkých integračných projektov ako je plne fungujúca Energetická únia.
- Podporíme dokončenie jednotného trhu v službách a digitálnych službách a sociálny pilier (minimálne sociálne štandardy).
- V rámci eurozóny budeme presadzovať bankovú a fiškálnu úniu s vlastným rozpočtom a ministrom financií EÚ s politickou zodpovednosťou.
- Budeme hľadať spoločné legislatívne a rozpočtové nástroje na zmierňovanie vplyvov robotizácie na trh práce.

2. 2. Odolnejšia únia

- Podporíme rozšírenie právomocí a pôsobnosti Úradu európskeho prokurátora na boj proti organizovanému zločinu, korupcii a terorizmu a strategickú ambíciu vytvoriť podobnú štruktúru v oblasti vyšetrovania s dlhodobým cieľom vytvorenia európskej FBI.
- Podporíme Európsky mechanizmus demokracie a vlády práva (nielen peer-review, ale pravidelný monitoring všetkých členských krajín s možnosťou sankcií a podmienenosti vo vzťahu k čerpaniu zdrojov z rozpočtu EÚ).
- Budeme presadzovať silnú spoločnú zahraničnú a bezpečnostnú politiku EÚ. Okrem iného to znamená prechod na väčšinové hlasovanie vo vybraných oblastiach, zvlášť pri implementácii rozhodnutí EÚ, strategickom operačnom veliteľstve EÚ, spoločnom financovaní vojenských misií, spoločnom vývoji a nákupe. Dlhodobou ambíciou je vytvorenie ozbrojených síl EÚ.
- Podporíme pretvorenie Frontexu na reálnu Pobrežnú a pohraničnú službu posilnením jeho mandátu a financovania.
- Podporujeme boj s nelegálnou migráciou a účinnejšiu návratovú politiku na základe dohôd s tretími krajinami a finančnej pomoci EÚ tretím krajinám. Podporujeme snahy o efektívnu a spravodlivú reformu Dublinského systému a užšiu spoluprácu EÚ v rámci spoločného azylového priestoru s cieľom minimalizovať chaotické presuny žiadateľov o azyl. Rozhodnutia o udelení azylu musia zostať naďalej v rukách členských krajín.

2. 3. Podporujeme rozširovanie EÚ

- Podporujeme ďalšiu politiku rozšírenia, zvlášť vo vzťahu k najlepšie pripraveným krajinám na členstvo v EÚ na západnom Balkáne.
- Pre Slovensko je kľúčová európska budúcnosť Ukrajiny a aktívna politika Východného partnerstva.

3. Kvalitnejšia, otvorenejšia a transparentnejšia politika

Je nevyhnutné profesionalizovať slovenskú diplomaciu. Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR potrebuje silné vedenie, ktoré nebude váhať zaviesť potrebné zmeny v kariérnom systéme či vo vzdelávaní. Cieľom pracovníka a pracovníčky ministerstva nemá byť vycestovať za každú cenu, súťažiť o prestíž alebo komfort krajiny, kde je vyslaný.

3. 1. Lepšia diplomacia

- Je nevyhnutné odstrániť negatívne motivácie v platovej oblasti, okrem iného aj vysoké platové rozdiely medzi vyslaním a pôsobením v centrále. Začneme transparentné výberové konania na vyslania s vopred stanovenými kritériami obsadzovania pozícií.
- Každé vyslanie všeobecného alebo špecializovaného diplomata a diplomatky musí nadväzovať na priority a prácu predošlého. Túto kontinuitu, ako aj adresár kontaktov a vzťahov, treba štandardizovať.
- Urobíme zásadnú zmenu systému manažmentu ľudských zdrojov postavenú na transparentnom obsadzovaní pozícií aj z externého prostredia (rovnako juniorských pozícií, ako aj „vyslania"), systematickom budovaní personálnych kapacít, špecializácii diplomatov a diplomatiek podľa ich tematického zamerania.
- Zmeníme systém rotácií, v ktorom prioritu dostane tematická, odborná a jazyková „blízkosť" pozície na zastupiteľskom úrade alebo v štruktúre ministerstva.
- Sfunkčníme a zefektívnime Diplomatickú akadémiu v rámci ministerstva, a to aj cez priorizáciu zdrojov v jej prospech v rámci existujúceho rozpočtu rezortu.
- Na základe auditu zmeníme organizačnú štruktúru ministerstva, posilníme kľúčové odbory a prijmeme strategické rozhodnutia o budúcej sieti zastupiteľských úradov. Nie je potrebné navyšovať celkový počet diplomatov a diplomatiek, ale čiastočne ich obmeniť.
- Zameriame sa na podporu diplomatickej kariéry žien s cieľom zvýšiť ich zastúpenie v diplomatickom zbore a na vedúcich pozíciách. Pripravíme praktické riešenie postavenia partnerov a partneriek LGBTI diplomatov a diplomatiek.

3. 2. Koordinácia a podpora

- Vypracujeme audit koordinácie európskych záležitostí a prijmeme rozhodnutie o jeho zefektívnení.
- Budeme uplatňovať stratégiu systematickej podpory Slovákov usilujúcich o posty v európskych inštitúciách.
- Využijeme skúsených diplomatov a diplomatky na dôchodku a vytvoríme pre nich poradcovské pozície na rezortoch zohľadňujúce ich skúsenosti a predošlé vyslania.

3. 3. Transparentnosť a otvorenosť zahraničnej politiky

- Rozšírime a posilníme profesionálny tím na cielenú zrozumiteľnú komunikáciu s verejnosťou o zahraničnopolitických témach. Bude komunikovať preventívne a proaktívne oficiálne pozície Slovenska, vysvetľovať ich a systematicky brániť šíreniu dezinformácií (viac v kapitole HYBRIDNÉ HROZBY A DEZINFORMÁCIE).
- V mene zefektívnenia komunikácie a racionalizácie prevádzkových nákladov zvážime koncept Enterprise Slovakia, ktorý by zastrešoval aktivity SBA/SIEA/SARIO/SUZA, alebo ich pozostatky.
- Vypracujeme koncepciu pôsobenia Slovenska v EÚ, pravidelne aktualizovanú strednodobú stratégiu, ktorá zadefinuje záujmy a obsahové priority v EÚ.
- Posilníme štruktúry venujúce sa globálnym trendom a rizikám, aby zohrávali aktívnu úlohu v slovenskom politickom a verejnom diskurze.

3. 4. Zahraniční Slováci a Slovenky

- Znalosti a schopnosti zahraničných Slovákov a Sloveniek môžeme využiť aj posilnením ich väzieb k domovskej krajine. Napríklad možnosťou voliť poštou nielen v parlamentných, ale aj v prezidentských, európskych a regionálnych voľbách.
- Uľahčíme návraty domov jednoduchšou administratívou pri uznávaní zahraničných kvalifikácií, atraktívnymi a administratívne nenáročnými realokačnými grantmi pre Slovákov a Slovenky zvažujúcich návrat do vlasti. Budeme aktívne vyhľadávať úspešných zahraničných Slovákov do vedúcich pozícií vo verejnej správe.
- Zahraničným Slovákom a Slovenkám umožníme nadobudnúť dvojité občianstvo.

4. Rozvojová spolupráca

4. 1. Posilníme spoluprácu

- V súlade s medzinárodnými záväzkami Slovenska budeme postupne zvyšovať rozpočet oficiálnej rozvojovej spolupráce smerom k 0,33 % HNP s dôrazom na proporčné navyšovanie bilaterálnej časti rozvojovej spolupráce ako významného nástroja slovenskej zahraničnej politiky.
- Zmeníme v súčasnosti platnú Strednodobú stratégiu oficiálnej rozvojovej spolupráce tak, aby jednoznačnejšie formulovala obsahové a geografické priority Slovenska s cieľom ich zúženia a koordinovanejšieho zacielenia. Zohľadníme slovenské kapacity a expertízu, ako aj globálne ciele.

4. 2. Zlepšíme koordináciu

- Zlepšíme koordináciu a koherenciu politík jednotlivých štátnych orgánov v oblasti rozvojovej spolupráce, sfunkčníme Koordinačný výbor pre rozvojovú spoluprácu SR.
- Zlepšíme spoluprácu rezortu zahraničných vecí s mimovládnymi rozvojovými organizáciami, ktoré sú kľúčovými aktérmi realizácie bilaterálnej rozvojovej spolupráce. Stransparentníme a spružníme systém dotácií na realizáciu humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce.
- Preskúmame možnosti užšej koordinácie bilaterálnej rozvojovej pomoci s krajinami s rovnakými tematickými a geografickými cieľmi ako Slovensko.

4. 3. Hodnotenie a podpora

- Vytvoríme systém monitoringu a hodnotenia multilaterálnej i bilaterálnej rozvojovej spolupráce Slovenska. Cieľom je zvyšovať kvalitu podporovaných intervencií v súlade s princípom „hodnota za peniaze“ a zabezpečovať súlad so zahraničnopolitickými prioritami.
- Vyhodnotíme doterajšie fungovanie systému „rozvojových diplomatov“. Vytvoríme funkčný systém podpory jednotlivých aktérov humanitárnej pomoci a rozvojovej spolupráce priamo v tretích krajinách prostredníctvom zastupiteľských úradov.

5. Ekonomická, kultúrna a environmentálna diplomacia

Rezort zahraničných vecí je hlavným koordinátorom ekonomickej diplomacie, keďže pod neho spadajú zastupiteľské úrady. Preto treba zmeniť komunikáciu medzi všetkými rezortmi a inštitúciami a vybudovať zdieľanú expertízu pod vedením rezortu zahraničných vecí a jeho zastúpení po svete.

Kultúra je významný prvok vonkajších a zahraničných vzťahov – prostredníctvom rôznych typov kultúrnych a spoločenských tém a projektov sa dá vytvárať nový typ kultúrnej diplomacie, ktorá bude koncepčne pracovať s bilaterálnymi a multilaterálnymi vzťahmi Slovenska v zahraničí, nadväzovať na spoločné či problematické témy a vytvárať nový typ vzťahov zameraných na väčšiu kultúrnu otvorenosť a riešenie kultúrnych konfliktov.

Prístup Slovenska ku klimatickej zmene musí nasledovať vyspelé európske krajiny. Je dôležité sa aktívnejšie angažovať vo svetovej iniciatíve potlačenia dôsledkov klimatických zmien či už doma alebo vo svete.

5. 1. Ekonomická diplomacia

- Ekonomických alebo inovačných diplomatov a diplomatky budeme koordinovať z jedného centra, a to na základe jasne stanovenej stratégie a zúčtovateľných cieľov, ktoré treba dosiahnuť. Tie by mali byť stanovované bez ohľadu na zmeny vlád, keďže strategické priority hospodárskej politiky sa nemenia voľbami.
- Stratégia ekonomickej diplomacie musí obsahovať aj merateľné ciele, s ktorými sú ekonomickí diplomati a diplomatky vysielaní. Ich ciele budú určovať hospodársky orientované ministerstvá a koordinovať ministerstvo zahraničných vecí.
- Výber ekonomických diplomatov a diplomatiek otvoríme podnikateľskému sektoru za jasne určených podmienok a transparentných pravidiel.
- Vytvoríme pravidlá sponzoringu súkromných spoločností pri aktivitách Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR, aby boli vzájomné vzťahy transparentné a motivujúce.

5. 2. Kultúrna diplomacia

- Presadíme reformu kultúrnych inštitútov, vytvoríme jednotnú značku Slovak Institute.
- Prehodnotíme a sfunkčníme existujúcu stratégiu brandingu Slovenska (Good Idea Slovakia) tak, aby sme sa vrátili k pôvodnému ambicióznemu plánu z roku 2016 s cieľom zlepšiť pozíciu v existujúcich Nation Brand indexoch (viac informácií v kapitole KULTÚRA).

5. 3. Environmentálna diplomacia

- Definujeme politiku zmierňovania klimatických zmien a adaptácie na ne ako fundamentálnu časť verejného záujmu a aj strategického záujmu Slovenskej republiky (pozrite aj kapitolu ŽIVOTNÉ PROSTREDIE).
- Posilníme angažovanosť vrchných predstaviteľov a predstaviteliek Slovenska v medzinárodných rokovaniach a podujatiach zaoberajúcich sa tematikou klimatickej zmeny.
- Zohľadníme environmentálne vplyvy pri vykonávaní zahraničnej politiky (investície, lobing a podobne).
- Podporíme ambicióznu klimatickú politiku EÚ (uhlíková neutralita do roku 2050, znižovanie emisií o 55 % do roku 2030, podpora biodiverzity, zladenie poľnohospodárskej politiky a klimatických cieľov) s dôrazom na spoločné nástroje na zmiernenie vplyvov zelenej transformácie.
- Budeme podporovať fungovanie a prehlbovanie Energetickej únie ako prvku bezpečnosti a kontroly vplyvu výroby energie na životné prostredie v členských štátoch. To zahŕňa diverzifikáciu zdrojov energie, odstraňovanie technických a regulačných obmedzení medzi štátmi EÚ, spoločnú podporu zvyšovania energetickej účinnosti (nové kotle, zatepľovanie), dôsledné dodržiavanie spoločne stanovených klimatických cieľov a podporu nových inovatívnych nízkouhlíkových technológií.

Gestori kapitoly

IVAN ŠTEFUNKO

Spoluautor programu PS/SPOLU, odborník na EÚ, medzinárodné vzťahy a inovácie

VLADIMÍR BILČÍK

Europoslanec a odborník na zahraničnú a európsku politiku.

DALIBOR ROHÁČ

Odborník na zahraničnú a hospodársku politiku

MICHAL ŠIMEČKA

Europoslanec, odborník na zahraničnú politiku

Silná ekonomika

Slovensko v poslednom desaťročí ekonomicky rástlo vďaka nízkej cene práce a vysokej dostupnosti pracovnej sily. Aj preto sme sa stali lídrom automobilovej výroby. Tento model nášho úspechu sa postupne vyčerpal. Stojí pred nami nová výzva transformovať Slovensko na modernú ekonomiku s motivovanými podnikateľmi a zaujímavými príležitosťami.

Budúcnosť Slovenska musí stáť na kvalitnej pracovnej sile, inováciách, digitalizácii a modernej infraštruktúre. Našou víziou je urobiť zo Slovenska ekonomického a digitálneho lídra celého regiónu. Úspech však musí byť rovnomerne rozložený. Nikoho nesmieme nechať bokom, preto chceme zabezpečiť rast miezd, podporiť drobných podnikateľov v poľnohospodárstve a rázne pristúpiť k odstraňovaniu regionálnych rozdielov.

Zamestnanosť, sociálne veci a rodina

Slovensko je krajinou, ktorá má zásadný problém. Generácia narodená medzi rokmi 1970 až 1985 je v súčasnosti silnou generáciou v najproduktívnejšom veku, na ktorej je založený ekonomický rozvoj Slovenska.

V posledných rokoch v čase ekonomického rastu Slovensko preto v zásade nemá problém s financovaním priebežného dôchodkového systému. Máme najnižšiu nezamestnanosť v novodobej histórii Slovenska, slušný rast miezd a tým pádom i prudký nárast príjmov verejných rozpočtov.

Skrytý dlh, ktorý má Slovenská republika už teraz voči starším ľuďom, je však daný nedostatkom ponuky sociálnych služieb. Aktuálne pomerne uspokojivý stav nebude trvať večne. Už po roku 2030 sa pomer pracujúcich a dôchodcov začne zhoršovať. Silné ročníky 1970 až 1985 budú poberať dôchodky, ale v produktívnom veku budú ročníky 1990 až 2010, ktoré sú veľmi slabé. Sme presvedčení, že na prichádzajúcu vlnu problémov sa musíme zodpovedne pripraviť už teraz, o pár rokov bude neskoro.

1. Opatrenia na podporu rodiny

Chceme žiť v spoločnosti, v ktorej každé dieťa bude mať rovnaké a dobré šance v živote uspieť. Aby sme to dosiahli, musia mať všetky deti šancu rozvíjať svoj potenciál už v skorom veku. V súčasnosti je Slovensko na chvoste krajín v počte detí v škôlkach a jasliach. Dosiahneme preto, aby každé dieťa malo miesto v reálne dostupnej škôlke. Bez ohľadu na to, či je z Bratislavy, Fiľakova alebo rómskej osady. Bez ohľadu na to, či je zdravé alebo má zdravotné problémy.

Rodičia musia mať možnosť venovať sa svojim deťom. To v súčasnosti vzhľadom na nepružné nastavenie systému materských a rodičovských dávok nie je možné. Zároveň prakticky neexistujú čiastkové úväzky. Aby rodičia mohli byť na „dovolenke“ so svojím dieťaťom, musia väčšinou naplno prerušiť pracovnú kariéru.

1. 1. Dostupná a kvalitná starostlivosť o deti

- Presadíme zákonnú garanciu miesta v materskej škole pre všetky deti od troch rokov. Vzhľadom na nevyhnutnosť investovať do kapacít voľných miest pôjde o projekt prekračujúci jedno volebné obdobie. Na konci prvého volebného obdobia je cieľom zabezpečiť garantované škôlky pre 4-ročné deti.
- Zavedieme tzv. detské skupiny. Posilníme transparentnosť kritérií prijímania detí do materských škôl.

1. 2. Finančná podpora rodiny

- Zavedieme samostatné dobrovoľné nemocenské poistenie pre doktorandky ako možnosť na získanie materského.
- Zvýšime pružnosť čerpania materských a rodičovských príspevkov cez variabilnosť doby čerpania, pomer zapojenia a výšky príspevku podľa potrieb rodičov. Zjednodušíme a sprehľadníme priznávanie a výpočet materského.
- Zvýšime rodičovské príspevky aj pre rodičov, ktorí nepoberali materské (ak bude na jeseň 2019 schválené zvýšenie len pre rodičov, ktorí poberali materské).
- Zvýšime rodičovské príspevky pre rodiny s viacerými deťmi vo veku do troch rokov.
- Zavedieme otcovské voľno počas prvých dvoch týždňov od narodenia dieťaťa ako novú dávku zo sociálneho poistenia.
- Umožníme daňový bonus na deti aj pre živnostníkov v strate.
- Štát bude platiť poistné na dôchodkové poistenie aj za rodiča, ktorý sa stará o dieťa a súčasne pracuje, ak jeho príjem nepresiahne 60 % priemernej mzdy.

1. 3. Účinná pomoc a podpora

- Zvýšením kvality a dostupnosti zdravotnej starostlivosti pre ženy zaistíme dôstojné pôrody a popôrodnú starostlivosť.
- Zlepšíme dostupnosť centier na pomoc rodičom a deťom, prevenciu krízy v rodine a podporu mediácie. Sústredíme sa na špecifickú podporu osamelých rodičov vychovávajúcich deti.
- Zlepšíme pomoc rodinám s deťmi so zdravotnými problémami a neštandardným vývinom cez skorú, rýchlu a funkčnú podpornú sieť pre rodičov. Sústredíme sa na dostupnosť včasnej intervencie ako súčasti komunitných služieb a dostupnosť asistentov pre deti so zdravotným postihnutím.

1. 4. Silnejšia právna ochrana

- Zvýšime účinnosť vynucovania dodržiavania rozhodnutí súdov a zvýšime minimálne výživné na úroveň životného minima na dieťa. Prijmeme Detský zákonník ako komplexnú právnu normu, kde zadefinujeme a sprehľadníme práva a povinnosti voči deťom, čo prispeje k výraznému zrýchleniu všetkých konaní.
- Budeme podporovať všetky formy rodiny a rodičovstva cez právnu úpravu vzťahov nezosobášených párov, ktoré žijú v inej forme spolužitia ako je manželstvo (viac informácií v kapitole ĽUDSKÉ PRÁVA).

2. Dôchodky a dôstojné starnutie

Súčasné aj budúce generácie si zaslúžia slušný dôchodok. Zachováme tri dôchodkové piliere. Prvý pilier štátny s výraznou mierou solidarity, druhý pilier povinný, súkromný, zásluhový a tretí pilier štátom podporovaný, súkromný a dobrovoľný. Dôchodkový systém musí byť stabilný, preto nebudeme výraznejšie zasahovať do jeho súčasnej podoby. Musí zabezpečiť dôstojný život počas staroby, nenabádať na morálny hazard (napríklad možnosťami neplatiť odvody alebo vybrať úspory ihneď po začiatku dôchodku) a nepôsobiť ako možnosť optimalizácie daní pre bohatých.

Dôchodkový systém musí dobre slúžiť ľuďom. Dôchodkový strop v Ústave SR nepovažujeme za vhodné riešenie a vyjadrujeme vôľu túto časť vyňať. Presadzujeme čo najpružnejší odchod do dôchodku pri zohľadnení zdravotného stavu a možnosti pracovať, umožníme rodinné dôchodky. Pri akýchkoľvek budúcich diskusiách k dôchodcom a dôchodkyniam by mal byť dôsledne zohľadnený aspekt rodovej neutrality a rovnosti. Súčasťou skutočnej solidarity v dôchodkovom, resp. odvodovom systéme je spravodlivé zníženie odvodov. Najmä nízkopríjmovým zamestnancom a živnostníkom.

Slovensko má skrytý dlh voči starším ľuďom spôsobený nedostatkom ponuky sociálnych služieb. Týka sa to počtu miest, kvality i rôznorodosti služieb. Napriek tomu, že sa objem prostriedkov vyčlenených na sociálne služby od roku 2018 významne zvýšil, je naďalej nedostatočný. Nejasné či neexistujúce sú systémové pravidlá, ktoré by zaväzovali samosprávy k financovaniu sociálnych služieb. Problémom je aj nevýhodné postavenie neverejných poskytovateľov pri financovaní sociálnych zariadení.

Nedostatok financií cítiť pri poskytovaní terénnej sociálnej práce, v mnohých prípadoch na báze finančne neudržateľných krátkodobých projektov. Práca opatrovateľov a opatrovateliek je slabo ohodnotená, kamenné zariadenia nemajú peniaze na odmeňovanie ani na splnenie zákonných nárokov zamestnancov. Neexistuje jednotný systém posudkovej činnosti. Nie je doriešené prepojenie sociálnych služieb a poskytovania zdravotnej starostlivosti. Neexistuje jednotný register sociálnych služieb. Všetky tieto chyby a nedostatky chceme napraviť.

2. 1. Slobodnejší dôchodok

- Zavedieme pružnejšie možnosti odchodu do dôchodku. Umožníme skorší odchod do predčasného dôchodku (s adekvátnym znížením vypočítanej penzie). Zavedieme súbeh 50 % dôchodku a 50 % úväzku (tzv. preddôchodok).
- Navrhneme možnosť dobrovoľného zdieľania dôchodkových práv manželov, partnerov a partneriek s deťmi.
- Zlepšíme prácu Sociálnej poisťovne ako inštitúcie pre ľudí, ktorá si plní informačné povinnosti, je zodpovedná za efektívnosť poskytovaných služieb a skracovanie lehôt na priznávanie dávok.

2. 2. Spravodlivejšia výška dôchodku

- Zmeníme výpočet dôchodku s dôrazom na masu zaplatených odvodov (pri ohraničení na maximálny vymeriavací základ platný v danom roku) a na počet rokov dôchodkového poistenia.
- Zavedieme odkázanostný dôchodok v druhom a treťom pilieri na financovanie dlhodobej starostlivosti pri odkázanosti.
- Dofinancujeme dôchodky politickým väzňom a väzenkyniam. Zdaníme výsluhové dôchodky príslušníkov a príslušníčok Štátnej bezpečnosti.

2. 3. Lepšie sociálne služby

- Pripravíme nový zákon o sociálnych službách a zákon o dlhodobej zdravotnej starostlivosti v spolupráci so širokým okruhom odborníkov a odborníčok. Zjednotíme a zjednodušíme systém posudkovej činnosti (pozrite aj kapitolu ZDRAVÉ SLOVENSKO).
- Presadíme dôsledné viaczdrojové financovanie. Zásadne zvýšime príspevky od štátu s naviazaním na stupeň odkázanosti (v desiatkach miliónov eur ročne). Uplatníme princíp rovnakého pohľadu na sociálnu službu bez ohľadu na zriaďovateľa. Príspevok od štátu a samosprávy pôjde za občanom a občiankou, s preferenciou služieb v domácom prostredí.
- Zavedieme register sociálnych služieb. Budeme dbať o pokrytie celého územia Slovenska. Vypracujeme systém kvality a hodnotenia.
- Financovanie sociálnych služieb nastavíme tak, aby boli spokojní zamestnanci a zamestnankyne v sociálnych službách. Zariadenia musia byť schopné naplniť mzdové požiadavky a odvodové povinnosti. Jedným z cieľov je návrat opatrovateliek a opatrovateľov na Slovensko.

3. Zamestnanosť, lepšia práca a slušný život

Chceme žiť v krajine, kde ľudí práca baví a majú vďaka nej slušný život. Zamestnanosť rastie, nezamestnanosť klesá, ale problémom je kvalita pracovných miest. Približne stotisíc ľudí sú živnostníkmi a živnostníčkami z donútenia – robia závislú prácu, ktorá by mala byť pracovným pomerom. Pracovné miesta sú často v menej produktívnych odboroch a pozíciách. V praxi sa zneužíva agentúrne zamestnávanie. Uplatňovanie Zákonníka práce je nedostatočné, proces nastavenia minimálnej mzdy spolitizovaný. Legislatíva nerieši nové formy zamestnávania tvorivých ľudí, pracovníkov a pracovníčok v zdieľanej ekonomike.

Chceme žiť v krajine, kde každý profituje z ekonomického rastu a nikto nie je ponechaný pozadu.

Existujú však skupiny, v ktorých je zamestnanosť nízka: ľudia s nízkou kvalifikáciou, Rómovia a Rómky, zdravotne postihnutí a zdravotne postihnuté, osoby bez domova, obyvatelia niektorých regiónov alebo osamelí rodičia. Súčasné nástroje a politiky nezohľadňujú ich potreby. Celonárodné projekty majú rovnaké jednotkové náklady pre celé Slovensko, s hrubo a široko definovanou cieľovou skupinou. Nedokážu riešiť špecifické situácie konkrétnych ľudí. Férovosti a udržateľnosti projektov nepomáha subjektívnosť rozhodovania úradov ani nárazovosť financovania z eurofondov.

Ďalším neduhom je segregovanie ľudí so špecifickými problémami do chránených dielní alebo sociálnych podnikov. Stavia sa tak virtuálny múr medzi „normálnymi“ a „tými druhými“ zamestnancami a zamestnankyňami.

3. 1. Lepšia ochrana práv zamestnancov

- Zlepšíme vymožiteľnosť pracovných práv zamestnancov a definíciu závislej práce. Zosúladíme Zákonník práce s realitou nových foriem zamestnávania (tvoriví zamestnanci a zamestnankyne, zdieľaná ekonomika) a základných zamestnaneckých nárokov (odmeňovanie, dovolenka, pracovný čas a podobne).
- Navrhneme inštitút spravodlivej mzdy ako dobrovoľnej deklarácie zamestnávateľa, že bude vyplácať dôstojné a spravodlivé mzdy. Pre podnikateľov a podnikateľky participujúcich na štátnej pomoci to bude povinnosť.
- Zavedieme sabatikal v rozsahu 6 až 12 mesiacov ako poistku proti vyhoreniu. Súčasťou bude nárok na dávku zo Sociálnej poisťovne vo výške 50 % predošlej hrubej mzdy po desiatich odpracovaných rokoch. Z pohľadu zamestnávateľa pôjde o neplatené voľno poskytnuté po dohode so zamestnancom a zamestnankyňou s držaním pracovného miesta. O dobu trvania sabatikalu sa poistencovi zvýši vek odchodu do dôchodku.
- Navrhneme možnosť dobrovoľne nahradiť gastrolístky finančným príspevkom zamestnancovi pri zachovaní daňových výhod, súčasne sprísnime reguláciu poplatkov za nákup a preplácanie gastrolístkov.
- Výrazne obmedzíme povinnosti pre malých podnikateľov a podnikateľky.

3. 2. Odpolitizujeme minimálnu mzdu

- Diskusia o minimálnej mzde bude naďalej prebiehať na tripartite. V prípade, že sa sociálni partneri na jej výške nedohodnú, aplikuje sa automatický model jej zvyšovania, ktorý bude rešpektovať predpokladané schválené minimálne štandardy na úrovni EÚ.
- Konečné stanovisko bude dávať Rada pre konkurencieschopnosť (jej úlohou bude posudzovať špecifické situácie pri ekonomickej kríze podľa vzoru dlhovej brzdy). Rada pre konkurencieschopnosť v súlade s požiadavkou EÚ získa formálnu úlohu ako poradný orgán vlády pri tripartitnom vyjednávaní o výške minimálnej mzdy.
- Spresníme definície minimálnych mzdových nárokov a sprísnime ich vynucovanie.

3. 3. Opatrenia na zvýšenie zamestnanosti

- Zavedieme komunitné služby – férové, transparentné kontrahovanie lokálnych občianskych združení na služby zamestnanosti a sociálnej politiky – ako hlavnú formu poskytovania pomoci nezamestnaným, najskôr formou pilotných projektov. Začneme

využívať systém mikrograntov ako spôsob jednoduchého financovania malých aktivít.

- Podporíme zamestnávanie dlhodobo nezamestnaných do aktivít naprieč verejným sektorom formou inkluzívneho trhu pri verejnom obstarávaní. Štát poskytne príspevok navyše, za ktorý bude musieť dodávateľ zamestnať dlhodobo nezamestnaných v rámci zákazky, ktorú získal.
- Upravíme poistenie v nezamestnanosti, aby sme zjednodušili podmienky (viac ľudí bude mať nárok), výška dávky bude klesať s postupujúcou dobou nezamestnanosti.
- Zavedieme jasné pravidlá a štátnu reguláciu pre mobilitu pracovníkov z tretích krajín. Na základe posúdenia nedostatkových profesií a zručností na trhu práce zjednodušíme podmienky prijímania zahraničných pracovníkov vo vybraných odboroch vrátane riešenia „úzkych miest“ v administratívnom procese udeľovania povolení na príslušných inštitúciách. Súčasťou riešenia môže byť vytvorenie fast-track schémy pre vybrané profesie s pridanou hodnotou podľa osvedčených vzorov z iných európskych krajín.

3. 4. Účinnejšie kolektívne zmluvy

- Súčasťou každej kolektívnej zmluvy bude limit na počet „dohodárov“, limit na počet zamestnancov a zamestnankýň cez agentúry dočasného zamestnávania a zoznam pracovných pozícií, na ktorých nemôžu pracovať živnostníci a živnostníčky.
- Zvýšime limit počtu zamestnancov a zamestnankýň pri rozšíriteľnosti kolektívnych zmlúv vyššieho stupňa na podniky.

3. 5. Lepšie pravidlá

- Urobíme audit legislatívy v oblasti rodinných a sociálnych dávok s cieľom postupne odstrániť všetky nespravodlivé straty nárokov na celú alebo výraznú časť dávky v dôsledku malej zmeny v príjme posudzovanej osoby a domácnosti. Pri navrhovaní novej legislatívy budeme dbať na to, aby zmeny v nárokoch alebo povinnostiach boli proporčné so zmenou situácie jednotlivca alebo domácnosti.
- Zjednodušíme a sprehľadníme systém dávok v hmotnej núdzi.
- Zjednotíme a zjednodušíme lekársku posudkovú činnosť. Zároveň zlepšíme kvalitu posudzovania a aj následnej kontroly vydaných preukazov zdravotne ťažko postihnutých, aby nedochádzalo k ich zneužívaniu.
- Zlepšíme fungovanie pracovných súdov, zavedieme odpustenie súdnych poplatkov pri pracovnoprávnych súdoch o výplate mzdy.

3. 6. Fungujúce úrady

- Začneme zverejňovať interné predpisy na úradoch, zefektívnime procesy informatizáciou. Úrady pôjdu príkladom v zamestnávaní zdravotne ťažko postihnutých a dlhodobo nezamestnaných.
- Zavedieme nové a zlepšíme už existujúce programy na vzdelávanie uchádzačov a uchádzačiek o zamestnanie, rozšírime využívanie absolventskej praxe ako povinného nástroja s maximálnou dobou dvoch mesiacov (3 mesiace u mladých ľudí bez maturity).
- V spolupráci s Agentúrou na podporu výskumu a vývoja začneme realizovať intenzívnejší výskum trhu práce, aby boli úrady lepšie informované o súčasných problémoch, trendoch a dátach s cieľom dosiahnutia lepších intervencií.
- Personálne a kompetenčne posilníme inšpektoráty práce so zameraním ich činnosti na prevenciu a vzdelávanie zamestnávateľov, potieranie nelegálnej práce, kontrolu agentúr dočasného zamestnávania. Zavedieme povinnosť zverejňovať rozhodnutia o porušení BOZP, postihy za pracovné úrazy pracovníkov, ktorí sú formálne živnostníkmi či živnostníčkami.

3. 7. Boj s energetickou chudobou

- Hlavnými nástrojmi na boj s energetickou chudobou sú opatrenia na zvyšovanie energetickej efektívnosti (viď kapitola ENERGETIKA) a na rast cien energií je vo všeobecnosti zvyšovanie príjmov nízkopríjmových skupín cez znižovanie ich daní, odvodov (viď kapitola DANE).
- Zvýšime dávku v hmotnej núdzi pre vymedzený okruh zraniteľných osôb, ktoré sa na ňu kvalifikujú.

4. Podpora ľuďom s ťažkým zdravotným postihnutím

Zdravotne ťažko postihnutí ľudia sú súčasťou každej spoločnosti. Solidarita vyjadrená prostredníctvom plnohodnotného začlenenia do každodenného života by mala byť súčasťou každej vyspelej spoločnosti. Zdravotné postihnutie môže človeka sprevádzať od narodenia, alebo sa osobou s ťažkým zdravotným postihnutím môže stať počas života. V jednom aj v druhom prípade je potrebné zdravotné postihnutie kompenzovať efektívnym systémom asistencie a vytvoriť vhodné podmienky v oblasti zdravotnej starostlivosti, vzdelávania, zamestnanosti, sociálnych služieb, ale aj v oblasti občianskeho života, fyzickej prístupnosti verejných priestorov alebo voľnočasových aktivít. Asistenciu je potrebné smerovať voči človeku so zdravotným postihnutím aj do najbližšieho okolia.

Život osôb s ťažkým zdravotným postihnutím nám nie je ľahostajný. Uvedomujeme si ľudský potenciál, ktorý pre ich znevýhodnenie býva ignorovaný. Veríme, že ak sú vytvorené vhodné podmienky, ľudia s ťažkým zdravotným postihnutím sú schopní potenciál využiť a byť nielen sebestační, ale aj prospešní pre okolie. Pre využitie tohto potenciálu musíme odstrániť základné bariéry, ktoré obmedzujú osoby s ťažkým zdravotným postihnutím.

4. 1. Lepšie služby zamestnanosti

- Cez komunitné služby podporíme vznik Agentúr podporovaného zamestnávania s cieľom zvýšiť kvalitu a individualizovať služby zamestnanosti. Zvýši sa dôraz na schopnosti klienta a klientky, nie na jeho limity. Osobitne sa zameriame na mladých ľudí s ťažkým zdravotným postihnutím s cieľom predchádzať ich nezamestnanosti.
- Vytvoríme model tranzície na trh práce určený pre všetky skupiny osôb so zdravotným postihnutím. Vytvoríme spektrum podporných programov a služieb ako i možnosť ich slobodných kombinácií najmä formou komunitných služieb.
- Zabezpečíme prepojenie sociálnych služieb a služieb zamestnanosti a podporíme ho prístupom k vhodným kompenzačným pomôckam.

4. 2. Podpora a integrácia na pracovisku

- Zvýšime akceptáciu zamestnancov a zamestnankýň s ťažkým zdravotným postihnutím na pracovisku zavedením príspevku pre ich bezprostredných kolegov a kolegyne. Neochota spolupracovať je v praxi jednou z najväčších bariér zamestnávania.
- Podporíme postavenie pracovných asistentov a asistentiek. Ich úlohou je nielen asistovať osobe so zdravotným postihnutím pri výkone práce, ale aj pomáhať integrácii do pracovného prostredia a kolektívu.
- Zefektívnime povinné zamestnávanie občanov a občianok so zdravotným postihnutím cez objektívne zmeny v systéme náhradného plnenia a povinného odvodu, ktorých cieľom bude vyššia motivácia zamestnávateľov integrovať zdravotne postihnutých.

4. 3. Rozvoj sociálneho a ľudského kapitálu

- Vypracujeme systém podpory rozvoja schopností osôb so zdravotným postihnutím. Aktivity budú zamerané na vzdelávanie a rekvalifikáciu.
- Podporíme voľnočasové aktivity osôb so zdravotným postihnutím, ktorými sa zvýši ich sebavedomie, zlepšia ich pracovné návyky a integrácia do spoločnosti.
- Aktívne podporíme zmenu vnímania zdravotného postihnutia – pri posudzovaní schopností občanov a občianok s ťažkým zdravotným postihnutím budeme presadzovať, aby sa brali do úvahy činnosti, ktoré dokážu vykonávať namiesto v súčasnosti bežného prístupu, kde sa zdôrazňujú činnosti, ktoré vykonávať nedokážu.

4. 4. Prepracujeme posudkovú činnosť

- Presadíme zjednotenie posudkového systému do jednej inštitúcie. V súčasnosti existuje viackoľajnosť, ktorej výsledkom sú absurdné rozhodnutia, vysoká byrokratická a finančná náročnosť posudkového systému.
- Zobjektívnime lekársku posudkovú činnosť zavedením povinnej osobnej konzultácie, náhodného prideľovania posudkových lekárov a lekárok zo širších geografických oblastí a zvýšením odmeny pre posudkových lekárov a lekárky.

4.5 Lepší systém kompenzácií a odvodov

- Obmedzíme posudzovanie výšky príjmu a majetku osôb s ťažkým zdravotným postihnutím pri nároku na peňažné príspevky iba na určovanie výšky príspevku, nie na jeho schvaľovanie.

- Zavedieme systém včasnej pomoci pre rodičov a ich deti so zdravotným postihnutím. Podporíme vytvorenie požičovní kompenzačných pomôcok, čím zvýšime efektivitu vynaložených financií a uľahčíme život osobám so zdravotným postihnutím.
- Ak dieťa s ťažkým zdravotným postihnutím žije s jedným rodičom, často ich jediným príjmom je príspevok na opatrovanie. Preto štát podporí pracujúcich opatrovateľov – rodičov preplácaním dôchodkového poistenia, ak príjem nepresiahne 60 % priemernej mzdy. Navrhujeme, aby sa opatrovateľom povolil aj príjem zo zárobkovej činnosti, ktorú by vykonávali z domácnosti. Zvýšila by sa tým životná úroveň rodín, ktoré súčasný systém udržiava v pasci chudoby.
- Odstránime nespravodlivosť pre pracujúcich zdravotne ťažko postihnutých, ktorým sa neprehodnocuje výška invalidných dôchodkov na základe dodatočne odpracovaných rokov.

Gestori a gestorka kapitoly

JOZEF MIHÁL

Odborník na dane, odvody a pracovné právo

MICHAL PÁLENÍK

Odborník na zamestnanosť, sociálne veci a regionálny rozvoj

JAKUB KRAKO

Konzultant pre oblasť ťažko zdravotne postihnutých

SIMONA PETRÍK

Odborníčka na rodinnú politiku a rovnosť medzi mužmi a ženami

FINANCIE, EKONOMIKA, ŠTÁT BEZ OLIGARCHOV

Financie, ekonomika, štát bez oligarchov

Základným cieľom hospodárskej politiky má byť čo najrýchlejšie, no zároveň ekonomicky aj ekologicky udržateľné zvyšovanie životnej úrovne obyvateľov Slovenska. Malá otvorená ekonomika môže byť úspešná len vtedy, ak bude konkurencieschopná v rámci globalizovaného prostredia.

Historicky bola slovenská schopnosť konkurovať postavená na prístupe k európskemu trhu, vysokom podiele priemyslu v ekonomike, vysokej nezamestnanosti a nízkych mzdách v porovnaní s priemerom EÚ, dovoze know-how cez lákanie priamych zahraničných investícií a na stabilnom menovom a rozpočtovom prostredí.

Tento model sa vyčerpáva a je nutné ho významne aktualizovať. Dosiahnutie priemeru Európskej únie v životnej úrovni si vyžaduje významný rast miezd, ktorý budeme podporovať. Rýchly rast miezd je však možný len pri zvrátení úpadku nášho vzdelávacieho systému, vybudovaní domácej inovačnej kapacity a zásadne lepšom fungovaní štátu pri vymáhateľnosti práva a spravodlivosti a znižovaní byrokratickej záťaže.

Starnutie obyvateľstva a emigrácia za prácou znamenajú, že Slovensku po desaťročiach vysokej nezamestnanosti hrozí akútny nedostatok

ľudského kapitálu. Ak chceme zvýšiť zamestnanosť, je nevyhnutné riešiť nerovnosť šancí medzi regiónmi, ale aj rodinami.

Slovenské vlády premrhali viac ako desaťročie a žili z rastúceho zdanenia práce slovenských občanov, ovocia predchádzajúcich reforiem a z oživenia európskej ekonomiky. Novú vládu preto čaká veľmi náročné obdobie, keď musí v krátkom čase riešiť naraz uvedené problémy tak, aby Slovensko nenastúpilo na cestu hospodárskeho úpadku, ale rýchleho dobiehania životnej úrovne v západnej Európe.

1. Rozumná daňová politika, nezvyšovanie zaťaženia

Nechceme od ľudí vyberať viac peňazí na daniach alebo odvodoch. Budeme meniť iba daňový mix, nie celkové daňové zaťaženie. Myslíme si, že práca má byť zdaňovaná menej a na druhej strane poškodzovanie životného prostredia a zdravia viac. Najväčší priestor pre zvýšenie príjmov však vidíme v lepšom výbere existujúcich daní.

1. 1. Znížime zaťaženie práce

- Zvýhodníme daňovníkov a daňovníčky s nízkymi a strednými príjmami.

Plánujeme znížiť zaťaženie práce kombináciou nižšej dane z príjmu prostredníctvom vyššieho nezdaniteľného minima a nižších zdravotných odvodov, s väčším dôrazom v znevýhodnených regiónoch, kde ich pozitívne pocítia aj zamestnávatelia.

  Zdravotné odvody daňovníkov a daňovníčok znížime cez odvodovú odpočítateľnú položku.
- Opatrenia na zníženie zaťaženia práce naviažeme automaticky na rast minimálnej mzdy, aby nedochádzalo k zvyšovaniu príjmov štátu na úkor zamestnancov.

- Výsledná miera zníženia bude závisieť od ekonomických podmienok a miery zvýšenia úspešnosti výberu daní. O čo viac sa nám podarí zlepšiť úspešnosť výberu daní, o to viac sa s týmto úspechom podelíme a znížime daňovo-odvodové zaťaženie nízko a stredno-príjmových skupín.

1. 2. Podporíme najmenej rozvinuté regióny

- Najmenej rozvinuté regióny podporíme na strane zamestnávateľov cez nulovú daň z reinvestovaného zisku (tzv. „estónska daň") či možnosť uplatnenia odvodovej odpočítateľnej položky na zdravotné odvody. Týmto podporíme investičnú aktivitu a zamestnanosť v regiónoch, aj príchod nových investícií do zaostávajúcich miest. Na základe pozitívneho vyhodnotenia jej pilotného pôsobenia („estónskej dane") ju následne rozšírime na celé územie Slovenska.
- Podporíme tých, ktorí sú ochotní za prácou cestovať. Po dobu jedného roka automaticky daňovo zvýhodníme tých dlhodobo nezamestnaných, ktorým v súvislosti s nájdením si práce vznikla potreba uhrádzať výdavky na verejnú dopravu. Tým sa zvýši atraktivita nájdenia si zamestnania.

1. 3. Zvýšime daňovú spravodlivosť

- Zavedieme spravodlivosť a férovosť do zaťaženia živnostníkov. Budeme presadzovať zníženie minimálnych odvodov SZČO s najnižšími príjmami spolu s obmedzením odvodovej optimalizácie SZČO s vyššími príjmami, ktorí zas na druhej strane v porovnaní so zamestnancami či ostatnými nízkopríjmovými SZČO platia neférovo nízke odvody.
- Viac zdrojov získame hlavne cez lepší výber daní. Budeme podporovať opatrenia na sprísňovanie pravidiel s cieľom obmedziť daňové úniky. Vybudujeme moderný analytický útvar na FS SR (AI riešenia, machine learning). Podporíme zmysluplné digitálne riešenie (napr. eKASA).
- Budeme koordinovať daňovú politiku s ostatnými členmi EÚ tam, kde to bude prospešné a kde nie je možné byť úspešný bez vzájomnej spolupráce.

1. 4. Rozumnejšie zdaňovanie

- Zvýšime podporu vzdelávania a výskumu daňovými úľavami pre zamestnávateľov (duálne vzdelávanie, superodpočet), ale aj zamestnancov. Podporíme motivácie zapájať sa do celoživotného vzdelávania a zvyšovať si kvalifikáciu. Prispejeme aj k zvyšovaniu zručností absolventov a absolventiek a ich zosúladeniu s potrebami trhu práce.
- Daňovo zvýhodníme dobrovoľné formy dôchodkového sporenia.
- Budeme hľadať atraktívne, adresné, ale súčasne zodpovedné formy podpory plošného sponzoringu napríklad v kultúre a športe.
- Zrušíme registračný poplatok z vozidiel, ktorý nahradíme emisnou daňou z motorových vozidiel.
- Nižšie zaťaženie práce budeme financovať aj cez novú digitálnu daň (kým neexistuje európske riešenie voči internetovým gigantom), daň z ťažby dreva, daň z bilbordov, daň z hazardu alebo daň z nezdravých nápojov. Pomôžeme tým aj zvýšeniu ekologického povedomia, obmedzeniu konzumácie nezdravých nápojov, nadmernej ťažby dreva, vizuálneho smogu a hrania hazardných hier.
- Sektorové dane nie sú podľa nás správnym dlhodobým riešením, skôr podporujeme väčšiu súťaž tam, kde si trh vyžaduje viac regulácie (napr. poistenie alebo bankové produkty). Na druhej strane v oblastiach monopolov a oligopolov s nízkou mierou súťaže nebudeme rušiť existujúce dane.
- Stabilizáciu a udržateľnosť príjmov samospráv budeme riešiť nielen daňami ako je daň z bilbordov alebo analýzou zmeny daňového mixu, z ktorého sú samosprávy financované, ale aj reformou dane z nehnuteľnosti tak, aby zdanenie reflektovalo reálne trhové ceny nehnuteľností.

2. Zodpovedná rozpočtová politika

2. 1. Dlhodobá udržateľnosť

- K realizácii fiškálnej politiky pristúpime zodpovedne proticyklicky, preto v dobrých časoch silného ekonomického rastu budeme svižne znižovať deficit a tvoriť rezervu, ktorá sa využije na stimuláciu ekonomiky v horších časoch.
- Budeme dbať na zabezpečenie rovnováhy medzi riešením dlhodobých výziev našej ekonomiky (starnutie, zdravotníctvo či automatizácia) a dlhodobou udržateľnosťou verejných financií.

2. 2. Efektívne hospodárenie

- V plnej miere sa hlásime k plneniu existujúcich fiškálnych pravidiel. Deklarujeme podporu ďalším efektívnym nástrojom na manažovanie vývoja verejných financií. Podporujeme zavedenie výdavkového stropu v podobe transparentného stanovenia limitu výdavkov verejnej správy na príslušné rozpočtové obdobie, ktoré zásadne zlepší fiškálnu disciplínu a zodpovednosť rozpočtovej politiky štátu.
- Zasadzujeme sa za pokračovanie a jasný silný mandát pre iniciatívu hodnoty za peniaze vo verejných financiách.
- Presadíme efektívne, modelové a racionalizačné prístupy na zvýšenie úspor štátu pri stratégii riadenia štátneho dlhu.

3. Lepšie podnikateľské prostredie

3. 1. Moderná finančná správa

- Zreformujeme Finančnú správu SR na moderný úrad, ktorý bude efektívne bojovať proti daňovým únikom a zároveň bude čo najviac podporovať pohodlie občanov a občianok.
- Zjednotíme spôsob zaokrúhľovania naprieč všetkými zákonmi.
- Do praxe budeme postupne zavádzať predvyplnené daňové priznania pre jednotlivé dane, ktorých povaha to umožňuje.
- Zdokonalíme a sfunkčníme využitie indexu daňovej spoľahlivosti, najmä cez aktívny proklientský prístup pre tých, ktorí platia dane a zodpovedne pristupujú ku komunikácii so štátom.
- Vytvoríme priestor pre prístupnejšie záväzné stanoviská Finančnej správy SR a ich zverejňovanie na webovom portáli.
- Oslabíme represívny prístup štátu k daňovníkom a daňovníčkam, podporíme dialóg biznisu a štátu, vytvoríme pravidlá pre konštruktívny lobing a záväzné stanoviská budú bežnou praxou v komunikácii štátu.

3. 2. Minimálna mzda bez politiky

- Odpolitizujeme proces nastavenia minimálnej mzdy. Diskusia o minimálnej mzde bude naďalej prebiehať na tripartite. V prípade, že sa sociálni partneri na výške nedohodnú, aplikuje sa automatický model jej zvyšovania (viac v kapitole ZAMESTNANOSŤ).
- Pri zvyšovaní mzdy budeme dbať na to, aby sa nezvyšovala len hrubá mzda, ale hlavne čistá mzda. Opatrenia na zníženie zaťaženia práce naviažeme automaticky na rast minimálnej mzdy.

3. 3. Menej stresu pre podnikateľov a podnikateľky

- Minimalizujeme zmeny zásadných zákonov ovplyvňujúcich podnikateľské prostredie na maximálne jedenkrát ročne.
- Sprísnime pravidlá tvorby zákonov s cieľom obmedziť „prílepky“ a iné obchádzania legislatívneho procesu, ktoré sa dejú často bez potrebnej odbornej a verejnej diskusie a na poslednú chvíľu (pozrite aj kapitolu SPRAVODLIVOSŤ).
- Zavedieme jasné pravidlá, ako majú štátne orgány zrozumiteľne informovať občanov a občianky o nových povinnostiach a zákonoch (pozrite aj kapitolu SPRAVODLIVOSŤ).

- Sprofesionalizujeme úrady, zavedieme proklientský prístup aj prostredníctvom jednotných kontaktných centier (pozrite aj časť VEREJNÁ SPRÁVA).
- Z prvých zistení nedostatkov počas kontroly budeme vyžadovať nápravu, až potom pokuty.

3. 4. Zjednodušíme podnikateľské prostredie

- Zavedieme jednoduché pravidlo proti byrokracii, podľa ktorého bude môcť štát pridať novú administratívnu povinnosť a nariadenie iba výmenou za jednu zrušenú existujúcu povinnosť („jedno nové za jedno staré“).
- Podnikateľov a podnikateľky, občanov a občianky zbavíme všetkých možných povinností dokladovať štátu informácie, ktoré už štátne inštitúcie majú. Okrem iného zavedieme aj službu Moje dáta (pozrite časť VEREJNÁ SPRÁVA).
- Zjednodušíme pravidlá verejného obstarávania (pozrite časť VEREJNÁ SPRÁVA).
- Umožníme alternatívu ku gastrolístkom vo forme finančného príspevku pri zachovaní daňových výhod a zregulujeme poplatky spojené s transakciami s gastrolístkami (pozrite kapitolu ZAMESTNANOSŤ).

4. Štát bez oligarchov

4. 1. Tvrdšie proti podvodom

- Zastavíme odlievanie podnikateľského zisku do daňových rajov a legálne obchádzanie daňových povinností.
- Minimalizujeme netransparentné postupy a dotácie v energetike stransparentnením činnosti ÚRSO, zverejňovaním čo najväčšieho rozsahu informácií o doteraz poskytnutých výhodách (viac v kapitole ENERGETIKA).
- Uzavrieme legislatívne diery ako stvorené na veľké ekonomické podvody – účinná ľútosť pri daňových podvodoch, podvodné konkurzy a reštrukturalizácie.

4. 2. Silnejšie úrady

- Posilníme právomoci a kapacity Protimonopolného úradu, osobitne vo vzťahu k mediálnemu trhu, zdravotníctvu a rozhodnutiam verejnej správy vytvárajúcim priestor pre monopolizáciu a obmedzovanie súťaže.
- Prehodnotíme súčasné nastavenie druhostupňových odvolacích orgánov (rada ÚVO, PMÚ, ÚRSO), v ktorých sa pri obsadzovaní postov a ich fungovaní dlhodobo prejavuje snaha politických strán a záujmových skupín o ich ovládnutie.
- Sfunkčníme hmotnú a trestnoprávnu zodpovednosť verejných funkcionárov a funkcionárok zavedením štandardu „dobrého hospodára“. Rozšírime možnosti podávať podnety a žaloby za určených podmienok aj občanom a občiankam (pozri v kapitole SPRAVODLIVOSŤ).

4. 3. Lepšie pravidlá

- Zavedieme jasné pravidlá pre lobing a ovplyvňovanie verejnej politiky.
- Sfunkčníme legislatívu o konflikte záujmov a preukazovaní pôvodu majetku verejných funkcionárov a funkcionárok. Súčasne zavedieme skutočné majetkové priznania s výpovednou hodnotou s uplatnením princípu „priznaj alebo odovzdaj štátu“, kde nepriznaný majetok prepadne štátu (viac v kapitole SPRAVODLIVOSŤ).
- Zmeníme pravidlá tvorby a prijímania zákonov tak, aby sa obmedzila možnosť netransparentných zásahov v prospech konkrétnych subjektov a záujmov, a to rozdelením 2. a 3. čítania návrhov zákonov

tak, aby bola konečná podoba návrhu zverejnená minimálne 30 dní pred finálnym hlasovaním.

- Prijmeme zákon, ktorý umožní zabrániť vstupu na územie Slovenska jednotlivcom podozrivým alebo usvedčeným z rozsiahlych aktov korupcie, prania špinavých peňazí alebo hrubého porušovania ľudských práv (pozrite aj kapitolu ZAHRANIČNÉ VZŤAHY).
- Zastavíme drancovanie lesov a pôdy a zmeníme systém dotácií do pôdohospodárstva tak, aby motivoval k maximalizácii pridanej hodnoty a podpore malých a stredných spracovateľov (viac v kapitole PÔDOHOSPODÁRSTVO).
- Zavedieme pravidlá zabraňujúce vzniku dominantného postavenia v mediálnej sfére jednou skupinou konečných užívateľov a zákaz krížového vlastníctva v zdravotníctve (pozrite v kapitolách ZDRAVÉ SLOVENSKO a KULTÚRA).

4. 4. Politické strany

- Zlepšíme verejnú kontrolu fungovania politických strán (širší zoznam informácií, ktoré musia politické strany zverejňovať o svojom fungovaní a využití verejných prostriedkov).
- Zmeníme financovanie politických strán tak, aby boli viac závislé od ľudí, nie od oligarchov či výhradne štátneho rozpočtu. Na politické prežitie nesmie stačiť raz za 4 roky získať hlasy v parlamentných voľbách alebo sa kamarátiť so zopár politickými „investormi“. Navrhujeme znížiť štátny príspevok politickým stranám za parlamentné voľby, naopak zaviesť štátny príspevok aj za úspech v komunálnych a iných voľbách a podporovať získavanie malých darov a členských príspevkov (odbúravanie bariér a viazanie časti štátnych peňazí).

5. Verejné obstarávanie a eurofondy

5. 1. Poriadok a kontrola

- Zavedieme jednotné záväzné štandardy na aktívne zverejňovanie informácií o rozdeľovaní verejných zdrojov vrátane eurofondov.
- Kontrolu eurofondových tendrov presunieme na Úrad pre verejné obstarávanie (ÚVO). Odstránime dnešnú duplicitu kontrol pri projektoch financovaných z eurofondov, ktoré dnes okrem ÚVO kontroluje príslušný riadiaci orgán.
- Pri veľkých verejných obstarávaniach vytvoríme osobitný režim dohľadu, ktorý by bol prísnejší, ale rýchlejší, obsahoval by nutnosť verejnej prezentácie a obhajoby nielen samotného projektu, ale aj spôsobu obstarávania a kritérií na výber dodávateľov (pozrite aj kapitolu DOPRAVA).

5. 2. Rozumné pravidlá

- Pri rozdeľovaní štátnych peňazí, najmä eurofondov, budeme preferovať menšie, decentralizované, nárokovateľné prístupy, štátnu pomoc budeme poskytovať najmä pri investíciách v chudobnejších regiónoch.
- Pri obrích národných projektoch navrhneme vyčleniť určité percento na malé alternatívy „zospodu“ a vytvárať tak konkurenciu. Zároveň navrhneme vyčleniť 0,1 % eurofondov na podporu ich verejnej kontroly (mimovládne organizácie, akademici, investigatíva).
- Zmeníme zákon o verejnom obstarávaní smerom k zjednodušeniu pravidiel, posilneniu súťaživosti a zodpovednosti štatutárov za výsledok, ale je potrebné aj zriadiť expertné centrum pre obstarávateľov, aby vedeli lepšie nakupovať (pozrite aj kapitolu DOPRAVA).

Gestori a gestorka kapitoly

MIROSLAV BEBLAVÝ

Programový líder PS/SPOLU

JÁN REMETA

Ekonomický analytik a odborník na daňovú a fiškálnu politiku

JAROSLAVA LUKAČOVIČOVÁ

Odborníčka na daňovú politiku

JOZEF MIHÁL

Odborník na dane, odvody a pracovné právo

PAVEL SIBYLA

Odborník na protikorupčnú politiku, bývalý riaditeľ Nadácie Zastavme korupciu

Silná ekonomika

Financie, ekonomika, štát bez oligarchov

Rozvoj regiónov a verejná správa

Slovensko patrí medzi krajiny s najvyššou mierou regionálnych rozdielov v OECD a EÚ. Kým ekonomický úspech sa koncentruje na západe krajiny, juh stredného a pohraničné regióny východného Slovenska zaostávajú v dobiehaní životnej úrovne vyspelých krajín.

Chronické problémy najmenej rozvinutých regiónov – nedostatok práce, odliv kvalifikovanej pracovnej sily, dlhodobá nezamestnanosť, nevyužívanie potenciálu marginalizovaných skupín – sa prehlbujú. Príčinou je nedostatočne rozvinutá infraštruktúra, slabá dopravná sieť, nižšia úroveň vzdelania a nedostatočné pracovné zručnosti, koncentrácia marginalizovaných skupín, ale aj neadresne verejné politiky na znižovanie regionálnych rozdielov.

Zníženie regionálnych rozdielov na Slovensku si vyžaduje komplexnú stratégiu a zásadnú zmenu v prospech podpory menej rozvinutých regiónov, ktoré dlhodobo zaostávajú za zvyškom krajiny. Najefektívnejším spôsobom na znižovanie chudoby a zvyšovanie príležitostí je, prirodzene, práca, ktorej v uvedených regiónoch nie je dostatok. Investície do infraštruktúry a efektívne využívanie štrukturálnych fondov

znížia rozdiely vo vybavenosti regiónov. Odvodové stimuly povedú k oživeniu ekonomického života, rastúcemu dopytu a väčšiemu množstvu príležitostí v regiónoch. V spolupráci s podporou investovania cez nulovú daň pri reinvestovaní zisku tieto opatrenia zlepšia kvalitu podnikateľského prostredia v regiónoch.

Riešenie vysokej miery dlhodobej nezamestnanosti v najmenej rozvinutých okresoch spočíva v rozvoji pracovných kompetencií. Dôležitým aspektom je previazanosť s komunitnou a terénnou prácou a so sociálnymi politikami. Vyrovnávanie regionálnych rozdielov sa stane prioritou vlády, ktorej musí zodpovedať organizačné začlenenie a finančná podpora. Regionálny rozvoj treba vnímať aj ako využívanie vnútorného potenciálu krajiny kombináciou zlepšovania kvality inštitúcií, špecializácie štátu a rozumných miest – čo nadväzuje na závery OECD, že mestá sú motormi rastu. Ciele opatrení regionálneho rozvoja budú politicky zrozumiteľné a ľahko pochopiteľné, pretože na ich dosahovaní budú participovať všetky úrovne štátnej správy, samosprávy a ďalších sektorov.

1. Regionálne rozdiely

Znižovanie regionálnych rozdielov si vyžaduje komplexnú stratégiu na podporu najmenej rozvinutých okresov, ktorým je potrebné venovať osobitnú pozornosť. Program podpory najmenej rozvinutých okresov musí byť zahrnutý do systému regionálneho rozvoja.

1. 1. Najmenej rozvinuté okresy

- Regionálny rozmer zahrnieme do centrálneho rozpočtovania a plánovania, najmä v oblasti produktívnych verejných investícií do najmenej rozvinutých okresov. Zvážime aj zavedenie minimálnych štandardov pri rozpočtovaní objemu zdrojov zo štátneho rozpočtu do najmenej rozvinutých okresov.
- Budeme klásť dôraz na produktívne verejné investície v troch oblastiach: doprava, školstvo, veda a výskum.
- Zavedieme programy na zvýšenie dôvery a zlepšenie imidžu regiónu, napríklad vo forme kultúrnych a športových podujatí s finančnou podporou štátu v najmenej rozvinutých okresoch.
- Zvážime umiestnenie nových inštitúcií ako napríklad Agentúra pre cestovný ruch do regionálnych mestských centier (Košice, Prešov, Banská Bystrica, Žilina).

1. 2. Efektívne využitie eurofondov

- Zameriame sa na infraštruktúrne projekty v zaostalých regiónoch. Budeme klásť väčší dôraz na individualizované služby a oprávnené požiadavky podnikateľov a podnikateliek.
- Spustíme program budovania odborných kapacít štátnej a verejnej správy v oblasti pomoci pri čerpaní eurofondov.
- Urobíme analýzu a následne optimalizujeme proces prideľovania dotácií, odstránime administratívne prekážky a prostredníctvom regionálnych rozvojových centier budeme znižovať informačné asymetrie (pozrite aj časť VEREJNÁ SPRÁVA).

1. 3. Daňovo-odvodové stimuly

- Presadíme nižšie zdravotné odvody v nízko rozvinutých regiónoch prostredníctvom vyššej odpočítateľnej položky.
- Podporíme investície cez nulovú daň z reinvestovaného zisku pre firmy v najmenej rozvinutých regiónoch (estónsky model).

Najefektívnejším spôsobom na znižovanie chudoby a zvyšovanie príležitostí je, prirodzene, práca, ktorej v uvedených regiónoch nie je dostatok. Investície do infraštruktúry a efektívne využívanie štrukturálnych fondov znížia rozdiely vo vybavenosti regiónov. Odvodové stimuly povedú k oživeniu ekonomického života, rastúcemu dopytu a väčšiemu množstvu príležitostí v regiónoch. V spolupráci s podporou investovania cez nulovú daň pri reinvestovaní zisku tieto opatrenia zlepšia kvalitu podnikateľského prostredia v regiónoch.

- Prehĺbime duálne vzdelávanie a zavedieme daňový bonus na cestovné pre znevýhodnených uchádzačov a uchádzačky o zamestnanie (viac informácií v kapitole DANE).

1. 4. Dlhodobá nezamestnanosť

- Podporíme školiace programy firiem a duálne vzdelávanie na stredných školách (viac v kapitole VZDELÁVANIE).
- Pripravíme komunitné projekty na budovanie kompetencií. Sústredíme sa na základné zručnosti ako čitateľská a matematická gramotnosť, štátny jazyk a pracovné zručnosti. Zvýšime dostupnosť pracovného poradenstva aj aktívnej pomoci pri hľadaní práce.
- Zaistíme dostupnosť komunitného centra pre každé segregované sídlo marginalizovaných rómskych komunít (viac informácií v kapitole ĽUDSKÉ PRÁVA).
- V rámci iniciatívy Inkluzívny trh zvážime možnosť pridať podmienku na zamestnanie istého počtu dlhodobo nezamestnaných do verejného obstarávania (pozrite aj kapitolu ZAMESTNANOSŤ).
- Zavedieme komunitné služby, v ktorých zapojíme miestne občianske združenia do rozvoja komunity. Projekty budeme vyhlasovať na konkrétne ciele (zlepšenie školskej dochádzky, zaočkovanosť, sprostredkovanie zamestnania, iné podľa špecifík regiónu).

2. Regionálny rozvoj

2. 1. Lepšia verejná správa

- Osobitná verejná správa pre prioritné územia a sektory. V strategicky dôležitých regiónoch a odvetviach posilníme kapacity štátnej správy pre zjednodušenie administratívnej záťaže podnikateľov, podnikateliek, občanov a občianok za cieľom zjednodušenia malého podnikania. Ak to umožní povaha zmien a reforiem, budeme ich pilotne implementovať v najmenej rozvinutých okresoch, kde rýchlo prinesú osoh.
- Výrazne zjednodušíme začatie malého podnikania s dôrazom na oblasť cestovného ruchu, pôdohospodárstvo a verejnú dopravu. Vytvoríme mechanizmy na vyvolanie drobnej ekonomickej aktivity, samozamestnania a podnikania.
- Zavedieme možnosť získania živnosti na jedno kliknutie k prvému občianskemu preukazu.

2. 2. Podpora infraštruktúry

- Budeme podporovať rýchlu, premyslenú a integrovanú verejnú dopravu, ktorá skracuje čas dochádzania do spádových miest. Zlepšíme tým dopravnú dostupnosť kvalitných škôl, zamestnania a rekreácie.
- Vytvoríme Národnú dopravnú autoritu na integráciu a racionalizáciu dopravy. Postupne odstránime dotovanie súbežných liniek a budeme aj pomocou účinných mechanizmov garantovať určenú úroveň dopravnej obslužnosti a nadväznosti jednotlivých spojov (podrobnejšie v kapitole DOPRAVA).
- Pri rozhodovaní o investíciách do dopravnej infraštruktúry budeme klásť dôraz na cesty prvej triedy a prímestskú vlakovú dopravu v najvyťaženejších úsekoch.
- Dokončíme pokrytie územia Slovenska dostatočne rýchlym mobilným a internetovým pripojením.

2. 3. Susedské vzťahy a cezhraničná spolupráca

- Vytvoríme podmienky na intenzívnejšiu cezhraničnú výmenu. Zvýšime dostupnosť malých hraničných priechodov s Ukrajinou, prijmeme opatrenia na skrátenie času čakania na hranici.
- Budeme bojovať proti odlivu mozgov. Zavedieme študijné programy a štipendiá pre študentov a študentky z regiónu strednej a východnej Európy. Cieľom je pritiahnuť mladých schopných ľudí do regiónu.
- Budeme podporovať spoločné projekty s vysokými školami. Cieľom je prepojiť miestnych podnikateľov a podnikateľky s vedou, vytváranie verejno-súkromných inštitúcií, štátom organizované klastrovanie inovačných stratégií (pozrite kapitolu VZDELÁVANIE).
- Zjednodušíme proces zamestnania nedostatkových odborných pracovných síl.

2. 4. Rozvoj vidieka a menších obcí

- Budeme presadzovať komplexnú reformu miestnej samosprávy (viac v časti VEREJNÁ SPRÁVA).
- Zabezpečíme kontinuálne vzdelávanie komunálnych politikov a političiek. Posilníme komunikáciu medzi samosprávou a štátnou správou. Podporíme rozvoj občianskej spoločnosti na regionálnej úrovni: zákon o médiách verejnej služby, inštitucionalizácia systémovej podpory regionálnych médií (viac v kapitole KULTÚRA).
- Spustíme program financovania malých komunitných aktivít a projektov (viac v kapitole ZAMESTNANOSŤ).

3. Cestovný ruch

Slovensko nevyužíva potenciál v cestovnom ruchu. V porovnaní s okolitými krajinami rastieme pomalšie, aj keď sme ešte neetablovaná destinácia. Výrazne zaostávame v miere návštevnosti zahraničnými turistami.

Dlhodobá stratégia rozvoja a vznik Agentúry pre cestovný ruch, v ktorej sa budú aktívne angažovať aj zástupcovia zväzov v cestovnom ruchu, povedú k systematickému rozvoju slovenského turizmu a nárastu počtu zahraničných turistov a turistiek. Agentúra bude prezentovať Slovensko v zahraničí brandingom, s dôrazom na regionálnu pestrosť krajiny, na jej neobjavenosť mainstreamovým turizmom.

Fungovanie oblastných organizácií cestovného ruchu sa zefektívni a povedie k ponuke produktov založenej na unikátnosti regiónov. Reformy podporujúce podnikateľské prostredie motivujú väčšie množstvo jednotlivcov a malých podnikov zapájať sa do tvorby produktov cestovného ruchu v regiónoch. Zníži sa administratívna záťaž, odvodové stimuly zvýšia atraktívnosť podnikania v regiónoch, podporí sa predaj lokálnych produktov. Prepojením rozvoja regionálnej a turistickej infraštruktúry sa zvýši ich kvalita a dostupnosť. Podnikateľské subjekty budú môcť získať finančnú podporu od turistickej investičnej agentúry na skvalitňovanie infraštruktúry, rozšírenie kapacity. Turizmus sa stane významným zdrojom pridanej hodnoty v regiónoch.

3. 1. Agentúra pre cestovný ruch

- Vytvoríme Agentúru pre cestovný ruch ako verejno-súkromné partnerstvo, na ktorom sa budú okrem štátu podieľať zástupcovia organizácii destinačného manažmentu, stavovských organizácií a iných aktérov cestovného ruchu. Jej cieľom bude propagácia Slovenska v zahraničí, budovanie identity Slovenska a jeho brandingu.
- Agentúra bude nastavovať dlhodobú stratégiu, vyhodnocovať dáta o návštevnosti a formulovať marketingový plán založený na efektívnom využívaní verejných zdrojov na propagáciu.
- Okrem existujúcich verejných zdrojov na podporu cestovného ruchu bude môcť agentúra získať od štátu ďalšie zdroje na základe princípu tzv. matching funds (akými zdrojmi do fondu prispejú aktéri v sektore cestovného ruchu, toľko peňazí pridá štát v pomere 1:1).
- Agentúra bude situovaná mimo Bratislavy.

3. 2. Servis pre regióny

- Zriadime servisné centrum pre oblastné a krajské organizácie cestovného ruchu pod gesciou Agentúry pre cestovný ruch.
- Cieľom je systém funkčnej podpory propagácie Slovenska v oblasti cestovného ruchu. Súčasťou servisu budú vzorové projekty, marketingové stratégie, tvorba produktov a podpora fungovania oblastných organizácií.
- Zreformujeme fungovanie oblastných a krajských organizácií cestovného ruchu.
- Získavajú väčšinu dotácií na cestovný ruch, ale štát má len obmedzený dohľad nad efektívnym nakladaním s týmito zdrojmi. Nastavíme preto jasné kritériá poskytovania dotácií s dôrazom na projekty zvyšujúce kvalitu produktov cestovného ruchu a ich pridanú hodnotu. Zavedieme pravidelný audit fungovania organizácií.

3. 3. Lepšie podnikateľské prostredie

- Znížením administratívnej a kontrolnej záťaže podnikateľov a podnikateliek dosiahneme zlepšenie prostredia na podnikanie v cestovnom ruchu. Podporou pre odvetvie bude aj zníženie odvodového zaťaženia pre ľudí s nízkymi a strednými príjmami (viac v kapitole DANE).
- Podporíme programy školení pre začínajúcich podnikateľov a podnikateľky a zvýšime dôraz na pomoc malým a stredným podnikateľom a podnikateľkám vrátane rodinných firiem.

3. 4. Využívanie potenciálu vidieka

- Podporíme agroturizmus a zvýšenie spotreby miestnej produkcie v regióne lepším previazaním s cestovným ruchom.
- Integrujeme environmentálnu a sociálnu udržateľnosť do stratégie rozvoja turizmu.
- Podporíme využívanie národných parkov udržateľným a neinvazívnym spôsobom.
- Reinvestujeme zdroje z udržateľného turizmu do ochrany, budovania infraštruktúry a rozširovania chránených oblastí (pozrite aj kapitolu ŽIVOTNÉ PROSTREDIE).
- Prepojíme sídla a strediská cestovného ruchu integrovanou dopravou na zlepšenie možností miestnej rekreácie. Zvýšime motivácie prepájania produktov cestovného ruchu a miestnej rekreácie s integrovanou dopravou.
- Podporíme aktívnych farmárov a farmárky zmenou dotačných cieľov agrosektora na zamestnanosť, vysokú pridanú hodnotu a sebestačnosť (pozrite aj kapitolu PÔDOHOSPODÁRSTVO).

4. Verejná správa

Slovensko je historicky mladá, rozlohou a počtom obyvateľov malá krajina. Neskúsenosť v historickej a politickej samostatnosti sa podpísali aj pod spravovanie štátu. Každá vláda mala snahu zreformovať niektoré oblasti verejnej správy. Väčšinou však bez dlhodobej perspektívy, bez dokončenia komplexnej reformy a bez prepojenia na iné súvisiace politiky.

Verejná správa od vzniku samostatného Slovenska zažila a prekonala množstvo zmien, ktoré väčšinou na seba nenadväzovali. Zlučovali sa úrady, rozdeľovali a znovu pričleňovali. Zmeny neboli komplexné, riešili špecifické časti verejnej správy, pričom ostatné s ňou úzko späté zostali nedotknuté.

Niektoré zmeny spĺňali formalistické požiadavky, ale reálny prínos nemali. Zaoberali sa počtom úradov, posúvaním kompetencií, zrušením úradov alebo vytváraním nových. Nezaoberali sa problematikou kvalitného a menej byrokratického výkonu agendy, odbúraním množstva úrovní spravovania štátu alebo úradov či organizácií, prepojenosťou samosprávy a štátnej správy, zmenšovaním priestoru na korupciu a vplyvom záujmových skupín, reguláciami obmedzujúcimi jednoduché a rýchle poskytovanie služieb verejnou správou. A množstvom ďalších oblastí, v ktorých je Slovensko pozadu v porovnaní s ostatnými krajinami či už v meradle OECD alebo v EÚ.

Nie tak dávno bolo Slovensko vďaka svojim úspechom v ekonomike označované za „tatranského tigra“. Vtedy ani dnes tomuto označeniu nezodpovedal systém a fungovanie verejnej správy. Žiaľ, túto možno označiť za nemodernú, byrokratickú, neflexibilnú, neimúnnu voči korupcii a, naopak, imúnnu voči dopytu občanov a občianok po kvalitných verejných službách.

Našou víziou je vybudovať štát s modernou verejnou správou, s dôveryhodnými orgánmi, v ktorom sa ľudia necítia zaťažení byrokraciou, reguláciami a výstrahami zo strany štátu, ale kde ich aktívne zapojenie sa do verejného života má reálny vplyv a dosah. Štát, ktorý je decentralizovaný skutočne, nie iba na papieri a v ktorom členenie, kompetencie a zodpovednosti samospráv budú na prospech obyvateľov, nie na naplnenie očakávaní straníckych centrál túžiacich obsadiť čo najväčší počet úradov.

Takýto štát si bude postupne získavať späť dôveru svojich občanov a občianok. Kvalita verejných služieb a inštitúcií je práve tá oblasť, kde Slovensko najviac zaostáva za vyspelými demokratickými krajinami. Naše opatrenia prinesú zásadný posun vpred a umožnia, aby sa stalo realitou heslo našej koalície v ostatných celonárodných voľbách – že Slovensko bude skutočne európskou krajinou.

4. 1. Kvalitnejšie rozhodovanie a koordinácia

- Posilníme koordináciu dôležitých a prierezových tém ustanovením štátnych tajomníkov a štátnych tajomníčok Úradu vlády, rešpektovaním princípu nezvyšovania celkového počtu štátnych tajomníkov a štátnych tajomníčok.
- Zabezpečíme, aby rozhodovanie o verejných politikách a legislatíve bolo robené vždy na základe dôkazov. Aj preto dobudujeme analytické jednotky na všetkých ministerstvách a vytvoríme nové v kľúčových verejných inštitúciách. Zavedieme pravidlo, aby podklady analytických jednotiek boli povinne zohľadnené pri tvorbe legislatívy a pri realizácii nových politík.
- Sfunkčníme slovenský „nudge unit“ (BRISK), útvar behaviorálnych intervencií a jeho aktivity sústredíme na štátom poskytované digitálne služby.

4. 2. Dobré služby na celom území

- Hodnotenie kvality poskytovaných verejných služieb štátom bude možné v oveľa väčšej miere ako dnes. Zavedieme systém benchmarkingu na jednotlivých okresných úradoch na základe porovnania výkonnostných ukazovateľov s cieľom zabezpečiť rovnakú kvalitu poskytovaných služieb pre občanov a občianky na celom území Slovenska.
- Zreorganizujeme miestnu štátnu správu tak, aby miesta prvého kontaktu (klientske centrá) boli dostupné v rovnakej miere vo všetkých okresoch a aby pokrývali väčšie penzum služieb, než je tomu dnes, a to aj vďaka lepšiemu prepojeniu s e-governmentom a neduplikovaniu služieb.
- Odstránime kompetenčné, technické a personálne nedostatky klientskych centier a nastavíme ich tak, aby fungovali ako reálny „front office“,

Silná ekonomika

Rozvoj regiónov a verejná správa

t. j. občania a občianky budú môcť naozaj na jednom mieste vybaviť jednoduché záležitosti. Odborných zamestnancov a zamestnankyne okresných úradov odbremeníme od povinnosti obsluhovať klientske centrá a zabezpečíme personál na obsluhu občanov a občianok.

- Zriadime odborne kvalitné odvolacie orgány voči rozhodnutiam prvostupňových okresných úradov. Ideálny počet sú 4 úrady s právnou subjektivitou, pričom ich finálny počet bude závisieť aj od nového územnosprávneho členenia Slovenskej republiky.
- Vytvoríme centrá podpory pre obslužné činnosti pre ústredné orgány štátnej správy a úrady v území kraja. Ich úlohou bude skvalitnenie a zefektívnenie procesov v personálnej (účtovníctvo, mzdy), ekonomickej a materiálovo-technickej (verejné obstarávanie) oblasti. Centrá podpory nebudú mať možnosť rozhodovať o použití zdrojov, táto pôsobnosť zostane na úradoch.

4. 3. Z lenivého štátu aktívny štát

- Zrušíme nekvalitné a nadbytočné regulácie. Pri tvorbe nových regulácií budeme uplatňovať pravidlo „jedna dnu – jedna von“, a teda s každou novou reguláciou sa zruší jedna stará alebo nadbytočná regulácia. Pri nových politikách a reguláciách budeme dôsledne vyžadovať ex ante hodnotenie.
- Štát má o občanoch množstvo informácií, z ktorých vie, kedy a na aké služby štátu má občan či občianka nárok. Aby sa občania nemuseli týchto služieb domáhať, zavedieme ich proaktívne ponúkanie štátom. Zbavíme ľudí povinnosti dokladovať štátu informácie, ktoré štát má (tzv. zásada „jedenkrát a dosť“) a identifikujeme tie formuláre, ktoré je možné zrušiť alebo zjednodušiť.

4. 4. Moderné usporiadanie ministerstiev

- Reorganizujeme ministerstvá tak, aby svojím moderným rozložením mohli lepšie reagovať na nové výzvy a problémy 21. storočia, za predpokladu nemenného počtu ministerstiev.
- Zásadne posilníme postavenie ministerstva životného prostredia, z ktorého sa stane Ministerstvo životného prostredia, klimatickej zmeny a energetiky SR. Prejde pod neho energetika z ministerstva hospodárstva a agenda lesného hospodárstva z ministerstva pôdohospodárstva (viac v kapitole ŽIVOTNÉ PROSTREDIE, KLIMATICKÁ KRÍZA A ENERGETIKA).
- Zrušíme ministerstvo hospodárstva a jeho kompetencie prenesieme na iné ministerstvá. Oblasť energetiky presunieme pod ministerstvo životného prostredia, agendu cestového ruchu na ministerstvo pre verejnú správu a rozvoj regiónov, hospodársku politiku a podporu podnikateľského prostredia na ministerstvo financií a inovácie na ministerstvo školstva (pozrite aj kapitolu ŽIVOTNÉ PROSTREDIE, KLIMATICKÁ KRÍZA A ENERGETIKA).
- Vytvoríme ministerstvo pre regionálny rozvoj a verejnú správu, ktorého úlohou bude zásadne zreformovať fungovanie štátu a znížiť regionálne rozdiely.
- Posilníme dohľad nad digitalizáciou a koordináciou investícií v oblasti IT systémov. Zlúčime úrad podpredsedu vlády pre informatizáciu s úradom vlády SR (viac v kapitole DIGITÁLNE SLOVENSKO).
- Vytvoríme ministerstvo pre ľudské práva a občiansku spoločnosť, ktoré sa bude zaoberať agendou desegregácie marginalizovaných rómskych komunít, obranou demokracie, rozvojom občianskej spoločnosti, národnostnými menšinami, sociálnou inklúziou a mnohými ďalšími (viac v kapitolách ĽUDSKÉ PRÁVA a HYBRIDNÉ HROZBY A DEZINFORMÁCIE).
- Prenesieme agendu dlhodobej starostlivosti do gescie ministerstva zdravotníctva (viac v kapitole ZDRAVÉ SLOVENSKO).

4. 5. Silnejšia parlamentná aj občianska kontrola

- Zriadime inštitút Verejnej prešetrovacej komisie. Po vzore britskej Public Inquiry zavedieme inštitút občianskej kontroly, ktorý bude môcť iniciovať verejnosť, prezident či prezidentka, alebo skupina poslancov a poslankýň. Nezávislá komisia so silnými právomocami bude zriaďovaná ad hoc k najzávažnejším celospoločenským kauzám.
- Posilníme kontrolnú funkciu a kapacity parlamentných výborov, aby mohli byť prostredníctvom verejných vypočutí reálnym partnerom i zrkadlom vláde. Zapojíme povinne opozíciu do monitorovacích a kontrolných orgánov štátu (napríklad monitorovacie výbory pre eurofondy, spoločný výbor pre spravodajské služby).
- Odstránime možnosť vládnej väčšiny blokovať kontrolu výkonnej moci (automatické konanie mimoriadnej schôdze Národnej rady SR a výboru Národnej rady SR bez schvaľovania programu, povinnosť NKÚ SR vykonať kontrolu, ak o ňu požiada 30 poslancov, zrušiť nezmyselné obmedzenia na vystupovanie poslancov a poslankýň v pléne).

4. 6. Verejné vypočutia

- Zavedieme tradíciu verejného vypočutia kandidátov a kandidátok na ministra príslušným parlamentným výborom predovšetkým pri obmenách ministerských stoličiek počas vládneho obdobia.
- Rozšírime verejné vypočutia na viacerých verejných funkcionárov a funkcionárok, štatutárov a štatutárok a sprofesionalizujeme a zobjektivizujeme proces ich výberu (vrátane výberu manažmentu štátnych podnikov) po vzore výberových konaní do mestských podnikov v hlavnom meste alebo výbere predsedu či predsedníčky Úradu pre ochranu oznamovateľov protispoločenskej činnosti.

4. 7. Informovaní občania a občianky

- Zlepšíme zákon o slobodnom prístupe k informáciám. V praxi sa osvedčil, no má aj slabé miesta, ktoré v dialógu s predstaviteľmi a predstaviteľkami neziskového sektora a povinnými subjektmi pomenujeme a odstránime. Zároveň do neho zavedieme inovácie, ktoré dnešný pokrok informačných technológií umožňuje (pozrite aj kapitolu SPRAVODLIVOSŤ).
- Určíme jasné pravidlá, ako majú štátne orgány zrozumiteľne informovať o nových povinnostiach a zákonoch. Okrem toho bude možné zmeny legislatívy týkajúcej sa podnikania realizovať len k jednému dátumu v roku.
- Inovujeme verejný portál Slovensko.sk s cieľom poskytovať na jednom webovom sídle prístup ku všetkým online dostupným verejným službám a informáciám. Zriadime službu Moje dáta, v ktorej človek nájde všetky informácie o jeho vzťahu k štátu a verejným inštitúciám. Vďaka tomu nebude od neho štát vyžadovať potvrdenia, ktoré má k dispozícii. Taktiež si bude môcť potvrdenia stiahnuť, keď ich bude potrebovať pre banku či za iným účelom (viac informácií v časti DIGITÁLNE SLOVENSKO).

4. 8. Ústretový štát

- Oslabíme represívny prístup štátu k ľuďom pri pochybeniach. Podľa francúzskeho a nemeckého vzoru zavedieme úpravu, ktorá oslabí sankcie pri prvom alebo ojedinelom pochybení a bude klásť dôraz na preventívny prístup (upozornenia na povinnosti, uzávierky a podobne).
- Otvoríme otázku zníženia kvóra na petície, ktoré musí prerokovať Národná rada SR, zo 100-tisíc podpisov na 50-tisíc, prípadne menej, čo umožní reálne používanie tohto inštrumentu (pozrite aj kapitolu ĽUDSKÉ PRÁVA).

- Zrušíme povinné kvóty na pokuty a iné nástroje motivujúce k represii (pozrite aj kapitolu POLÍCIA).
- Zavedieme možnosť (už existujúca pri daniach), aby si občan a občianka, podnikateľ a podnikateľka mohli za rozumný poplatok vopred vypýtať záväzné stanovisko úradu, aby si mohli byť istí, že ich za určitý postup neskôr nikto nebude pokutovať (pozrite aj kapitolu DANE).

4. 9. Moderné riadenie ľudských zdrojov

- Posilníme kontrolné kompetencie Rady pre štátnu službu. Transformovaním z existujúcej sekcie zriadime na úrade vlády Centrum pre štátnu službu. Jeho úlohou bude koordinácia postupu pri riešení štátnozamestnaneckých vzťahov vrátane výberových konaní, ďalej poskytovanie právnej pomoci, vytváranie vhodných pracovných podmienok, celoživotné vzdelávanie, centrálny zber údajov pre analýzy a štatistiky v oblasti riadenia ľudských zdrojov, ochrana štátnych zamestnancov, ktorí poukážu na porušovanie zákonov a podobne.
- Prijmeme opatrenia na lepšie a spravodlivejšie finančné ohodnotenie štátnych úradníkov a úradníčok a zvýšenie ich efektivity. Tiež budeme investovať do väčšej kvality ľudí cez ich lepší výber, prípravu na zamestnanie a celoživotné vzdelávanie.

4. 10. Menej politiky

- Presadíme dôsledné odpolitizovanie obsadzovania pozícií v štátnej a verejnej správe, ktoré sú stále v súčasnosti obsadzované politicky, hoci by na papieri mali byť apolitické. Táto zmena sa bude týkať aj prednostov okresných úradov.
- Dôsledne odpolitizujeme stredné a nižšie úrovne verejnej správy (nezávislé overovanie uchádzačov a uchádzačiek, z ktorých si úrady budú vyberať, posilniť postavenie a právomoci Centra pre štátnu službu, zaviesť trestnoprávnu zodpovednosť za manipuláciu výsledkov výberových konaní).

5. Ochrana demokracie, reforma samosprávy, posilnenie decentralizácie

5. 1. Zriadime senát

- Zriadime druhú komoru parlamentu (senát), ktorá bude fungovať ako poistka proti snahám rozložiť demokratický ústavný systém a posilní regionálne zastúpenie v zákonodarnom zbore.
- Senátori a senátorky budú volení v priamych voľbách v 40 jednomandátových obvodoch.
- Zároveň znížime počet poslancov a poslankýň Národnej rady SR na 120 a ušetrené prostriedky využijeme na vytvorenie senátu.

5. 2. Silnejšia samospráva bez VÚC

- Presadíme zrušenie vyšších územných celkov k roku 2022, čo bude začiatkom širšej reformy územnej samosprávy na základe komplexnej stratégie. O tú sa budeme snažiť aj so širšou podporou zástupcov samospráv s cieľom dostať verejnú správu bližšie k ľuďom. Za týmto účelom určíme politického lídra či líderku tejto témy.
- Posilníme kompetencie samosprávy, najmä miest, v súlade s dosahovaním vyššej efektivity (možnosť lepšie riadiť svoju bezpečnosť cez mestskú políciu alebo regulácia verejného priestoru cez zdaňovanie schátraných budov).
- Zabezpečíme kvalitné vzdelávanie pre samosprávu. Vytvoríme platformu akademického sektora, mimovládnych organizácií, štátnej správy a samosprávy na nastavenie potrieb volených zástupcov a zástupkýň, zamestnancov a zamestnankýň samosprávy v oblasti vzdelávania a ponúkneme pravidelné možnosti vzdelávania.
- Vytvoríme účinný kontrolný mechanizmus v samospráve prostredníctvom samostatných útvarov hlavných kontrolórov a kontrolórok s právnou subjektivitou v súlade so zmenou územnosprávneho členenia. Kontrolóri a kontrolórky budú fungovať ako profesionáli na plný úväzok a vykonávať kontrolu obcí vo svojom vymedzenom regióne. Zabezpečíme ich certifikovanie ideálne Najvyšším kontrolným úradom, upravíme ich postavenie vo vzťahu k voleným orgánom samosprávy, čo zabezpečí vyššiu mieru nezávislosti v pracovnoprávnych vzťahoch, ako aj pri výkone kontroly.

Gestori a gestorka kapitoly

MIROSLAV BEBLAVÝ

Programový líder PS/SPOLU

MATEJ PETROCI

Odborník na regionálnu politiku

RICHARD DRUTAROVSKÝ

Odborník na komunálnu politiku, dopravu a územný rozvoj

RADÚZ DULA

Odborník pre vzdelávanie a cestovný ruch

RICHARD JÁNOŠ

Ekonóm

KATARÍNA MACHÁČKOVÁ

Odborníčka pre regionálny rozvoj a verejnú správu

Digitálne Slovensko

Predražená informatizácia a slabo fungujúce elektronické služby pre občanov a občianky sú notorickým symbolom zlyhania štátu v oblasti modernizácie Slovenska.

Ani kvalita štátnej digitálnej infraštruktúry a systémov, ani komfort a zmysluplnosť online služieb pre verejnosť nedosahujú požadovanú úroveň. O primeranej hodnote za peniaze v oblasti megalomanských IT projektov nehovoriac.

Zažili sme už viacero pokusov o reštart a zásadné zlepšenie eGovernmentu a digitálnych služieb, ktoré štát poskytuje občanom a občiankam alebo zaobstaráva pre svojich zamestnancov – úradníkov a úradníčky. Veľkou výzvou je neopakovať chyby, pre ktoré to doteraz vždy zlyhalo. Poučiť sa z nich a začať to robiť poriadne.

Byť úspešný a obstáť v tejto výzve je možné len vtedy, ak nechýba vôľa robiť to poriadne. Čerpanie EÚ fondov v oblasti IT nemôže byť cieľom, ako to bolo doteraz, ale musí byť prostriedkom na realizáciu dobrých a užitočných IT projektov vo verejnej správe. Politický líder či líderka musia pre dosiahnutie úspechu zabezpečiť kvalitné ľudské zdroje na strane štátu (IT architekti a architektky, analytici a analytičky, developeri a developerky), bez ktorých reštart ostane opäť len na papieri. Štátni úradníci a úradníčky sa musia stať adekvátnym partnerom pre dodávateľov.

Na dosiahnutie bodu zlomu je nevyhnutné zabezpečiť súlad legislatívy a legislatívneho procesu s modernizačnými projektmi. Čo sa dá vyriešiť dobrými zákonmi, netreba potom programovať. Musíme odstrániť

rezortizmus, zjednotiť a centralizovať agendu štátneho IT, ktorú má v právomoci Úrad podpredsedu vlády pre investície a informatizáciu SR, ministerstvo vnútra aj Národná agentúra pre sieťové a elektronické služby, pod jednu strechu.

Rozumná, premyslená a úspešná digitalizácia štátu nemusí zvýšiť iba kvalitu služieb občanom a občiankam, podnikateľom a podnikateľkám. Môže sa stať významným impulzom pre ekonomiku, inovácie a služby založené na dostupných verejných dátach. Súbežne s reformou verejnej správy zameranej na skvalitňovanie verejných inštitúcií a rozširovanie elektronickej komunikácie ponúkne občanom a občiankam navyše efektívnejšie, intuitívnejšie a lacnejšie riešenia.

Našou víziu je využiť informatizáciu a reformu štátneho IT na to, aby sme výrazne znížili byrokraciu pre občanov a občianky v rôznorodých životných situáciách, ale zároveň aby sme pomohli robiť lepšiu a efektívnejšiu prácu štátnym úradníkom a úradníčkam. Musíme vybudovať dôveru a posilniť motiváciu na používanie elektronických služieb štátu prostredníctvom reálnych užitočných aplikácií, úspor času a peňazí. Vytvoríme podmienky na zvýšenie využívania internetových služieb a integrácie digitálnej technológie pre občanov a občianky aj pre firmy na úroveň rebríčka v prvej polovici krajín EÚ podľa indexu DESI – The Digital Economy and Society Index (elektronický obsah, komunikácia a online operácie, digitálne podnikanie, elektronické obchodovanie) do roku 2025.

Našou víziu je využiť informatizáciu a reformu štátneho IT na to, aby sme výrazne znížili byrokraciu pre občanov a občianky v rôznorodých životných situáciách, ale zároveň aby sme pomohli robiť lepšiu a efektívnejšiu prácu štátnym úradníkom a úradníčkam. Musíme vybudovať dôveru a posilniť motiváciu na používanie elektronických služieb štátu prostredníctvom reálnych užitočných aplikácií, úspor času a peňazí.

1. Digitalizácia v službách občanov a občianok

1. 1. Kvalitné digitálne služby

- Štandardizujeme kontakt občana a občianky so štátom s využitím občianskeho preukazu s čipom, ktorý by mal byť jediným potrebným dokumentom a dokladom na komunikáciu so štátom. Verejné inštitúcie nebudú vyžadovať od občanov a občianok žiadne informácie a dokumenty, ktoré sa nachádzajú v inom systéme verejnej správy. Občiansky preukaz rozšírime o ďalšie možnosti používania (MHD karty, vodičský preukaz, autentifikácia do internetového bankovníctva).
- Zameriame sa na rozvoj prioritných služieb. Štát oficiálne zverejnil okolo 2000 elektronických služieb, z ktorých sa drvivá väčšina nepoužíva. Investovať do služieb, ktoré ročne využijú dvaja občania, nie je ekonomické ani racionálne. Budeme klásť dôraz na to, aby najpoužívanejšie životné situácie a elektronické služby boli najjednoduchšie a najefektívnejšie. Okrem digitálneho riešenia a užívateľského pohľadu je potrebné, aby sa procesy a životné situácie zjednodušovali aj legislatívne.
- Budeme budovať a rozvíjať proaktívne elektronické služby. Občana a občianku budú upozorňovať na situácie a povinnosti, ktoré ich čakajú, alebo budú požadované úkony automaticky vykonávané v súlade so zákonom. Zároveň budú pomáhať a znižovať administratívnu záťaž (napríklad predvyplnenými formulármi z dostupných údajov).
- Zavedieme možnosť povoliť verejným inštitúciám sťahovať platby inkasom. Namiesto toho, aby verejné inštitúcie posielali upomienky, budú s mesačným predstihom posielať príkaz na inkaso.
- Pre ľudí menej digitálne zdatných zlepšíme podporu prostredníctvom klientskych centier alebo podpory na diaľku (call centrá, chatboty).

1. 2. Audit štátnych technológií

- Urobíme nezávisle audity využívaných štátnych technológií, aby sme zistili kvalitu a stav štátneho IT (čo štát kúpil, čo bolo skutočne dodané). Identifikujeme služby, ktoré fungujú a tie, ktoré nefungujú. Urobíme audit vlastníckych práv. Nebudeme váhať nad rušením projektov, ktoré neprinášajú potrebný prínos a súčasne sú nerentabilné.
- Zastavíme a prehodnotíme IT projekty schválené riadiacimi orgánmi, pri ktorých ešte neprebehlo verejné obstarávanie s cieľom predísť korekciám zo strany EÚ. V poslednom období sa počet schválených projektov v rozsahu 20 až 80 miliónov eur významne zvýšil. Práve tieto projekty budú čeliť riziku korekcií, pretože nie sú výsledkom kvalitnej prípravy, ale snahy pred voľbami dočerpať zdroje z EÚ.
- Nezávisle a transparentne vyberieme prevádzkovateľov kritickej infraštruktúry so zameraním na projekty, kde skutočná súťaž nikdy neprebehla. Štátu v nich utekajú významné finančné zdroje a kvalita služieb je často na nízkej úrovni.

1. 3. Motivovaní zamestnanci a zamestnankyne

- Zlepšíme podmienky, aby sme motivovali IT zamestnancov a zamestnankyne pracovať vo verejnom sektore. Okrem konkurenčných platových podmienok a zlepšenia manažmentu zavedieme jasné etické pravidlá na prácu v štátnom IT.
- Vytvoríme interné tímy programátorov a programátoriek, dizajnérov a dizajnérok, expertov a expertiek na legislatívu, aby dokázali štartovať testovacie projekty. Vytvorenie tímov a agentúry po vzore GDS (Veľká Británia) alebo 18F (USA).
- Posilníme pozíciu štátneho architekta či architektky informačných systémov ako spôsob prekonania rozdrobenosti, izolovanosti, duplicít a chýbajúcej koordinácie v štátnom IT. Štátny architekt či architektka by mal právo byť aktívne informovaný o verejných obstaraniach, disponovať právom veta na verejné obstarávania v oblasti IT a právom vyžadovať odpovede a zdôvodnenia postupov v tvorbe informačného systému.
- Budeme podporovať ministerstvá a iné organizácie, aby mali svojich digitálnych a IT lídrov a líderky, ktorí by im pomáhali koordinovať aktivity s centrálnou časťou a zároveň vedeli podporovať rast ministerstiev aj v tejto oblasti.

2. Projekty po novom

2. 1. Nižšie náklady, menej času

- Pripravíme podmienky na prototypový spôsob dodávky informačných systémov. Tvorba informačných systémov dospela k tzv. agilným metódam, v ktorých sa proces dodania nedelí na tradičné fázy analýza – implementácia – testovanie. Napriek tomu sa väčšina štátnych IT zákaziek dodáva práve takto. Dôsledkom je množstvo zmien a úprav po nasadení do prevádzky. V prototypovom prístupe sa koncoví používatelia a používateľky zúčastňujú na tvorbe informačných systémov od prvých fáz implementácie.
- Vytvoríme mechanizmus povinnej účasti skutočných koncových používateľov a používateliek na testovaní informačných systémov. Pre väčšie projekty zavedieme povinnosť testovania treťou stranou na základe transparentného výberu.

2. 2. Efektívnejšia prevádzka

- Posilníme a sfunkčníme strategické riadenie informatizácie pod jednou strechu na Úrad vlády SR (Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu, NASES, príslušné činnosti z ministerstva vnútra).
- Vybudujeme strategickú architektúru verejnej správy prostredníctvom integrácie systémov a efektívnejšieho fungovania štátneho cloudu. Súčasný stav je neuspokojivý, napriek preinvestovaným stovkám miliónov eur sú výsledky slabé.
- Tam, kde je to z bezpečnostného hľadiska možné i efektívnejšie, bude umožnené používať aj verejné cloudy iných služieb (predovšetkým v rámci testovania).
- Spojíme rozdrobené telekomunikačné infraštruktúry štátu pod jedného prevádzkovateľa. Optické siete v súčasnosti prevádzkuje niekoľko štátnych subjektov ako NASES, NDS, ŽSR bez jasnej vízie a cieľa.
- Vytvoríme priestor na prípadnú zmenu zhotoviteľa aj pre existujúce systémy v prevádzke. Ak bol softvér dodávaný na mieru objednávateľovi, ktorý sa na jeho tvorbe aktívne podieľal (počas analýzy a testovania), nemôže byť autorstvo prisudzované výhradne zhotoviteľovi. V tomto zmysle upravíme zle nastavený autorský zákon.
- Spresníme podmienky odovzdania zdrojových kódov. Súčasná vyhláška upravujúca nutnosť odovzdania zdrojových kódov softvéru na mieru objednávateľovi je problematická, pretože väčšina dodávateľov odovzdáva kódy v nepoužiteľnej forme.
- Zavedieme a budeme dôsledne vymáhať jednotnú štruktúru dokumentácie a výstupov. V súčasnosti má každá organizácia, dodávateľ a projekt inú formu výstupov. Často chýba základná dokumentácia (objednávateľ ju nepožadoval).

2. 3. Bezpečné a užitočné dáta

- Sprístupníme bez obmedzení všetky voľné dáta, ktoré budú dôležité pre rozvoj ekonomiky, inovatívne riešenia a verejné politiky. Zabezpečíme kvalitné otvorené dáta (open API, open DATA) pre verejný aj súkromný sektor. Odstránime nepresnosti nazbieraných dát pomocou referenčných databáz a zvýšime tak ich kvalitu.
- Budeme podporovať digitálne zručnosti pre deti, dospelých a starších. Spustíme cielené projekty na každú cieľovú skupinu, napríklad vo verejných knižniciach a v spolupráci so školami po celom Slovensku.
- Oddelíme vládnu sieť GOVNET od vplyvu súkromných firiem, ktoré môžu získavať nestrážený prístup k citlivým údajom občanov a občianok, ako aj k dátam štátnych zamestnancov a zamestnankýň.
- Zamedzíme prístup súkromných firiem k citlivým dátam občanov a občianok. Ochranu údajov štát nemá pod kontrolou, keďže nemá prístup k vlastným prevádzkovým IT systémom v správe súkromných firiem.
- Vytvoríme platformu inovačných stratégií, na ktorej by spolupracovali univerzity a vysoké školy aj komunity z rôznych prostredí. Štát by takýmto spôsobom prizýval komunity, školy a študentov k zaujímavým IT projektom a zároveň sekundárne podporoval rozvoj a výskum (pozrite aj kapitolu VZDELÁVANIE).
- Vybudujeme strategické partnerstvá s kľúčovými svetovými spoločnosťami. Okolité štáty aj medzinárodné firmy priamo uzatvárajú partnerstvá s významnými výrobcami, aby znížili ceny pri nákupe.

2. 4. Podpora úradníkom a úradníčkam

- Zlúčime a zjednotíme podporu pre poskytovateľov služieb (spoločné call centrum pre úradníkov a úradníčky). Prevádzkovatelia informačných systémov nemajú medzi sebou žiaden zmluvný vzťah a ich centrá podpory (ak existujú) presúvajú problémy na iné inštitúcie. V súčasnej praxi sa preto stáva, že vzniknutý problém nemá kto riešiť, respektíve sa k povinnosti riešiť ho nikto nehlási.
- Vytvoríme vzdelávací obsah pre realizované IT projekty a tým zabezpečíme ich dlhodobú udržateľnosť (Digitálne učivo na dosah).

3. Moderná infraštruktúra a služby

3. 1. Telekomunikačné služby a internet

- Zvýšime mieru využívania internetových služieb a integrácie digitálnej technológie pre občanov a pre firmy na úroveň rebríčka v prvej polovici krajín EÚ podľa indexu DESI (elektronický obsah, komunikácia a online operácie, digitálne podnikanie, elektronické obchodovanie) do roku 2025.
- Zvýšime mieru pripojenia na vysokorýchlostný internet a jeho využitie pre digitálne služby na úroveň rebríčka v prvej polovici krajín EÚ podľa indexu DESI do roku 2025.
- Vytvoríme cenovú mapu vysokorýchlostného pripojenia pre Slovensko a návrh riešenia pre oblasti s cenovo nedostupným pripojením. Zavedieme štátnu podporu vysokorýchlostného pripojenia do oblastí, ktoré nie sú pre poskytovateľov rentabilné.
- Spustíme informačnú kampaň o možnosti výberu poskytovateľa pripojenia pre občanov a občianky v mieste ich bydliska na webovej stránke regulátora. Doplníme obsah a zlepšíme jeho aktualizáciu tak, aby pokrýval všetkých poskytovateľov.
- Presadíme štátnu podporu rozšírenia vysokorýchlostného internetového pripojenia 5G do všetkých okresných miest a podporu rozšírenia mobilnej siete pre Internet vecí (IoT).

Gestori kapitoly

Líder koalície PS/SPOLU

Odborník na finančný manažment a inovácie

Odborník na právny štát, protikorupčný expert

Doprava, infraštruktúra a bývanie

Naším cieľom je priniesť do praxe nový koncept vnímania dopravy na Slovensku. Bude postavený na podpore udržateľných foriem mobility, ktorou je najmä verejná doprava.

Sústredíme sa na pokračujúce budovanie diaľničného prepojenia východu a západu, ale oveľa viac ako dnes, sa zameriame na rozvoj verejnej dopravy, opravy a investície do železničnej infraštruktúry, ciest prvej triedy a prímestských tratí.

Kľúčovú úlohu pri zabezpečovaní mobility obyvateľov má verejná doprava. Jej rozvoj bude mať najvyššiu prioritu. Verejná doprava prispieva k zmierňovaniu tvorby emisií a podieľa sa na ochrane životného prostredia (najmä ovzdušia a v rámci krajinotvorby).

Je úlohou štátu nastaviť dopravnú politiku tak, aby bola z dlhodobého hľadiska udržateľná a dokázala efektívnym využitím verejných financií a racionálnym využitím priestoru a územia uspokojovať prepravné potreby obyvateľstva. Preto budeme hľadať riešenia na odstránenie súbehov v cestnej, respektíve v cestnej a železničnej doprave.

Kvalitne poskytované dopravné služby, ktoré spočívajú v dostatočnej kapacite, častej ponuke, prehľadnosti a spoľahlivosti systému v atraktívnom čase prepravy majú potenciál zvýšiť dopyt cestujúcej verejnosti. Nenásilne ponúknutá atraktívna alternatíva pomáha riešiť negatívne vplyvy rozmáhajúceho sa individuálneho motorizmu.

1. Moderná a kvalitná doprava

1. 1. Národná dopravná autorita

- Zriadime Národnú dopravnú autoritu (NADA), ktorá zastreší riadenie a plánovanie dopravných výkonov objednávaných vo verejnej doprave. S cieľom odpolitizovať rozhodovania o investičných prioritách bude jej úlohou výhľadovo aj plánovanie a riadenie investičných priorít v cestnej a železničnej doprave ako vzájomne prepojeného komplexu. Plánovanie a rozhodovanie bude podriaďovať politike vlády v oblasti dopravy ukotvenej v programovom vyhlásení.
- V rámci NADA vytvoríme odborné pracovné skupiny na úrovni miestnych a regionálnych samospráv. Náplňou ich práce bude adresné zabezpečenie potrieb v oblasti dopravy, audit súčasného stavu, príprava strategických plánovacích materiálov, pravidelné hodnotenie a aktualizácia stratégie a plánov v oblasti dopravy.
- Nastavíme systém zberu a analýzy vstupov „zdola – nahor“ (priamo od zákazníka procesu, t. j. od občanov, iniciatív, miestnych a regionálnych samospráv).

1. 2. Zákon o verejnej doprave

- Pripravíme zákon o verejnej doprave, ktorého cieľom bude zjednotiť prístup pri organizácii verejnej dopravy v cestnej doprave ako aj v doprave na dráhach.
- Zadefinujeme štandard kvality dopravnej obsluhy z hľadiska dostupnosti služby, jej dostatočnej kapacity, primeranej ponuky, prehľadnosti a spoľahlivosti služby.
- Precízne implementujeme pravidlá EÚ o službách vo verejnom záujme v železničnej a cestnej osobnej doprave do slovenskej legislatívy.

1. 3. Železničná infraštruktúra

- Sústredíme aktivity na revitalizáciu a modernizáciu koridorov, hlavných a regionálnych železničných tratí (zdvojkoľajnenie, elektrifikácia, úprava sklonových a smerových pomerov, peronizácia staníc, výmena nevyhovujúcich konštrukčných prvkov tratí, realizácia zabezpečeného križovania cestnej a železničnej siete).
- Dofinancujeme údržbu železničnej infraštruktúry a vypracujeme plán výstavby vysokorýchlostných tratí.
- Dobudujeme záchytné parkoviská a zabezpečíme výstavbu terminálov integrovanej osobnej prepravy.
- Pripravíme technické podmienky na rozvoj kombinovanej dopravy.
- Zmodernizujeme a zvýšime atraktivitu železničného prekladiska v Čiernej nad Tisou a v Maťovciach.

1. 4. Železniční dopravcovia

- Zmodernizujeme vozový park Železničnej spoločnosti Slovensko (ZSSK) a zlepšíme údržbu vozového parku.
- Zvýšime objednávku štátu v železničnej osobnej doprave o minimálne 5 miliónov vlakových kilometrov ročne.
- Ozdravíme ZSSK, optimalizujeme Železničnú spoločnosť Cargo na malého, ale efektívneho dopravcu.
- Všade tam, kde nie je v možnostiach ZSSK poskytovať dopravné služby dostatočne efektívne a v dostatočnej kvalite, postupne otvoríme trh pre viacerých dopravcov. Tým pomôžeme vytvoriť konkurenciu a tlak na kvalitu poskytovaných služieb.

1. 5. Cestná infraštruktúra

- Zlúčime Národnú diaľničnú spoločnosť a Slovenskú správu ciest.
- Dofinancujeme údržbu a rekonštrukciu ciest prvej triedy.
- Začneme výstavbu obchvatov najviac vyťažených miest a obcí pomocou ciest prvej triedy.
- Štát, aj v kontexte nášho cieľa zrušiť vyššie územné celky, prevezme naspäť do správy cesty druhej a tretej triedy a začne ich rekonštrukciu (pozrite aj časť VEREJNÁ SPRÁVA).
- Budeme riešiť výstavbu chýbajúcich úsekov diaľnic, najmä D1 Bratislava – Košice.

1. 6. Cyklodoprava

- Na podporu cyklodopravy každoročne alokujeme zdroje vo výške desiatok miliónov eur, ktoré sa budú kumulovať na špecifickom účte. Budú zdrojom prostriedkov pre rozvoj cyklodopravy s dvomi grantovými schémami – na riešenie neprimerane zaťažených ciest a na podporu cykloturizmu.
- Podporíme rozvoj cyklotrás prostredníctvom legislatívnych zmien, ktoré urýchlia ich povoľovanie a výstavbu. Zmeníme pravidlá na umiestnenie cyklotrás v meste tak, aby ich začlenenie do existujúcej infraštruktúry bolo čo najrýchlejšie, efektívne a ekonomické.

1. 7. Ďalšie dopravné riešenia

- Umožníme výber silného strategického partnera pre bratislavské letisko v prípade presvedčivých výhod pre rozvoj letiska.
- Zavedieme dotácie na podporu elektrickej hromadnej, resp. verejnej dopravy, z ktorej majú prospech všetci a nielen malé množstvo úspešných v dotačnej schéme na podporu nákupu elektrických automobilov pre jednotlivcov.
- Budeme aktívne podporovať nákladnú dopravu po riekach a jej zapojenie do intermodálnej prepravy.

2. Bytová politika, stavebný zákon

2. 1. Dostupnosť bývania

- Zadefinujeme jednoznačne zabezpečenie dostupnosti bývania ako zodpovednosť a kompetenciu samosprávy (obce a mestá) s finančnou a legislatívnou podporou štátu.
- Podporu bývania presunieme od podpory dopytu k podpore ponuky, teda k výstavbe súkromného, verejného a neziskového nájomného bývania v oblastiach s rýchlym rastom cien bývania a previsom dopytu nad ponukou.
- Okrem finančnej podpory a určenia jasných cieľov pre samosprávy sme pripravení využiť pozemky vo vlastníctve štátu a správe Slovenského pozemkového fondu, ako aj zaviesť možnosť odpustenia poplatku za rozvoj pri bytových domoch určených na nájomné bývanie.
- Reálne zavedieme program štátneho a samosprávneho nájomného bývania pre nedostatkové profesie vo verejnom sektore.
- Navrhneme zavedenie príspevku na bývanie pre mladých ľudí s podpriemerným príjmom. Adresnosť opatrenia a prísne obmedzenia výšky príspevku ako aj jeho rozsahu zabezpečia, že príspevok nebude viesť k umelému nárastu dopytu a výšky nájomného. Opatrenie môže byť fiškálne nenáročné, ak bude motivovať prenajímateľov platiť daň z prenájmu.

2. 2. Podpora výstavby bytov

- V kľúčových regionálnych ohniskách ekonomického rastu určíme kvantitatívne ciele na výstavbu nového bytového fondu a nastavíme mestám a obciam motivačné nástroje na ich naplnenie. Ich súčasťou bude aj stabilný viacročný finančný rámec dotácií zo štátneho rozpočtu na rozvoj bývania v kombinácii s úvermi pre samosprávy.
- Skrátime a zlacníme výstavbu bývania (zníženie byrokracie, zjednodušenie procesov, garancia lehôt), na druhej strane budeme motivovať mestá aj developerov k lepšiemu využitiu existujúcich plôch cez sprísnenie pravidiel zmeny ornej pôdy na stavebné pozemky v územnom pláne, ak nie sú dostatočne využité existujúce plochy.

- Vytvoríme mestám a obciam možnosť flexibilnejšie narábať s poplatkom za rozvoj a kombinovať ho s povinnosťou developerov a komerčných projektov použiť časť bytov na sociálne bývanie.

2. 3. Stavebný zákon

- Zavedieme povinnosť mať v každej obci územný plán. Tam, kde je už schválený územný plán, zlúčime územné konanie so stavebným konaním.
- Rodinné domy s jedným nadzemným podlažím, bez obytného podkrovia, bez podpivničenia a s celkovou plochou do 150 m^2 sa budú povoľovať ohlásením stavby, ak budú v súlade s územným plánom obce.
- Pokuty za priestupky v stavebnom konaní sa budú odvíjať od ceny nehnuteľnosti až do výšky 50 % z ceny nehnuteľnosti. Stanovíme jasné pravidlá, kedy nebude možné nelegálnu stavbu dodatočne povoliť a stavebník ju bude musieť zbúrať.
- Zredukujeme špeciálne stavebné úrady.
- Zavedieme pravidlá zamedzujúce špekulatívnemu skupovaniu pôdy.
- Obmedzíme reklamné stavby tak, aby sa minimalizoval reklamný smog.

2. 4. Verejné obstarávanie

- V záujme riešenia praktických problémov spružníme verejné obstarávanie pri problematických výstavbách. Umožníme zo zákona uzavretie zmluvy s druhým v poradí, ak bude potrebné pre neplnenie si zmluvných povinností s najlacnejším uchádzačom rozviazať zmluvu.

Gestori kapitoly

Odborný konzultant v oblasti verejnej dopravy

Odborník na dopravu a hospodárstvo

Pôdohospodárstvo

Pôdohospodárstvo musí plniť významné ekologické, ekonomické a spoločenské funkcie na miestnej, národnej a globálnej úrovni. Zároveň nesmie poškodzovať ďalšie ekosystémy nielen v súčasnosti, ale ani v budúcnosti.

Chceme dosiahnuť, aby sa poľnohospodárske odvetvie na Slovensku zmodernizovalo. Povedie to k nárastu domácej produkcie bezpečných a kvalitných potravín uspokojujúcich preferencie spotrebiteľov, ktoré sú vyrábané spôsobmi šetrnými k životnému prostrediu a v súlade s ochranou biodiverzity a klímy, s dôrazom na zlepšenie podmienok chovu a držania zvierat. Zároveň to bude prispievať k inkluzívnemu a udržateľnému rozvoju vidieka a k zmierňovaniu regionálnych rozdielov.

Táto vízia sa dá dosiahnuť efektívnym, transparentným a spravodlivým využívaním európskych a národných dotačných zdrojov. Musia adresne riešiť reálne a konkrétne problémy poľnohospodárov, potravinárov a obyvateľov vidieka. Nevyhnutná bude úprava a jasná definícia poľnohospodárskej legislatívy, ktorá v sebe zahŕňa základné postupy a procesy (správnu výrobnú prax).

K nutným zmenám pristúpime v oblasti verejného obstarávania, potravinového dohľadu a nekalých obchodných praktík. Zvýšime regulačnú efektívnosť prostredníctvom smart technológií využívaných na úrovni všetkých inštitúcií a organizácií v manažérskej kompetencii Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR. Zvýšime efektívnosť trhu s pôdou a úverových trhov, ktoré budú pracovať pre aktívnych poľnohospodárov.

Musíme zlepšovať podmienky na podnikanie v poľnohospodárstve zavedením nových moderných spôsobov podpory poľnohospodárstva a potravinárstva prostredníctvom finančných nástrojov, nástrojov na

riadenie rizík, aplikáciou digitálnych technológií, nástrojov podpory účelnej spolupráce poľnohospodárov, zlepšovaním ich vyjednávacej sily v dodávateľských reťazcoch.

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR musí byť opäť garantom toho, že na trhu máme len bezpečné potraviny, spotrebitelia sú chránení a právo je spravodlivo vymáhané. Zároveň musí byť garantom toho, že správna výrobná prax v sebe zahŕňa postupy 21. storočia, ktoré zásadne znižujú negatívny vplyv celého sektora na životné prostredie.

1. Udržateľné poľnohospodárstvo a ochrana zvierat

1. 1. Ekologické a udržateľné poľnohospodárstvo

- Definujeme kľúčové ukazovatele kvality pôdy, vôd a ovzdušia, ako aj biodiverzity, ktoré budú slúžiť ako základ na hodnotenie štartovacej pozície a budúceho vývoja hospodárenia s pôdou.
- Vyčleníme viac zdrojov z prvého piliera spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ na ekologické priame platby a vyššiu podporu environmentálnych spôsobov hospodárenia z programu rozvoja vidieka.
- Využijeme priame platby a program rozvoja vidieka na motiváciu farmárov a farmárok k plneniu ekosystémových služieb, ekologizáciu poľnohospodárstva, na vodozádržné projekty, biopásy, opatrenia proti zhutňovaniu pôdy a erózii pôdy ako aj proti rozsiahlym monokultúram negatívne ovplyvňujúcim biodiverzitu vrátane biopalív prvej generácie.
- Zavedieme opatrenia podporujúce také spôsoby manažmentu pôdy, ktoré akumulujú uhlík v pôde a znižujú riziko povodní a sucha (menšie lány, zásady orby, obnova mokradí, inventúra melioračných zariadení).

1. 2. Obmedzíme škodlivé praktiky

- Podporíme náhrady nebezpečných prípravkov na ochranu rastlín a využívanie integrovaného manažmentu škodcov.
- Znížime koncentráciu poľnohospodárskej výroby, zavedieme adaptačné a mitigačné opatrenia zamerané na zmenu klímy.
- Doplníme legislatívu, aby umožnila ekologické postupy, ktoré aktuálne naše právo nepozná (napr. v prípade nedopaskov).

1. 3. Ochrana zvierat

- Zlepšíme podmienky chovu hospodárskych zvierat. Zameriame sa aj na implementáciu zákazu klietkového chovu, zlepšenie podmienok transportu a humánneho porážania hospodárskych zvierat. Zvýšime podporu chovov, ktoré budú reflektovať aktuálne poznatky z oblasti podmienok zvierat v chove.

- Zlepšíme podmienky chovu a držby spoločenských zvierat, čo bude zamerané aj na riešenie problematiky produkčných chovov a odstránenie nekalých praktík v takýchto chovoch, často hraničiacich s týraním zvierat, a riešenie problematiky útulkov a túlavých zvierat.
- Zlepšíme podmienky v oblasti držby a života divokých zvierat, so zameraním aj na správnu prax v poľovníctve, sprísnenie legislatívy v oblasti držby a chovu divokých zvierat hlavne používaných v súkromných neprodukčných chovoch a cirkusoch, sprísnenie legislatívy v oblasti chovu kožušinových zvierat.

2. Rozvoj vidieka

2. 1. Lepšie financovanie

- Budeme viazať podporu zo zdrojov programu rozvoja vidieka na produkciu a zamestnanosť na vidieku a na podporu zvyšovania potravinovej sebestačnosti Slovenska.
- Zvýšime financovanie programu rozvoja vidieka, za podmienky a predpokladu efektívneho využívania týchto zdrojov.

2. 2. Systematický prístup

- Zavedieme multifunkčné poľnohospodárstvo, ktoré poskytne služby cielene na zachovanie a utváranie pestrej krajiny.
- Vytvoríme primeraný samostatný rozpočet na podporu investovania v rámci programu rozvoja vidieka pre najmenej rozvinuté okresy (pozrite si aj kapitolu ROZVOJ REGIÓNOV A VEREJNÁ SPRÁVA).
- Podporíme systematický prístup k rozvoju agroturizmu prostredníctvom krajinotvorných prvkov poľnohospodárstva a pestovania lokálnych potravín.

3. Ochrana spotrebiteľa a vnútorného trhu

3. 1. Rozumnejšie pravidlá

- Zjednodušíme a zosúladíme potravinové právo s právom EÚ, čím sa zjednoduší podnikateľské prostredie podliehajúce týmto reguláciám.
- Zavedieme protikorupčné opatrenia zamierené na oblasť posudzovania projektov pre získanie podpory z druhého piliera spoločnej poľnohospodárskej politiky (napr. princíp štyroch očí, anonymizácia hodnotených žiadostí a podobne).
- Lepšie definujeme správnu výrobnú prax v poľnohospodárstve ako podmienku pre získanie finančnej podpory z verejných zdrojov.
- Odstránime zbytočnú byrokraciu (napr. zjednodušenie podmienok predaja z dvora, dotačných formulárov, ako aj pravidiel pre dodržiavanie hygienických a veterinárnych podmienok tak, aby nebola dotknutá bezpečnosť potravín a ochrana spotrebiteľa).

3. 2. Lepší dohľad

- Zreformujeme činnosť Štátnej veterinárnej a potravinovej správy SR (ŠVPS) tak, aby sa rola kontrolná zmenila na dozornú a poradnú. Odpolitizujeme orgány dozoru a vrátime ich do polohy najvyššieho odborného garanta a partnera pre všetkých prevádzkovateľov potravinových podnikov. Zrušíme nemiestnu štátnu šikanu a likvidačné pokuty.
- Sprísnime sankcie za porušenie pravidiel na ochranu poľnohospodárskej pôdy.

4. Lepšie podmienky na podnikanie, férové pravidlá hry

4. 1. Trh s pôdou

- Vytvoríme účelovú kategorizáciu poľnohospodárskych pôd zohľadňujúcu stratégiu štátu. Kategorizácia pôdy zabezpečí, že v oblastiach s najvyššou úrodnosťou a bonitou pôdy, ktorá je napríklad výborná na poľnohospodárstvo, nebude možné meniť charakter pôdy z ornej na stavebnú a pod. Kategorizácia pôdy zabezpečí, že nezmizne les a nezmení sa na lúku či pasienok alebo naopak. Tam, kde to nie je žiaduce, nezmení sa trvalý trávny porast na ornú pôdu či les. To všetko zabezpečí „účelová“ kategorizácia, čiže rozčlenenie typu pôdy podľa predpokladaného účelu jej použitia.
- Zrýchlime proces pozemkových úprav a sceľovania pozemkov a prijmeme opatrenia na zamedzenie drobenia vlastníctva pôdy v budúcnosti.
- Zavedieme transparentný proces prenájmu pôdy vrátane pôdy v správe Slovenského pozemkového fondu životaschopným farmám, ktoré majú najvyšší prínos pre rozvoj agrosektoru, zvyšovanie efektivity a potravinovej sebestačnosti.

4. 2. Podpora aktívnych farmárov a farmárok

- Podporíme vznik silných partnerov štátu vo forme stavovských organizácií. Tieto združenia prestanú byť nepriateľom legislatívneho procesu, ale budú mať poradný hlas pri tvorbe legislatívy, ktorá sa ich dotýka.
- Zavedieme stropovanie dotácií (kde hodnota dotácií na jednotku plochy bude od určitej výmery pri rastúcej výmere klesať).
- Zvýšime a zefektívnime podporu životaschopných rodinných fariem, mladých farmárov a farmárok prostredníctvom cielených a adresných opatrení v programe rozvoja vidieka, zavedenia redistributívnych platieb (t. j. vyššej sumy podpory na prvé hektáre pôdy) a lepšieho prístupu k poľnohospodárskym pozemkom (zmena podmienok prednostného práva doterajších nájomcov pozemkov v správe a nakladaní Slovenského pozemkového fondu).

4. 3. Riadenie rizika a financovanie

- Vytvoríme poistné produkty podporované z verejných zdrojov

na riadenie výrobného a príjmového rizika a katastrofických rizík súvisiacich s klimatickými udalosťami.

- V spolupráci s bankovým odvetvím vytvoríme systém na podporu úverovania životaschopných fariem s dôrazom na rodinné farmy a mladých farmárov a farmárky, ktorí majú v súčasnosti slabý prístup k úverom.

4. 4. Transparentné využívanie zdrojov

- Zlepšíme fungovanie programu rozvoja vidieka. Digitalizujeme činnosť Poľnohospodárskej platobnej agentúry aj pri podávaní a vyhodnocovaní projektov. Budeme využívať zjednodušené formy vykazovania nákladov.

4. 5. Zlepšenie vzťahov v dodávateľskom reťazci

- Podporíme efektívne spájanie prvovýroby a spracovania tak, aby bola potravina spracovávaná priamo u výrobcu do finálneho stavu, čím odstránime zbytočné medzistupne, znížime ekonomickú záťaž a zvýšime efektivitu a ziskovosť prvovýroby.
- Podporíme vznik rozsiahlej regionálnej siete spracovateľov a odbytových združení, čo budú silnejší partneri pre segment obchodu a budú zastupovať regionálnych prvovýrobcov a farmárov, čím sa zjednoduší nakupovanie pre segment obchodu a zlepší sa pozícia farmárov a farmárok a prvovýrobcov.
- Podporíme vznik a zlučovanie regionálnych odbytových združení do väčších (krajských až národných) celkov, čím sa v podstatnej miere zvýši vyjednávacia pozícia farmárov a farmárok a výrobcov potravín a zjednoduší proces nakupovania slovenských produktov pre nadnárodné obchodné spoločnosti.

4. 6. Aplikácia výskumu v praxi

- Vytvoríme manažérsku skupinu na transfer vedomostí a technológií k poľnohospodárom a potravinárom a na podporu inovácií v poľnohospodárstve a potravinárstve. Zreformujeme Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum a Národné lesnícke centrum s cieľom poskytovania lepších služieb pre prax.
- Zlepšíme financovanie výskumu v sektore a podmienime ho zefektívnením organizačnej štruktúry výskumných ústavov v gescii ministerstva, diverzifikáciou financovania a relevantnou publikačnou činnosťou.
- Posilníme využívanie dát, kvantitatívnych analýz a meraní v procese nastavovania a implementácie podporných nástrojov.

Gestori kapitoly

Odborník na pôdohospodárstvo

Ekológ, aktivista

Manažér v potravinárstve

Miroslavov príbeh

Miroslav Beblavý je predsedom SPOLU, programovým lídrom koalície PS/SPOLU a jedným z najaktívnejších poslancov Národnej rady Slovenskej republiky.

Nový štýl politiky pre neho znamená hľadanie riešení, nie hádky. Pri tvorbe programu uplatňoval schopnosť dohodnúť sa. Jeho cieľom bolo priniesť silný program a silné osobnosti, ktoré ho aj zrealizujú.

Miroslav má na konte mnohé úspechy, ktoré zásadne zlepšili životy ľudí. Odkrývaním korupčných káuz zastavil politický biznis tety Anky, Marcela Foraia, maséra Kostku, Ladislava Košeckého, šéfa burzy Medveďa, Františka Imreczeho a ďalších. Presadil tzv. Beblavého percento, ktoré rozpútalo konkurenčný boj bánk o klientov hypotekárnych úverov, vďaka čomu majú dnes ľudia výrazne nižšie úroky na hypotékach. Ročne tak ľudia ušetria 128 000 000 eur.

Podarilo sa mu tiež presadiť povinné zverejňovanie vratiek DPH na internete, čo v budúcnosti pomôže zabrániť podvodom s nadmernými odpočtami DPH. Jeho posledným úspechom je schválenie zverejňovania ponúkanej mzdy v pracovných inzerátoch, ktoré spolupredkladal s Jozefom Mihálom.

V rokoch 2002 – 2006 zastával ako nezávislý odborník funkciu štátneho tajomníka na Ministerstve práce, sociálnych vecí a rodiny SR, kde sa primárne venoval politikám zamestnanosti. K jeho úspechom patrí napríklad presadenie školských obedov zadarmo pre chudobné deti. V rokoch 2001 – 2002 a 2006 – 2010 viedol Inštitút pre dobre spravovanú spoločnosť (SGI). Počas svojej kariéry zastával viacero konzultantských pozícií pre Európsku komisiu, OECD, Svetovú banku a.i.

Doktorský titul z ekonómie získal na University of St Andrews, docentúra mu bola udelená na Univerzite Komenského, kde niekoľko rokov pedagogicky pôsobil. V parlamente sa zameriava na ochranu spotrebiteľa, finančný trh, dane, opatrenia proti korupcii, transparentnosť a zdravotníctvo. S rodinou žije v bratislavskej Trnávke.

Michalov príbeh

Michal Truban je volebným lídrom koalície PS/SPOLU a v programe pracoval na oblasti digitalizácie a znižovania byrokracie v štáte.

Verejne sa vyjadruje a bojuje proti korupcii, hlavne v IT sektore. V roku 2015 nahlásil na políciu osoby, ktoré ponúkali firme WebSupport vopred vyhraté tendre a taktiež patril k tým, ktorí ostro vystúpili proti TechMatch, štátom organizovanej a predraženej konferencii. Za jeho boj proti systematickej korupcii v oblasti informačných technológií mu bol v roku 2015 udelený Rad Ďurka Langsfelda, ocenenie, ktoré udeľuje projekt Spájame statočných.

Je spoluzakladateľom občianskeho združenia Slovensko.digital, ktoré upozorňuje na nezmyselné štátne IT projekty a bojuje proti korupcii v IT sektore. Toto združenie Slovensku ušetrilo už viac ako 300 miliónov eur na nezmyselných tendroch.

Michal Truban založil firmu WebSupport, ktorá sa v roku 2012 stala jednotkou na slovenskom trhu webhostingu a je ňou doteraz. IT Asociáciou Slovenska bol vyhlásený za IT Osobnosť roka. Je známy aj vytváraním a investovaním do startupov, vďaka dvom víťazstvám v StartupAwards.SK sa mu podarilo ísť na pobyt v technickom inštitúte v Silicon Valley.

Spoluzakladal a finančne podporoval občianske združenie Progresívne Slovensko, v roku 2019 bol zvolený za nového predsedu hnutia. Za Progresívne Slovensko vyjednával o vzniku koalície so stranou SPOLU – občianska demokracia, s ktorou neskôr vyhrali voľby do Európskeho parlamentu.

V roku 2016 vydal svoju prvú knihu Support, z ktorej sa stal bestseller. Medzi jeho hobby patrí blogovanie, prednášanie, ale hlavne šport – beh, plávanie, joga, crossfit, surfovanie, golf a triatlon. V roku 2015 absolvoval jednu z najťažších svetových súťaží Železný muž – Norseman, získal čierne tričko určené len pre prvých 160 pretekárov. Pochádza z Kysuckého Lieskovca.

Programový líder:
Miroslav Beblavý

Autori:
Erik Baláž, Miroslav Beblavý, Irena Bihariová, Vladimír Bilčík, Branislav Diďák, Richard Drutarovský, Viera Dubačová, Martin Dubéci, Radúz Dula, Oskar Dvořák, Jakub Goda, Dominik Hatiar, Ladislav Hegyi, Juraj Hipš, Karel Hirman, Martin Hojsík, Zora Jaurová, Richard Jánoš, Juraj Jendrišák, Jakub Krako, Jaroslava Lukačovičová, Pavel Macko, Katarína Macháčková, Jozef Mihál, Daniel Milo, Daniel Mušec, Pavel Nechala, Martin Ondráš, Radovan Pala, Michal Páleník, Martin Pekár, Simona Petrík, Matej Petroci, Martin Poliačik, Jan Remeta, Dalibor Roháč, Pavel Sibyla, Tamara Stohlová, Michal Šimečka, Ivan Štefunko, Zuzana Števulová, Vladimír Šucha, Michal Švajda, Michal Truban, Branislav Vančo, Zuzana Vargová, Martin Vavrinčík, Martin Vician

Na programe participovali desiatky externých gestorov a gestoriek z akademickej obce a odborných organizácií.

Fotografie:
Vzdelávanie: múdre a inovatívne Slovensko 6, Timotej Lauko; Zdravé Slovensko 26, unsplash.com; Životné prostredie, klimatická kríza a energetika 46, unsplash.com; Ľudské práva a občianska spoločnosť 70, Irena Bihariová; Kultúra, cirkev, národnostné menšiny 86, cike.sk; Spravodlivosť 104, Tomáš Halász; Vnútorná bezpečnosť 124, TASR; Bezpečnosť a obrana 132, TASR; Hybridné hrozby a dezinformácie 146, Jakub Goda; Zahraničné veci 154, prezident.sk; Zamestnanosť, sociálne veci a rodina 170, unsplash.com; Financie, ekonomika, štát bez oligarchov 184, unsplash.com; Rozvoj regiónov a verejná správa 198, Radoslav Horšulák; Digitálne Slovensko 216, Martin Kossuth; Doprava, infraštruktúra a bývanie 226, Radoslav Horšulák; Pôdohospodárstvo 234, wiltshiregrabhire.co.uk

Editori:
Rado Baťo, Martin Burgr, Matúš Mikšík

Grafická úprava a sadzba:
Martin Kossuth, Kristína Šebejová

PS/SPOLU
Tallerova 10, 811 02 Bratislava

© 2019 Progresívne Slovensko/SPOLU – občianska demokracia

progresivnespolu.sk

Objednávateľ: SPOLU – občianska demokracia, Koperníkova 3815/47, 821 07 Bratislava, IČO: 51313901
Dodávateľ: IMI TRADE s.r.o., Jánošíkova 21, 010 01 Žilina, IČO: 31565531